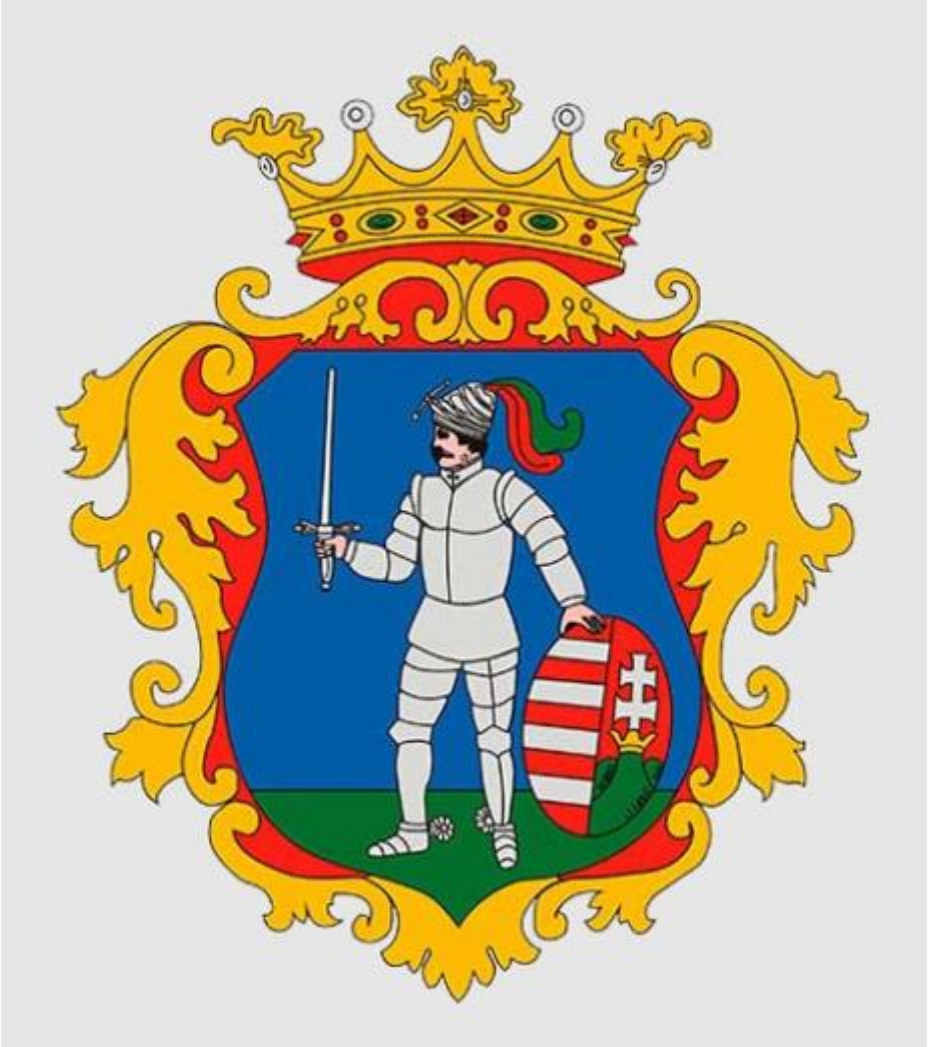
A 66/2025. (VIII. 18.) Kgy. határozat 2. sz. melléklete

Nógrád vármegye

Vármegyei Esélyteremtő Paktum

2025

Készítette: Nógrádi Fejlesztési Ügynökség

Tartalomjegyzék

I. Egészségügyi alap- és szakellátások 4

1. Egészségügyi alapellátások 4

2. Egészségügyi szakellátások 17

3. Egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások 21

II.1 Szociális alap- és szakellátások 24

1. Szociális alapszolgáltatások 24

2. Szociális szakellátások 50

II.2 Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás 58

1. Gyermekjóléti alapellátások 59

2. Gyermekvédelmi szakellátások 78

III. Oktatás-képzés teljes szolgáltatási köre 80

1. Köznevelési alapfeladatok 80

2. Felnőttképzés 95

3. Egyéb oktatási, képzési feladatok 105

IV. Lakhatás, közszolgáltatások, infrastruktúra 111

1. Lakhatás, lakásállomány 111

2. Közszolgáltatások 117

3. Infrastruktúra 125

4. Bűnmegelőzést és közbiztonság javítását segítő programok 132

V. Közösségi programok a hátrányos helyzetű csoportokat érintően a társadalmi befogadás, társadalmi kohézió és identitás, munkaerőpiaci kompetenciák, együttműködés erősítésére 136

1. Mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások 136

2. Sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások 146

3. Ifjúságot célzó tevékenységek 152

4. Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat 153

5. Vármegyei és térségi identitás erősítése, térségfejlesztési együttműködések 154

6. Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok 158

7. Digitális kompetenciafejlesztés 162

VI. Összegzés – A vármegyében élő hátrányos helyzetű csoportok körében feltárt szolgáltatási hiányok, megoldási/beavatkozási lehetőségek átfogó, összegző bemutatása 170

VII. Melléklet 176
1. Táblajegyzék 176

I. Egészségügyi alap- és szakellátások

1. Egészségügyi alapellátások

Az egészségügyi alapellátások hiányosságai – általános áttekintés

Nógrád vármegye egészségügyi alapellátása – különös tekintettel a háziorvosi, fogorvosi és védőnői szolgálatokra – számos strukturális nehézséggel küzd. Az egyik legsúlyosabb probléma a humánerőforrás hiánya, különösen a háziorvosi és fogorvosi praxisok terén. Számos körzet hosszú ideje betöltetlen, így ezek az ellátási egységek csupán helyettesítéssel tudnak működni, ami jelentős kihívást jelent az ellátás folyamatossága és minősége szempontjából. A helyettesítések különösen a kisebb települések esetében jelentenek komoly problémát, mivel ezekben a térségekben még nehezebb orvost találni.

További nehézséget jelent az orvostársadalom elöregedése. A praxisok jelentős részét már nyugdíjhoz közeli életkorú, vagy akár már nyugdíjas orvosok működtetik, ami hosszú távon fenntarthatatlan ellátási modellt vetít előre. A fiatal orvosok letelepedési hajlandósága alacsony, különösen a hátrányosabb helyzetű, kisebb településeken.

A területi egyenlőtlenségek is érezhetők: míg a megye városaiban, például Salgótarjánban vagy Balassagyarmaton, viszonylag jól elérhetőek az alapellátási szolgáltatások, addig a kisebb, elzártabb falvakban az egészségügyi jelenlét gyakran korlátozott, vagy csak időszakosan biztosított.

A védőnői szolgálat szinte minden településen elérhető, még a legkisebb falvakban is. Ennek ellenére sok esetben egy védőnő egyszerre több település ellátásáért felelős, ami túlterheltséghez vezethet. A védőnői hálózatot szintén az elöregedés és a pályaelhagyás jellemzi, így a szakemberhiány ezen a területen is egyre égetőbb problémává válik.

Nógrád vármegyében az egészségmegőrzés és megelőzés területén is jelentős hiányosságok tapasztalhatók. A szűrőprogramok és lakossági egészségfejlesztő programok száma alacsony, és ezek a kezdeményezések csak ritkán valósulnak meg rendszeres, szervezett formában. Ennek következtében a megelőző ellátásokhoz való hozzáférés korlátozott, különösen a kisebb, hátrányos helyzetű településeken élők számára.

Az egészségtudatosság szintje általánosságban is alacsony, amely tovább súlyosbítja a helyzetet. Sok lakos nem rendelkezik elegendő információval az egészséges életmódról, a betegségek megelőzésének lehetőségeiről vagy a rendszeres szűrések fontosságáról. Ez

különösen jellemző a társadalmi-gazdaságilag elmaradott térségekre, ahol az alacsony iskolázottság és a szegénység együttesen rontják az egészségügyi tudatosságot és az ellátáshoz való hozzáférés esélyeit.

A prevenciós szemlélet hiánya hosszú távon nemcsak az egyének egészségi állapotára, hanem az egészségügyi rendszer terhelésére is negatív hatással van. A betegségek késői felismerése gyakran súlyosabb állapotokhoz és költségesebb kezelésekhez vezet, ami tovább fokozza az ellátórendszer egyébként is jelentős leterheltségét.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

Nógrád vármegyében az egészségügyi alapellátáshoz való hozzáférés különösen problémás a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok számára, köztük az alacsony jövedelműek, a munkanélküliek, az idősek, valamint a roma közösségek tagjai számára.

A térségben gyakori jelenség a tartósan betöltetlen háziorvosi praxis, amelyet hosszú távon helyettesítéssel próbálnak megoldani. Ez a probléma különösen azokon a területeken jelentkezik, ahol a hátrányos helyzetű lakosság aránya magas. Emellett a gyermekorvosok, fogorvosok és védőnők elérhetősége is korlátozott, ami további nehézségeket okoz azoknak, akik egyébként is kiszolgáltatott helyzetben élnek, és korlátozottan tudják igénybe venni a szükséges egészségügyi szolgáltatásokat.

A lakosság jelentős része alacsony jövedelmű, és a munkanélküliségi ráta is meghaladja az országos átlagot. Számukra már az egészségügyi ellátáshoz kapcsolódó közvetett költségek – például az utazás, a gyógyszerek vagy a vizsgálatok önrésze – is súlyos anyagi terhet jelentenek. A szakellátás hosszú várólistái miatt gyakran csak magánszolgáltatás keretében lenne elérhető az időben történő ellátás, amit viszont ezek a családok nem tudnak megfizetni.

Sok hátrányos helyzetű ember nincs tisztában a preventív vizsgálatok jelentőségével vagy azzal, hogy milyen ingyenesen elérhető egészségügyi szolgáltatások állnak rendelkezésükre. Az alacsony iskolázottság, a digitális eszközök hiánya, valamint a hivatalos tájékoztatás gyakran bonyolult, nehezen érthető formája mind hozzájárulnak ahhoz, hogy ezek az emberek kiszorulnak az egészségügyi rendszerből. Emellett a nyelvi hátrányban lévő csoportok – például egyes roma közösségek – számára a kommunikációs akadályok még súlyosabb kihívást jelentenek.

A vármegye településszerkezete széttagolt, nagyszámú aprófalvas településsel, amelyek közül sok nehezen megközelíthető. A tömegközlekedési lehetőségek korlátozottak, ritkán közlekedő járatokkal és rossz menetrendi illeszkedéssel, ami különösen a vidéken élő, hátrányos helyzetű lakosok számára jelent komoly akadályt az orvosi ellátás elérésében. Az érintett személyek gyakran nem rendelkeznek saját gépjárművel, így az orvosi rendelők, különösen rossz időjárási körülmények esetén, szinte elérhetetlenné válhatnak számukra.

Nógrád vármegyében jelentős probléma a túlsúly és az elhízás gyermekkorban. A túlsúlyos gyermekek aránya sokkal magasabb, mint az alultápláltaké, ami a mozgáshiányos életmódot és a rossz táplálkozási szokásokat jelzi a megyében.

A szűrési rendszer hatékony, a kiszűrt esetek nagy részét valóban megerősítik az orvosok. Fontos az egészséges életmódot támogató iskolai programok erősítése, sportolási lehetőségek bővítése, valamint a családok egészségtudatosságának fejlesztése a védőnői és iskolai szintű tanácsadáson keresztül.

Nógrád vármegye több kistelepülésén komoly problémát jelent az egészségügyi szolgáltatások hiánya, elérhetőségének korlátozottsága, valamint az infrastrukturális feltételek elavultsága. A következő példák jól mutatják a jelenlegi hiányosságokat és a szükséges fejlesztési irányokat.

Szécsénke és Ipolyvece településeken az egészségügyi szolgáltatások részleges vagy teljes hiánya tapasztalható. A falugondnoki szolgálat folyamatos működtetése kulcsfontosságú ezekben a falvakban, mivel ez segítheti az alapellátások elérését és szűrőprogramokhoz való hozzáférést a lakosság számára.

Etesen a meglévő orvosi rendelő korszerűtlen, a fogorvosi rendelő pedig teljesen hiányzik. A lakosság ellátásbiztonsága érdekében szükséges lenne az orvosi rendelő felújítása, valamint egy új fogorvosi rendelő kialakítása.

Rétságon működik gyermekorvosi rendelés, míg Nagyorosziban van elérhető gyógyszertári szolgáltatás. Ezzel szemben több környező település – mint például Borsosberény – küzd a körzeti és gyermekorvosi praxis betöltetlenségével, és helyben nincs elérhető gyógyszertár. Ennek megoldására fiókgyógyszertár létesítése, valamint háziorvos és gyermekorvos alkalmazása indokolt.

Kisecset településen az orvosi ellátás jelenleg csak heti egy alkalommal történik, a rendelő mérete pedig nem felel meg a szükséges követelményeknek. A probléma hosszú távú orvoslása érdekében szükséges lenne egy új orvosi rendelő kialakítása, illetve egy egészségügyi szolgáltató ház létrehozása, amely több alapellátási funkciót tudna integrálni.

Rákóczibányán az egészségügyi alapellátás egy elavult, korszerűtlen épületben zajlik, amely a Polgármesteri Hivatalban kapott helyet. Itt az orvosi rendelő felújítása sürgető feladat.

Erdőkürt esetében jelenleg helyettesítéssel biztosított a háziorvosi és védőnői szolgálat, azonban hosszú távon állandó háziorvosra és védőnőre lenne szükség a stabil ellátás érdekében.

Magyargéc településen szintén betöltetlen az orvosi és gyermekorvosi praxis, amely az alapellátás súlyos hiányát jelzi. A megfelelő szakemberek alkalmazása itt is kiemelten fontos.

Karancslapujtő esetében a védőnői hálózat elöregedése jelent problémát. A védőnők nagy része már 50 év feletti, és magas a betöltetlen álláshelyek száma is. A fiatal szakemberek bevonzása és az üres pozíciók betöltése elengedhetetlen a hosszú távú fenntarthatóság érdekében.

1. táblázat Az egészségügyi alapellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

Az *egészségügyi alapellátások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az egészségügyi alapellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Korszerűtlen orvosi rendelő, fogorvosi rendelő hiánya	Hiányzó és rossz infrastrukturális környezet nehezíti az egészségügyi szolgáltatások nyújtását.	Orvosi rendelő felújítása, fogorvosi rendelő kialakítása	2028.12.31.	képviselőtestület	polgármester	nem
2	Fiókgyógyszertár kialakítása	Nehézkes a gyógyszerhez hozzájutása	Új fiókgyógyszertár kialakítása	2028.12.31.	képviselőtestület	polgármester	nem
3	Humánerőforrás hiánya	Nem áll rendelkezésre a védőnő/háziorvos, ezáltal nem biztosítható a prevenció/gyógyítás helyben	Az üres védőnői és háziorvosi státuszok betöltése	2028.12.31.	képviselőtestület	polgármester	nem

2. táblázat Az egészségügyi alapellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

Az *egészségügyi alapellátások* hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* körében (VEP)							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az egészségügyi alapellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Speciális vizsgálatok elmaradása a gyermekeknél	A speciális vizsgálatok elmaradása késlelteti a diagnosztizálást és ezáltal a gyógyulást/kezelést	Helyben végezzék el a speciális vizsgálatokat	2028.12.31.	egészségügyi ellátók, védőnő	polgármester	nem
2	pszichológiai tanácsadás, drogprevenció	Hátrányos helyzetű gyermekek nem kapnak időben állapotuknak megfelelő információt a szellemi és testi fejlődésükhöz.	pszichológiai tanácsadás, drogprevenció nyújtása	2028.12.31.	egészségügyi ellátók, védőnő	polgármester	nem
3	Mezítlábas park	A tartása és lúdtalp probléma kezelése	Mezítlábas park létrehozása	2028.12.31.	képviselőtestület	polgármester	nem
IDŐSEK							

1	Egészségügyi szolgáltatások elérése	Kis települések esetén a tömegközlekedés és a jövedelmi szegénység okán nehezebb a központi településeken elérhető eü. szolgáltatás elérése	Önkormányzati busz /falugondnok felhasználása az idős személyek eü. intézményekbe juttatásához	2028.12.31.	falu és tanyagondnok, képviselőtestület	polgármester	nem
2	Szűrővizsgálatok hiánya	A szűrővizsgálatokelmaradása késlelteti a diagnosztizálást és ezáltal a gyógyulást/kezelést	Szűrőbusz alkalmazása, szűrések helyben történő szervezése	2028.12.31.	egészségügyi ellátók	polgármester	nem
NŐK							
1	Szűrővizsgálatok hiánya	A szűrővizsgálatokelmaradása késlelteti a diagnosztizálást és ezáltal a gyógyulást/kezelést	Szűrőbusz alkalmazása, szűrések helyben történő szervezése	2028.12.31.	egészségügyi ellátók, védőnő	polgármester	nem
2	Információhiány a fiatal felnőttek és anyák körében	A családtervezési, kapcsolaterőszaki információk hiánya miatt nem kellően átgondolt döntések meghozása	Felvilágosító program, tanácsadás biztosítása, tájékoztató készítése	2028.12.31.	védőnő, család és gyermekjóléti szolgálat/központ	polgármester	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							

1	Szűrővizsgálatok hiánya	A szűrővizsgálatok elmaradása késlelteti a diagnosztizálást és ezáltal a gyógyulást/kezelést	Szűrőbusz alkalmazása, szűrések helyben történő szervezése	2028.12.31.	egészségügyi ellátók, védőnő	polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Szűrővizsgálatok hiánya	A szűrővizsgálatok elmaradása késlelteti a diagnosztizálást és ezáltal a gyógyulást/kezelést	Szűrőbusz alkalmazása, szűrések helyben történő szervezése	2028.12.31.	egészségügyi ellátók, védőnő, család és gyermekjóléti szolgálat/központ	polgármester	nem
2	Információhiány a felnőttek körében	Az egészségügyi információk hiánya miatt egészségtelen élet	Felvilágosító program, tanácsadás biztosítása, tájékoztató készítése	2028.12.31.	védőnő, család és gyermekjóléti szolgálat/központ	polgármester	nem
ROMÁK							
1	Szűrővizsgálatok hiánya	A szűrővizsgálatok elmaradása késlelteti a diagnosztizálást és ezáltal a gyógyulást/kezelést	Szűrőbusz alkalmazása, szűrések helyben történő szervezése	2028.12.31.	egészségügyi ellátók, védőnő, család és gyermekjóléti szolgálat/központ	polgármester	nem
2	Információhiány a felnőttek körében	Az egészségügyi információk hiánya miatt egészségtelen élet	Felvilágosító program, tanácsadás biztosítása, tájékoztató készítése	2028.12.31.	védőnő, család és gyermekjóléti szolgálat/központ	polgármester	nem

Gyermekek

Nógrád vármegye több településén is kiemelt figyelmet kap a gyermekek egészségügyi ellátásának javítása, valamint az egészségmegőrzést szolgáló programok és infrastruktúra fejlesztése. A térségben jelentkező demográfiai változások – például a gyereklétszám lokális növekedése – új kihívásokat állítanak a helyi egészségügyi és oktatási intézmények elé.

Nézsa településen az orvosi rendelő zsúfoltsága egyre nagyobb problémát jelent, különösen a gyermekek számára. A megnövekedett gyereklétszám miatt a váróterem nem tud megfelelő körülményeket biztosítani, ezért a település pályázati forrásból kívánja megvalósítani a rendelő bővítését.

Bujákon a gyermekek egészségtudatosságának fejlesztése került előtérbe. Az „Egészséges gyerekek” program célja, hogy már óvodás kortól kezdve, egészen az általános iskolai szintig beépüljenek az oktatás-nevelés gyakorlatába az egészségvédelmi szempontok. Ennek megvalósítása segíti a megelőzést, és hozzájárul a hosszú távú életminőség javításához.

Erdőtarcsa településen gondot jelent, hogy a speciális gyermekvizsgálatok gyakran elmaradnak a távolság és az ellátáshoz való nehéz hozzáférés miatt. A javasolt megoldás az, hogy a szükséges vizsgálatokat helyben végezzék el, így a gyermekek nem kényszerülnek hosszú utazásokra. Ehhez hasonlóan Egyházasgergén a falubusz szolgáltatás segíti a gyermekek eljutását egészségügyi vizsgálatokra, ami nagyban növeli az ellátáshoz való tényleges hozzáférést.

Nagyorosziban a gyermekek mentális egészsége került fókuszba. Itt pszichológiai tanácsadás és drogprevenciós programok elindítása szükséges, hogy időben felismerhetők és kezelhetők legyenek a mentális problémák, illetve megelőzhető legyen a szerhasználat kialakulása.

Kishartyánban a mozgásszervi problémák, különösen a lúdtalp megelőzése érdekében egy mezítlábas park létrehozását tervezik. Ez a prevenciós létesítmény lehetőséget biztosít a gyermekek számára a természetes mozgásformák gyakorlására, ami elősegíti a lábboltozat egészséges fejlődését.

Idősek

Nógrád vármegye több településén is jelentős kihívást jelent az időskorú lakosság egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésének biztosítása. Az elöregedő népesség, a földrajzi elzártság és a korlátozott közlekedési lehetőségek miatt sok esetben az idősek nem tudnak időben és rendszeresen részt venni a szükséges szakorvosi vizsgálatokon, vagy prevenciós szűréseken.

Mátraverebély és Somoskő településein a helyi önkormányzat saját tulajdonú buszával segíti a rászoruló idős emberek szakorvosi rendelőbe és kórházba történő szállítását. Ez a gyakorlat jó példaként szolgál arra, hogyan tud a helyi közösség aktívan hozzájárulni a lakosság egészségi állapotának megőrzéséhez.

Alsótoldon a szűrővizsgálatokra való eljutás szintén nehézkes, főként az idősebb korosztály számára. A falugondnoki busz bevonásával lehetőség nyílik ezen ellátásokhoz való hozzáférés megkönnyítésére, csökkentve ezzel a prevenciós ellátás területi egyenlőtlenségeit.

Bujákon és Kállón az „Egészséges idősek” program keretében felnőtt prevenciós célú, ingyenesen elérhető szűrővizsgálatokat szerveznek. Ezek a kezdeményezések kiemelten fontosak a betegségek korai felismerésében és kezelésében, különösen az időskorú lakosság esetében, akik számára gyakran ezek az alkalmak jelentik az egyetlen kapcsolatot az egészségügyi ellátórendszerrel.

Csécse település szűrőbusz biztosításával kívánja megoldani a rendszeres prevenciós vizsgálatok elérhetőségét. A mobil egészségügyi ellátás bevezetése hatékony eszköz lehet a térségben élők ellátásához, azonban ennek fenntartható működtetéséhez megfelelő forrásokra van szükség, amelyhez jelenleg támogatási lehetőségek felkutatása zajlik.

Nők

Nógrád vármegye több kistelepülésén komoly kihívások tapasztalhatók a nők egészségügyi ellátáshoz, prevenciós szolgáltatásokhoz és hiteles információkhoz való hozzáférése terén. A társadalmi érzékenyítés és a nőket érintő egészségügyi, szociális problémák kezelése komplex megközelítést igényel.

Litke településen felmerült annak szükségessége, hogy a nőket ért erőszak kérdéskörében sokkal több figyelmet kapjon a tájékoztatás és a megelőzés. Mivel kevés hivatalos adat áll rendelkezésre, javasolt felvilágosító programok indítása már iskolai szinten, illetve a terhesgondozásba ágyazva. A társadalmi tudatformálás érdekében plakátkampányokat is célszerű indítani, akár a rendőrség bevonásával.

Zabar és Szilaspogony településeken tapasztalat, hogy a fiatal lányok, fiatal nők kevés információval rendelkeznek a családtervezésről, a gyermekvállalásról és a fogamzásgátlási lehetőségekről. Fontos cél a hiteles tájékoztatás biztosítása, olyan formában, amely könnyen elérhető és érthető a célcsoport számára.

Számos településen – mint például Alsótold, Bokor, Buják, Garáb, Kutasó, Kétbodony – az egészségügyi szűrővizsgálatokra való eljutás nehézségekbe ütközik. Ennek oka elsősorban a földrajzi elzártság és a közlekedési lehetőségek hiánya. A falugondnoki buszok bevonása, valamint pályázatok útján falubuszok beszerzése jelentős segítséget nyújthat a nők számára a megelőző vizsgálatokhoz való hozzáférés biztosításában.

Egyes településeken – így például Cserhátszentiván, Felsőtold, Cered, Márkháza, Mátraszele és Zabar – célzott egészségügyi szűrések szervezése és azokhoz történő hozzájutás is fontos fejlesztési irány. A mobil szűrőbuszok bevezetése, illetve a helyben történő szűrések lehetőségének megteremtése (mint Szécsényfelfaluban) különösen indokolt a hátrányos helyzetű térségekben.

Kozárdon komoly probléma, hogy a szűrővizsgálatok helyben nem elérhetők, a védőnői és orvosi feladatellátás pedig helyettesítéssel történik. A szakszemélyzet biztosítása mellett fejleszteni szükséges a dologi feltételeket is, hogy a helyi ellátás hosszú távon fenntartható és színvonalas legyen.

Szécsényben példaértékű kezdeményezésként jelenik meg a rendszeres szűrőprogramok szervezése, az anyatejes táplálás népszerűsítése, valamint a védőnői nyomon követés erősítése. Emellett képzési programok is indulnak, melyek hozzájárulnak a nők egészségtudatosabb életviteléhez, és támogatják őket a gyermekvállalás, anyaság és prevenció kérdésköreiben.

Fogyatékkal élők

Az egészségügyi prevenció és a szűrővizsgálatokhoz való hozzáférés biztosítása minden társadalmi csoport számára alapvető fontosságú, különös tekintettel a fogyatékkal élő, valamint mozgásukban korlátozott személyekre. Nógrád vármegyében e csoportok egészségügyi ellátáshoz való hozzáférése azonban számos akadályba ütközik, amelyek célzott intézkedéseket igényelnek.

A Debercsény, Szátok és Rétság települések tapasztalatai rámutatnak arra, hogy a mozgásukban erősen korlátozott személyek számára jelentős nehézséget jelent a szűrővizsgálatokon való részvétel. A közlekedési, infrastrukturális akadályok és a megfelelő kísérőszolgálatok hiánya gyakran megakadályozza őket abban, hogy részt vegyenek ezekben az egészségmegőrző programokban. Ennek orvoslása érdekében elengedhetetlen olyan támogatási formák bevezetése, amelyek célzottan segítik ezen csoportok eljutását a szűrővizsgálatok helyszíneire, akár speciálisan kialakított járművek, akár falugondnoki szolgálat révén.

A cél nemcsak az akadálymentes fizikai elérés biztosítása, hanem az is, hogy minél nagyobb számban vehessenek részt a fogyatékkal élők a megelőző egészségügyi szűréseken. Ez hosszú távon hozzájárulhat egészségi állapotuk javításához, valamint az ellátórendszer egyenlő esélyű hozzáférésének megvalósulásához.

Ezzel párhuzamosan fontos szerepet kapnak a célzott egészségügyi programok, melyekre Erdőtarcsa és Bárna települések példái mutatnak rá. Ezeken a helyeken olyan egészségügyi kezdeményezések elindítása javasolt, amelyek figyelembe veszik a helyi lakosság speciális igényeit, így személyre szabottabb megelőzési lehetőségeket biztosítanak a sérülékeny csoportok számára is.

Mélyszegénységben élők, romák

A vármegyében a mélyszegénységben élő lakosság egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférése továbbra is jelentős kihívást jelent. Különösen kritikus probléma, hogy e társadalmi csoportok nem, vagy csak korlátozottan jutnak el szűrővizsgálatokra, egészségügyi tanácsadásokra, illetve nem rendelkeznek kellő ismeretekkel az egészségtudatos életmód alapjairól.

A Bercel és Tar településeken tervezett fejlesztések célja, hogy pályázati forrásokból helyben tegyék elérhetővé a szűrővizsgálatokat és egészségügyi tanácsadási lehetőségeket. Ezáltal csökkenhet az egyik legfőbb akadály – a szolgáltatások fizikai elérhetetlensége –, és nőhet a prevencióban való részvétel aránya.

A megelőzés hatékonyságának növelése érdekében kulcsfontosságú a felnőtt lakosság szemléletformálása is. Mátramindszent és Bokor községekben ennek egyik eszközeként családi napokat szerveznek, amelyek az egészségtudatos életmódra való nevelést célozzák meg. Az ilyen közösségi programok segítik a bizalom kialakítását, és közvetlen módon járulnak hozzá az ismeretek terjedéséhez.

Különösen fontos az egészségügyi-családvédelmi ismeretek bővítése, amelyre Pásztón került hangsúly. A lakosság gyakran nincsen tisztában az egészségmegőrzés alapjaival, a megelőzés fontosságával vagy azzal, hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésükre. Ennek orvoslására célzott oktatási, felvilágosító programok bevezetése szükséges.

A Cserhátszentiván, Garáb, Kutasó és Mátraszőlős településeken megvalósuló kezdeményezések célja, hogy megszervezzék és elérhetővé tegyék az egészségügyi szűréseket, különös figyelmet fordítva a rászorulók eljutásának biztosítására is. Ezek a programok hozzájárulnak ahhoz, hogy a mélyszegénységben élők is nagyobb eséllyel vehessenek részt az egészségmegőrző ellátásokban.

2. Egészségügyi szakellátások

Az egészségügyi szakellátások hiányosságai – általános áttekintés

Nógrád vármegye egészségügyi szakellátási rendszere számos strukturális és működési nehézséggel küzd, amelyek közvetlen hatással vannak a lakosság egészségi állapotára és az ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőségére. A megye hátrányos demográfiai és földrajzi adottságai – például az elöregedő népesség, a szórványosan elhelyezkedő kistelepülések – tovább súlyosbítják a problémákat.

A vármegye egészségügyi szakellátási rendszere számos kihívással küzd, amelyek az ellátáshoz való hozzáférés szűkülését, a szolgáltatások minőségének csökkenését és az egészségügyi esélyegyenlőtlenségek erősödését eredményezik.

Az egyik legsúlyosabb probléma a kórházi és szakrendelői kapacitáshiány. A megye legnagyobb fekvőbeteg-ellátó intézményei, mint például a salgótarjáni Szent Lázár Megyei Kórház, jelentős terhelés alatt működnek. Az orvos- és ápolóhiány miatt egyes kórházi osztályok működése időszakosan szünetel, ami a betegellátás folyamatosságát veszélyezteti. A szakrendelőkben szintén hosszú előjegyzési időkkel kell számolni, különösen a népszerűbb és nélkülözhetetlen szakterületeken, mint a kardiológia, neurológia vagy pszichiátria.

A helyzetet tovább súlyosbítják a területi egyenlőtlenségek. Míg a nagyobb városokban, például Salgótarjánban, Balassagyarmaton vagy Rétságon viszonylag jól elérhetők a szakellátási szolgáltatások, addig a megye aprófalvas, rurális térségeinek lakói gyakran jelentős távolságokat kénytelenek megtenni egy-egy szakorvosi vizsgálat érdekében. A hiányos és nem megfelelően időzített tömegközlekedés különösen az idős, mozgáskorlátozott, illetve szociálisan hátrányos helyzetű személyek számára jelent komoly akadályt.

Emellett több szakterület teljesen hiányzik a megyéből, vagy csak megyén kívüli intézményekben érhető el. Ilyen például a gyermekpszichiátria, egyes onkológiai kezelések vagy speciális diagnosztikai vizsgálatok. Bár a mobil ellátási formák – mint a szűrőbuszok vagy telemedicina – részben enyhíthetnék az ellátási hiányokat, ezek rendszerszintű alkalmazása még nem valósult meg a megyében.

A problémák hátterében jelentős humánerőforrás-krízis is áll. A szakorvosok és egészségügyi szakdolgozók létszáma évről évre csökken, különösen azokon a szakterületeken, ahol már eleve

kevés a szakember. A meglévő dolgozók jelentős része nyugdíjközeli korú, utánpótlásuk pedig nem biztosított. Az alacsony ápolói és asszisztensi kapacitás szintén negatívan befolyásolja a betegellátás minőségét.

Végül, jelentős problémát okoz az elavult infrastruktúra és a korszerű technikai eszközök hiánya is. A legtöbb egészségügyi intézmény műszaki állapota elavult, és bár az elmúlt években több felújítás és eszközbeszerzés is történt pályázati támogatásokkal, ezek nem minden esetben jelentettek átfogó modernizációt. A modern diagnosztikai és terápiás eszközök hiánya korlátozza az ellátás hatékonyságát és színvonalát.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

Nógrád vármegyében a hátrányos helyzetű lakosság számára az egészségügyi szakellátásokhoz való hozzáférés több ponton is akadályozott. A területi, társadalmi és gazdasági különbségek, valamint az egészségügyi ellátórendszer strukturális hiányosságai együtt súlyosbítják az esélyegyenlőtlenséget.

A vármegyében az egészségügyi szakellátáshoz való hozzáférés számos hátrányos helyzetű társadalmi csoport számára komoly kihívást jelent, melyet több, egymással összefüggő tényező súlyosbít. Az egyik legfőbb akadályt a földrajzi távolság és a közlekedési nehézségek jelentik. A megye kistelepülésein, különösen a zsáktelepüléseken élők számára a szakellátó intézmények fizikai elérhetősége nehézkes. Az alacsony járatszámú és rosszul időzített tömegközlekedési lehetőségek, valamint a személygépkocsi hiánya következtében sok rászoruló, különösen az idősek, mozgáskorlátozottak és alacsony jövedelmű családok nem tudnak eljutni a szükséges vizsgálatokra, kezelésekre.

Ezekhez a földrajzi akadályokhoz szorosan kapcsolódnak az anyagi korlátok. A mélyszegénységben élők számára nemcsak az utazás, hanem az egészségügyi ellátással járó közvetett költségek – például gyógyszerek, vizsgálati díjak, étkezés vagy a kísérő jelenléte – is megfizethetetlenek, ami gyakran a szükséges egészségügyi beavatkozások elmaradását eredményezi.

További akadályt jelent az információhiány és az alacsony egészségtudatosság. A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel a megelőzés, a

betegségek korai felismerése vagy az ellátórendszer működése terén. Ez csökkenti a szűrővizsgálatokon való részvételi hajlandóságot, és hátráltatja az egészségügyi szolgáltatások igénybevételét.

Jelentős hiányosság mutatkozik a szervezett szűrések és a mobil egészségügyi szolgáltatások terén is. A mobil szűrőprogramok és szűrőbuszok rendszerszintű, rendszeres működtetése még nem valósult meg, így a helyben elérhető prevenciós vizsgálatok elérhetősége korlátozott. Noha egyes településeken falubusz vagy falugondnoki szolgálat segíti a rászorulókat, ezek kapacitása és működési hatékonysága nem egységes.

Különösen nehéz helyzetben vannak a fogyatékossággal élő emberek. Számukra az ellátáshoz való hozzáférés akadályozott, mivel gyakran nincs akadálymentesített rendelő, hiányzik a kísérő személy támogatása, és az ellátásokra való rendszeres eljutás sem biztosított. Továbbá hiányoznak a számukra célzott prevenciós és egészségmegőrző programok is.

Végül, a kisebbségi és marginalizált társadalmi csoportok, különösen a romák, esetében fokozott kirekesztődés tapasztalható. Az intézményrendszerrel szembeni bizalmatlanság, korábbi diszkriminációs élmények, valamint a strukturális hozzáférési hiányosságok tovább növelik az egészségi állapotban már meglévő különbségeket, és rontják a szakellátásokhoz való hozzáférés esélyét.

Mindezek a tényezők komplexen, egymást erősítve hatnak, és hosszú távon fenntartják, sőt, mélyítik az egészségügyi egyenlőtlenségeket Nógrád vármegyében. Ennek kezelése integrált, célzott, területi sajátosságokra épülő beavatkozásokat igényel.

Az *egészségügyi szakellátások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások[1]							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az…** (*ellátás, szolgáltatás neve*)	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**

[1] A HEP-ek nem tartalmaznak javaslatokat az egészségügyi szakellátások vonatkozásában

3. Egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások

Az egyéb egészségügyi ellátások hiányosságai – általános áttekintés

Nógrád vármegyében az alapellátáson túlmutató egészségügyi szolgáltatások – mint a szülészeti ellátás, orvosi rehabilitáció, betegszállítás, mentés, mozgó szakorvosi szolgálat és egészségfejlesztés – súlyos hozzáférési és ellátási egyenlőtlenségekkel küzdenek. A szolgáltatások koncentráltak, kevéssé mobilisak, és nem igazodnak kellően a megye aprófalvas, földrajzilag széttagolt szerkezetéhez.

Az elmúlt években több szülészeti osztály megszűnt vagy összevonásra került a vármegyében, így például Balassagyarmaton is bezárt a szülészet. Ennek következtében a kismamák többsége jelenleg csak Salgótarjánban, vagy a szomszédos Heves vármegye intézményeiben (például Gyöngyösön vagy Hatvanban) tud szülni. Ez jelentősen megnöveli a terhesgondozásra és a szülésre történő utazás idejét és költségeit, ami különösen a hátrányos helyzetű, alacsony jövedelmű nők számára jelent súlyos terhet. Emellett a szülészeti ellátás biztonságát a személyi feltételek hiányosságai és a szakorvosok elérhetőségének korlátozottsága is nehezíti.

A megyében kevés a fekvőbeteg-ellátó rehabilitációs kapacitás, ezért a betegek gyakran más megyék intézményeibe kényszerülnek. A járóbeteg-rehabilitációs szolgáltatások, mint például a gyógytorna és fizioterápia, több járásban egyáltalán nem érhetők el, különösen a kisebb falvakban. Ennek következtében a rehabilitációhoz való hozzáférés hosszú várakozási idővel, valamint jelentős utazási nehézségekkel jár, ami csökkenti az ellátás hatékonyságát és elérhetőségét.

A mentőállomások elérhetősége nem egységes a megyében: a kisebb, nehezen megközelíthető településeken gyakran hosszabb a kiérkezési idő. A betegszállítás szolgáltatása nem elég rugalmas, a kapacitások korlátozottak, és nehézkes az időpont-egyeztetés is. A mentőszolgálat terhelése térségi szinten változó, és nem minden esetben biztosított a sürgős esetek optimális időn belüli ellátása.

A megyében jelenleg nem működik rendszeres, szervezett mozgó szakorvosi szolgáltatás, ami különösen hátrányosan érinti a szakellátástól távol élő, nehezen megközelíthető települések lakóit. Bár korábban előfordultak mobil szűrővizsgálati programok (például nőgyógyászati szűrések), ezek napjainkban többnyire csak alkalomszerűen, pályázati forrásokból valósulnak meg, rendszerszintű működtetésük nem biztosított.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A fenti problémák együttesen azt eredményezik, hogy Nógrád vármegye lakossága – különösen a vidéki, hátrányos helyzetű csoportok – jelentős egészségügyi ellátási hátrányt szenvednek el, amely hosszú távon a megbetegedési és halálozási mutatók romlásához is hozzájárulhat. A helyzet kezelése célzott fejlesztéseket, közösségi alapú egészségügyi programokat, valamint az egészségügyi mobilitás és infrastruktúra javítását igényli. Továbbá e problémák rendszerszintű megközelítést, célzott fejlesztési programokat és mobilizálható, elérhető szolgáltatási formákat igényelnek annak érdekében, hogy az egészséghez való jog mindenki számára egyenlően biztosított legyen.

Az *egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások* **LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások**[2]							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az…** (*ellátás, szolgáltatás neve*)	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**

[2] A HEP-ek nem tartalmaznak javaslatokat az egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások vonatkozásában

II.1 Szociális alap- és szakellátások

1. Szociális alapszolgáltatások

A szociális alapszolgáltatások esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

Nógrád vármegyében egy évben közel 13 ezer ember kerül kapcsolatba a szociális alapellátásokkal. Ez a létszám a vármegye teljes lakosságának több mint 7 százaléka. Az igénybe vevők és igénybevételi esetek száma főként a szolgáltatások és ellátások elérhetőségének függvénye. A településeken összeállított Helyi Esélyegyenlőségi Programok sok esetben utalnak arra, hogy egy időseket, fogyatékkal élőket célzó, vagy bármilyen más ellátás hiányzik, nem elérhető a településen, ami értelemszerűen csökkenti az ellátórendszer által elért személyek számát.

A szociális alapszolgáltatásnak minősülő falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatásnak számos településen jelentős szerepet gondolnak a nőket, gyermekeket, időseket érintő szűrővizsgálatok elősegítésében. A szükséges és hasznos szűrővizsgálatokra történő eljutás segítésében azonban gátat jelent a falugondnoki szolgáltatás szűkös kapacitása. Az egyre több és több közlekedéssel, eljutással kapcsolatos feladat kimeríti a falu és tanyagondnoki szolgálat kapacitásait ott is, ahol helyben rendelkezésre áll ez a szociális alapszolgáltatás. Azokon a településeken pedig, ahol ezeket még nem tudták megszervezni nagy szükség mutatkozik egy ilyen szolgáltatás felállítására. Azokon a településeken, ahol működik ilyen szolgáltatás, felmerül a falugondnoki szolgálat tevékenységének kiterjesztése a rászorulók segítése céljából. Például Ságújfalu Szécsénke Ipolyvece Esélyegyenlőségi Programjában szerepel ilyen terv.

A vármegye településeinek többsége biztosítja az étkeztetési szolgáltatást a rászorulók részére. Azonban sok esetben a gyermekétkeztetés biztosítása van a fókuszban, ami a nem iskoláskorú rászorulók esetén, illetve iskolai szünetekben jelent ellátási problémát. A szünidői étkezés az iskolával nem rendelkező településeken is az iskola településén áll rendelkezésre, ami gátolja a rászorulók hozzáférését. Az iskolai szünetek idejére a hátrányos helyzetű gyermekek étkeztetése gondot okoz a szülőknek, a nyári étkezés nem megoldott Diósjenő, Felsőpetény, Legénd, Nézsa és Romhány településen.

A gyermekek és más rászorulók, jogosult igénylők részére az étkeztetés biztosítását kiszállítással, a falu és tanyagondnoki szolgálatokkal tudják biztosítani. Patak, Szátok

településen igényfelmérést végeznek a nyári étkeztetésre vonatkozóan és pályázat keretében fogják ezt a szolgáltatást is biztosítani.

A településen élő idős személyek ellátása minden Nógrád vármegyei település Esélyegyenlőségi programjában szerepel. A helyben élő idősek esetén az esélyegyenlőségi tervekben az idősek nappali ellátásának hiánya jelenik meg. Ezáltal nagyobb esély az elmagányosodásra, izolációra, ami további egészségügyi, szociális és mentális problémákhoz vezethet. Demográfiai okok miatt is folyamatosan emelkedik azon idősek száma, akik önálló életvitelük fenntartásához segítségre szorulnak. Számukra a háztartás fenntartása is évről évre egyre növekvő gondot okoz, a téli hólapátolásban, tavaszi nyári fűnyírás, kaszálás tekintetében segítségre szorulnak.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A Nógrád vármegyei településeken mélyszegénységben élők, roma népesség általános, alapvető problémáját a magas munkanélküliség, jövedelmi szegénység jelenti. A súlyos szociális problémákat, nélkülözést jelentő helyzetek gyökerét a legtöbb települési HEP szerint az érintettek alacsony iskolázottsága és ebből fakadó állástalansága jelenti.

A megoldást a települések többségében a közmunkaprogramok folytatása, a korábbi éveket jellemző csökkenő tendencia megállítása jelenti a települési programokban. A teljesség igénye nélkül Dorogháza, Bér, Szarvasgede, Palotás, Tar, Alsópetény, Diósjenő, Felsőpetény Borsosberény, Nógrádsáp, Tolmács, Tereske, Rétság, Ipolytarnóc település programjában szerepel a közmunkaprogram folytatása, kapcsolat felvétele a Kormányhivatal járási foglalkoztatási osztályával és a helyi foglalkoztatási lehetőségek feltárása, állásbörze szervezése. A hozzáférés akadályozó tényezőit a települések a járásközpontokban működő foglalkoztatási szervezetekhez, illetve a konkrét munkahelyekre történő eljutás nehézségében látják.

A rossz jövedelmi helyzetű lakosság körében fokozottan jelentkeznek a közlekedéssel, szolgáltatások eléréséhez kapcsolódó nehézségek. Az érintettek közül sokan nem rendelkeznek autóval, a saját autó fenntartási költségei meghaladják a lehetőségeiket, a települések tömegközlekedése pedig ritka, szórványosnak tekinthető. A településeken helyben nem elérhető szolgáltatások, mint szűrővizsgálatok, szakellátások elérésében-esetükben fokozott szerepe lehet a falu és tanyagondnoki szolgálatoknak. Ezek kapacitása azonban azokon a

településeken is korlátozott, ahol egyáltalán rendelkezésre áll ilyen szolgáltatás. Nógrád vármegye közel 80 településén van ilyen szolgáltatás, azonban számos teleülésen ez még nem működik.

Egyes települések esélyegyenlőségi programjukban olyan esetekben is beszámolnak az igénybevétel csökkenéséről, amikor a házi segítségnyújtás, vagy a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás szolgáltatás a költségek növekedése miatt ingyen igénybe vehető helyett költségtérítéses lett. Az alacsony jövedelműek körében ez gátolja a szolgáltatás igénybe vételét.

A hátrányos helyzetű, nagyon alacsony jövedelemmel rendelkező családok tagjainak részéra a vármegye településeinek többsége biztosítja az étkeztetési szolgáltatást. Azonban sok esetben az iskolai gyermekétkeztetés biztosítása van a fókuszban, ami a nem iskoláskorú rászorulók esetén, illetve iskolai szünetekben jelent ellátási problémát a roma, szegénységben élő lakosok számára. A szünidői étkezés az iskolával nem rendelkező településeken is az iskola településén áll rendelkezésre, ami gátolja a rászorulók hozzáférését. A települések igényfelmérés után mérik fel a szükségleteket az iskolások körében.

A szociális alapszolgáltatások között fontosak a természetben nyújtott szolgáltatások. Nagybárkány Esélyegyenlőségi programjában is megjelenik a fűtési nehézségekkel rendelkező lakosok érdekében a szociális tűzifában részesítettek számának növelése. Mátraverebély, Vizslás, Magyargéc települések beszámoltak arról, hogy a Belügyminisztérium által évről-évre meghirdetett szociális tüzelőanyag pályázatra minden alkalommal sikeresen pályáztak. A szegénységben élők esetén a lakásfenntartáson túl a szükséges ruházat biztosítása is nehézséget jelent.

3. táblázat A szociális alapszolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *szociális alapszolgáltatások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a szociális alapszolgáltatások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Nappali ellátások, egészségügyi szűrővizsgálatok elérésének nehézségei.	Az érintetteknek nincs lehetőségük saját autóval, vagy tömegközlekedéssel eljutni az ellátásokat biztosító helyszínekre	Falugondnoki szolgálat létrehozása, falubusz beszerzésre kiírt pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése.	2026.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
2	Nappali ellátások, egészségügyi szűrővizsgálatok elérésének nehézségei.	Az érintetteknek nincs lehetőségük saját autóval, vagy tömegközlekedéssel eljutni az ellátásokat biztosító helyszínekre.	Falugondnoki hálózat kapacitásainak bővítése, falubusz beszerzésre kiírt pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése.	2026.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
3	A korábban térítésmentes házi segítségnyújtás a fenntartási költségek emelkedése miatt költségtérítéses lett	A költségtérítéses formában biztosított házi segítségnyújtás nem érhető el az alacsony jövedelemmel rendelkezők esetén.	Az alapvető megélhetési, gondozási szolgáltatások szociálpolitikai eszközökkel való, térítésmentes biztosítása	2027.12.31	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
4	Szünidei gyermekétkeztetés helyben biztosítása minden településen.	Az iskolával nem rendelkező településeken problémát okoz a szünidei gyermekétkeztetés biztosítása.	Az étkeztetés helyben megoldása vásárolt szolgáltatás, vagy étel kiszállítás formájában.	2027.12.31	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem

5	A szociális étkeztetés helyben biztosítása minden településen	A konyhával, iskolával nem rendelkező településeken problémát okoz az étkeztetés biztosítása.	Az étkeztetés helyben megoldása vásárolt szolgáltatás, vagy étel kiszállítás formájában.	2027.12.31	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
6	A házi segítségnyújtás hétvégén nem érhető el.	A házi segítségnyújtási szolgáltatási kapacitása csak hétköznapi működtetést tesz lehetővé.	A házi segítségnyújtási szolgáltatási kapacitásainak növelése és a hétvégi szolgáltatás biztosítása.	2028.12.31	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
7	A lakhatási és jövedelmi szegénységben élők részére természetben nyújtott támogatások szükségessége.	A szolgáltatás biztosítása korlátozott, az igények száma magas.	Szociális tűzifa és használt ruha biztosítása a rászorulók részére.	2027.12.31	házi segítségnyújtó szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
8	Az idős személyek a ház körüli feladataik ellátásában nehézségekkel küzdenek.	Nem áll rendelkezésükre helyben segítő személy.	Önkéntes segítségnyújtás, ház körüli feladatok ellátására pl., hólapátolás, fűnyírás) társadalmi összefogás keretében.	2027.12.31	házi segítségnyújtó szolgálatok, polgármester	polgármester	nem

4. táblázat A szociális alapszolgáltatások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *szociális alapszolgáltatások* hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások **a HÁTRÁNYOS helyzetűek *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, szociális alapszolgáltatások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Szünidei gyermekétkeztetés helyben biztosítása minden településen.	Az iskolával nem rendelkező településeken problémát okoz a szünidei gyermekétkeztetés biztosítása.	Az étkeztetés helyben megoldása vásárolt szolgáltatás, vagy étel kiszállítás formájában.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
2	A szociális étkeztetés helyben biztosítása minden településen.	A konyhával, iskolával nem rendelkező településeken problémát okoz az étkeztetés biztosítása.	Az étkeztetés helyben megoldása vásárolt szolgáltatás, vagy ételkiszállítás formájában.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
IDŐSEK							
1	Nappali ellátások, egészségügyi szűrővizsgálatok elérésének nehézségei	Az érintetteknek nincs lehetőségük saját autóval, vagy tömegközlekedéssel eljutni az ellátásokat biztosító helyszínekre.	Falugondnoki szolgálat létrehozása, falubusz beszerzésre kiírt pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése.	2028.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
2	A házi segítségnyújtás hétvégén nem érhető el	A házi segítségnyújtási szolgáltatás csak hétköznapi működtetést tesz lehetővé.	A házi segítségnyújtási szolgáltatás kapacitásainak növelése és a hétvégi szolgáltatás biztosítása.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem

3	Az idős személyek a ház körüli feladataik ellátásában nehézségekkel küzdenek.	Nem áll rendelkezésükre helyben segítő személy.	Önkéntes segítségnyújtás ház körüli feladatok ellátására pl., hólapátolás, fűnyírás) társadalmi összefogás keretében.	2028.12.31.	házi segítségnyújtó szolgálatok, polgármester	polgármester	nem
NŐK							
1	Nappali ellátások, egészségügyi szűrővizsgálatok elérésének nehézségei.	Az érintetteknek nincs lehetőségük saját autóval, vagy tömegközlekedéssel eljutni az ellátásokat biztosító helyszínekre.	Falugondnoki szolgálat létrehozása, falubusz beszerzésre kiírt pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése.	2028.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1	Nappali ellátások, egészségügyi szűrővizsgálatok elérésének nehézségei.	Az érintetteknek nincs lehetőségük saját autóval, vagy tömegközlekedéssel eljutni az ellátásokat biztosító helyszínekre.	Falugondnoki szolgálat létrehozása, falubusz beszerzésre kiírt pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése.	2028.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
2	A házi segítségnyújtás hétvégén nem érhető el.	A házi segítségnyújtási szolgáltatás csak hétköznapi működtetést tesz lehetővé.	A házi segítségnyújtási szolgáltatási kapacitásainak növelése és a hétvégi szolgáltatás biztosítása.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Nappali ellátások, egészségügyi szűrővizsgálatok elérésének nehézségei.	Az érintetteknek nincs lehetőségük saját autóval, vagy tömegközlekedéssel eljutni az ellátásokat biztosító helyszínekre.	Falugondnoki szolgálat létrehozása, falubusz beszerzésre kiírt pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése.	2028.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
2	A korábban térítésmentes házi segítségnyújtás a fenntartási költségek emelkedése miatt költségtérítéses lett.	A költségtérítéses formában biztosított házi segítségnyújtás nem érhető el az alacsony	Az alapvető megélhetési, gondozási szolgáltatások szociálpolitikai eszközökkel való, térítésmentes biztosítása.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem

		jövedelemmel rendelkezők esetén.					
3	A lakhatási és jövedelmi szegénységben élők részére természetben nyújtott támogatások szükségessége.	A szolgáltatás biztosítása korlátozott, az igények száma magas.	Szociális tűzifa és használt ruha biztosítása a rászorulók részére.	2028.12.31.	házi segítségnyújtó szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
ROMÁK							
1	A korábban térítésmentes házi segítségnyújtás a fenntartási költségek emelkedése miatt költségtérítéses lett.	A költségtérítéses formában biztosított házi segítségnyújtás nem érhető el az alacsony jövedelemmel rendelkezők esetén.	Az alapvető megélhetési, gondozási szolgáltatások szociálpolitikai eszközökkel való, térítésmentes biztosítása.	2027.12.31	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A településen mélyszegénységben élő, roma lakosság munkavállalását, a foglalkoztathatóságot növelő képzési programokhoz nem, vagy csak nehezen jut hozzá a közlekedési, eljutási nehézségek miatt. A megoldást a foglakoztatási lehetőségeket, alapkompetencia-képzéseket bemutató tájékoztatásban, tanácsadásban látják, amiben fontos szerepet látnak el a velük szoros kapcsolatban álló családsegítők.

A szűrővizsgálatokra való eljutás segítése falugondnoki busz bevonásával sok település Esélyegyenlőségi programjában szerepel, Alsótold, Bokor, Buják, Garáb, Kutasó település Intézkedési Tervében is szerepel. Kétbodony község pályázattal kíván falugondnoki buszhoz jutni.

Az iskolai szünetek idejére a hátrányos helyzetű gyermekek étkeztetése gondot okoz a szülőknek, a nyári étkezés nem megoldott Diósjenő, Felsőpetény, Legénd, Nézsa és Romhány településen. Azokon a településeken, ahol ez még nem biztosított teljeskörűen, a gyermekek és más rászorulók, jogosult igénylők részére az étkeztetés biztosítását kiszállítással, a falu és tanyagondnoki szolgálatokkal tudják biztosítani. Patak, Szátok településen igényfelmérést végeznek a nyári étkeztetésre vonatkozóan és pályázat keretében fogják ezt a szolgáltatást is biztosítani. A megoldást a vásárolt étkeztetési szolgáltatás és a kiszállítás lehetőségének megteremtése jelenti. A vásárolt szolgáltatás a helyben meleg ételt biztosító vendéglátó bevonásával, vagy más településről történő kiszállítással biztosítható. Ebben a falu és tanyagondnoki szolgáltatás ad segítséget.

A vármegye egyes településein a házi segítségnyújtás csak hétköznapokon elérhető el. Karancslapujtő esélyegyenlőségi programjában megjeleni a szolgáltatás hétvégi biztosítása, pályázati források igénybevételével. Galgagután is magas azon idősek száma, akik önálló életvitelük fenntartásához segítségre szorulnak és számukra a hétvégi gondoskodás biztosítása szükséges. Nemti településen a házi segítségnyújtás fejlesztése, mentális segítségnyújtás, beszélgető partnerhálózat kialakítása szerepel a helyi esélyegyenlőségi programban.

Az idős, gondoskodásra szoruló lakosok esetén a ház körüli feladatok ellátására (pl., hólapátolás, fűnyírás) társadalmi összefogás, önkéntes segítségnyújtás szervezése szerepel Hont, Dejtár, Patak, Alsópetény, Diósjenő, Felsőpetény, Borsosberény, Keszeg, Legénd és

Szátok programjába. Mátranovákon az időskorúakkal „napi kapcsolattartó közmunkások” felvételi lehetőségének elérése szerepel a helyi esélyegyenlőségi programban.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A házi segítségnyújtás, vagy a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás szolgáltatás esetében az igénybevételeket csökkentő költségtérítéses helyett pályázati források felhasználásával újra térítésmentes szolgáltatásként kívánják nyújtani ezeket.

A falu és tanyagondnoki szolgáltatás kapacitásainak növelése főként a kisebb települések mélyszegénységben élő lakosai körében jelenthet segítséget a szociális, egészségügyi és ezeken túlmutató, helyben nem elérhető szolgáltatások igénybevételében. Bokor, Cserhátszentiván, Felsőtold, Szécsénke és Ipolyvece település a falugondnoki szolgáltatás bővítését, Cered falubusz beszerzését tervezi pályázati támogatásból.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek részére az iskolai szünetek idejére az étkeztetést a települések többsége helyben tudja biztosítani. A főzőkonyhával, iskolai találókonyhával nem rendelkező településeken ez nehézséget okoz. A megoldást a vásárolt étkeztetési szolgáltatás és a kiszállítás lehetőségének megteremtése jelenti. A vásárolt szolgáltatás a helyben meleg ételt biztosító vendéglátó bevonásával, vagy más településről történő kiszállítással biztosítható.

A szociális alapszolgáltatások között fontosak az olyan természetben nyújtott szolgáltatások, mint a szociális tűzifa biztosítása, illetve a használt ruha. Nagybárkány Esélyegyenlőségi programjában is megjelenik a fűtési nehézségekkel rendelkező lakosok érdekében a szociális tűzifában részesítettek számának növelése. Mátraverebély, Vizslás, Magyargéc települések beszámoltak arról, hogy a Belügyminisztérium által évről-évre meghirdetett szociális tüzelőanyag pályázatra minden alkalommal sikeresen pályáztak.

Somoskőújfalu esetén a települési igénybevételi adatokból látszott, hogy a lakhatási támogatás igénylőnek száma csökkent. A település ezért felülvizsgálja a lakhatási támogatás igénybevételére vonatkozó helyi rendeletét az igénybevételek bővítése érdekében.

A mélyszegénységben élőknek az élelmiszer és ruha megvásárlása is gondot jelent. Bujákon a „Segíts a rászorulókon” program keretében a mélyszegénységben élők részére tartós élelmiszer

és ruhagyűjtés szerveztek. Érsekvadkerten a helyi Családgondozó és Gyermekjóléti Szolgálat, intézményvezetők és helyi civil szervezetek összefogásával használtáru börze jött létre.

Családsegítés

A családsegítés esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

A vármegye több településén az önkormányzat nem rendelkezik pontos adatokkal a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről. A helyi esélyegyenlőségi programokból kiderül, hogy Kálló, Szurdokpüspöki, Karancsság településeken sem állnak rendelkezésre az hatékony beavatkozás alapfeltételének tekinthető információk.

A családsegítő szolgálatok munkatársai a vármegye sok településén tapasztalhatták, hogy tájékozatlanság és érdektelenség miatt csökken a rendelkezésre álló szociális szolgáltatások iráni érdeklődés, igény. A településen élők segítségnyújtásra és tanácsadásra szorulnak a számukra elérhető szolgáltatás tekintetében is.

A természetbeni támogatások közül kiemelkedő fontosságú a téli tüzelőanyag biztosítása. A családsegítők bevonásával a vármegye településein rendszeresen felmérik a téli tüzelőanyagra vonatkozó szükségleteket. A települések a lakhatási támogatásokra vonatkozó szabályokkal is az igénybe vevők körének bővítésére törekednek.

A vármegye településein komoly problémát jelent a szenvedélybetegségek fokozódó elterjedése. Az alkoholizmus mellett a helyi közösségek életét egyre inkább a drogfogyasztás változatos formái forgatják fel. A helyi családsegítők szinte általánosan tapasztalták a településeken a drogfogyasztás jelenlétét.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A településen élők között nagy számban vannak lakhatási problémákkal küzdők. A családsegítők ismeretei alapján szükséges a szociális tűzifában részesítettek számának növelése. A mélyszegénységben élőknek az élelmiszer és ruha megvásárlása is gondot jelent, ebben is segítségre szorulnak.

A rossz kereskedelmi infrastruktúrával rendelkező kistelepüléseken mélyszegénységben élő személyek megélhetését veszélyeztetik a szűkös helyben elérhető beszerzési források. A helyi esélyegyenlőségi programok alapján több helyen indokolt lehet az alapvető élelmiszerekre vonatkozóan kedvezőbb beszerzési lehetőségeket kínáló önkormányzati boltok üzemeltetése.

A vármegye településein a mélyszegénységben élőknek az élelmiszer és ruha megvásárlása is gondot jelent. A családsegítők bevonásával lehet megállapítani a szükséglettel rendelkezők körét.

5. táblázat A családsegítés LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *családsegítés* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a családsegítés esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Nincsenek pontos adatok a településen élő mélyszegényekről	Nem tervezhetők megfelelő szolgáltatások a településen élő mélyszegények részére.	Pontos, megbízható, naprakész adatbázisok kialakítása a a településen élő mélyszegényekről.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
2	Csökken a rendelkezésre álló szociális szolgáltatások iráni érdeklődés, igény.	A rendelkezésre álló szolgáltatások is kihasználatlanok.	Családsegítő szolgálat bevonásával tanácsadás, tájékoztatás.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
3	A lakhatási és jövedelmi szegénységben élők részére természetben nyújtott támogatások szükségessége.	A szolgáltatás biztosítása korlátozott, az igények száma magas.	Szociális tűzifa és használt ruha biztosítása a rászorulók részére.	2028.12.31.	házi segítségnyújtó szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
4	A településeken terjedő szenvedélybetegségek problémája.	Az érintettek ismeretei korlátozottak.	A családsegítők, szociális, gyermekjóléti szakemberek bevonásával célzott tanácsadás, felvilágosítás és a prevenció.	2028.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem

6. táblázat A családsegítés hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *családsegítés* hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a családsegítés esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	A településeken terjedő szenvedélybetegségek problémája.	Az érintettek ismeretei korlátozottak.	A családsegítők, szociális, gyermekjóléti szakemberek bevonásával célzott tanácsadás, felvilágosítás és a prevenció.	2028.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
IDŐSEK							
1	Csökken a rendelkezésre álló szociális szolgáltatások iránti érdeklődés, igény.	A rendelkezésre álló szolgáltatások is kihasználatlanok.	Családsegítő szolgálat bevonásával tanácsadás, tájékoztatás.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1	Nincsenek pontos adatok a településen fogyatékkal élőkről	Nem tervezhetők megfelelő szolgáltatások.	Pontos, megbízható, naprakész adatbázisok kialakítása a településen fogyatékkal élőkről.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Nincsenek pontos adatok a településen élő mélyszegényekről.	Nem tervezhetők megfelelő szolgáltatások a településen élő mélyszegények részére.	Pontos, megbízható, naprakész adatbázisok kialakítása a településen élő mélyszegényekről.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
2	Csökken a rendelkezésre álló szociális szolgáltatások iránti érdeklődés, igény.	A rendelkezésre álló szolgáltatások is kihasználatlanok.	Családsegítő szolgálat bevonásával tanácsadás, tájékoztatás.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem

3	A településeken terjedő szenvedélybetegségek problémája.	Az érintettek ismeretei korlátozottak.	A családsegítők, szociális, gyermekjóléti szakemberek bevonásával célzott tanácsadás, felvilágosítás és a prevenció.	2028.12.31.	polgármesteri hivatal, önkormányzati referens pályázatíró munkatárs	polgármester	nem
4	A lakhatási és jövedelmi szegénységben élők részére természetben nyújtott támogatások szükségessége.	A szolgáltatás biztosítása korlátozott, az igények száma magas.	Szociális tűzifa és használt ruha biztosítása a rászorulók részére.	2028.12.31	házi segítségnyújtó szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
ROMÁK							
1	Csökken a rendelkezésre álló szociális szolgáltatások iránti érdeklődés, igény.	A rendelkezésre álló szolgáltatások is kihasználatlanok.	Családsegítő szolgálat bevonásával tanácsadás, tájékoztatás.	2028.12.31.	családsegítő szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem
2	A lakhatási és jövedelmi szegénységben élők részére természetben nyújtott támogatások szükségessége.	A szolgáltatás biztosítása korlátozott, az igények száma magas.	Szociális tűzifa és használt ruhabiztosítás a rászorulók részére.	2028.12.31.	házi segítségnyújtó szolgálatok, polgármester, humán szolgáltató	családsegítő szolgálatok, polgármester	nem

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

Azokon a településeken, ahol az önkormányzat nem rendelkezik pontos adatokkal a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről információkat és adatokat biztosító helyzetfeltárásra van szükség. A helyi esélyegyenlőségi programokból kiderül, hogy Kálló, Szurdokpüspöki, Karancsság településeken sem állnak rendelkezésre a hatékony beavatkozás alapfeltételének tekinthető információk, ezért felmérést terveznek a pontos, megbízható, naprakész adatbázisok kialakítása érdekében.

Azokon a településeken, ahol családsegítő szolgálatok munkatársai azt tapasztalhatták, hogy tájékozatlanság és érdektelenség miatt csökken a rendelkezésre álló szociális szolgáltatások iránti érdeklődés, a Családsegítő szolgálat bevonásával tanácsadást végeznek. Nógrád, Tolmács, Rétság településen szükséges ilyen tanácsadó tevékenység a helyi esélyegyenlőségi programok alapján, ahol a településen élők segítségnyújtásra és tanácsadásra szorulnak a számukra elérhető szolgáltatás tekintetében is.

Az alkoholizmus mellett a helyi közösségek életét egyre inkább a drogfogyasztás változatos formái forgatják fel. A helyi családsegítők szinte általánosan tapasztalták a településeken a drogfogyasztás jelenlétét, ami ellen a szociális, gyermekjóléti szolgáltatások célzott tanácsadással. felvilágosítással és a prevenció biztosításával, bővítésével tudnak fellépni. Nógrádsipek esélyegyenlőségi programjának hangsúlyos eleme a drogprevenciós tanácsadás. Kisecset községben szakember bevonásával alkohol és drog rehabilitációs tanácsadást, továbbá kiscsoportos probléma-megoldó beszélgetéseket terveznek. Bátonyterenye, Salgótarján, Tar, Horpács települések esélyegyenlőségi programjaiban szerepet kap a szerhasználóvá válást megelőző prevenciós programok szervezése, kortárs segítők toborzása, képzése, bevonása a problémás családok segítésébe.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A települések mélyszegénységben élő lakói között a családsegítők információi alapján lehet megadni a fűtési nehézséggel rendelkezők körét. Nagybárkányban programot indítottak a fűtési nehézségekkel küzdők részére a szociális tűzifában részesítettek számának növelése érdekében. Mátraverebély, Vizslás, Magyargéc települések önkormányzatai rendszeresen, sikeresen

pályáznak a Belügyminisztérium által évről-évre meghirdetett szociális tüzelőanyag pályázatra a településen élő személyek lakhatási problémáinak enyhítése érdekében.

A mélyszegénységben élőknek az élelmiszer és ruha megvásárlása is gondot jelent, ezért Buják községben elindították a „Segíts a rászorulókon" programot, melynek keretében részükre tartós élelmiszereket és ruhaneműt gyűjtenek.

A rossz kereskedelmi infrastruktúrával rendelkező kistelepüléseken mélyszegénységben élő személyek megélhetését veszélyeztetik a szűkös, helyben elérhető beszerzési források. Magyargéc településen önkormányzati bolt működtetését tervezik pályázati források bevonásával. A helyi esélyegyenlőségi programok alapján több helyen indokolt lehet az alapvető élelmiszerekre vonatkozóan kedvezőbb beszerzési lehetőségeket kínáló önkormányzati boltok üzemeltetése.

Nappali ellátások

A nappali ellátások esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

A vármegye sok településén helyben nem érhetők el olyan nappali ellátást biztosító intézmények, mint a házi gyermekfelügyelet, családi gyermekfelügyelet, családi napközi. A települések esélyegyenlőségi programjaikban többféle fontos ismeret és témakör tekintetében javasoltak nappali foglalkozások keretében végezhető ismeretterjesztéseket. Ilyen programként került fel a gyermeknevelési-, gondozási ismeretek bővítésére, baba-mama klubbok szervezése, valamint előadások, workshopok szervezése szakemberek bevonásával.

Az idősek klubjának hiányát a vármegye sok településén jelezték az esélyegyenlőségi programokban. Az idősek nappali ellátásának hiánya, nagyobb esélyt jelent az elmagányosodásra, izolációra. Komoly igény látszik az idősek nappali ellátását támogató szociális rendszer megerősítésére.

Bercelen az időskorúak nappali ellátását hosszú éveken keresztül a Gondozási Központ végezte a községben, mely 2017-től humánerőforrás hiány miatt befejezte működését. Az önkormányzat hosszabb távú tervei között szerepel ennek újraindítása megújuló keretek között.

Azonban nem lehet elmenni a mellett sem, hogy azokon a településeken, ahol elérhető az idősek nappali ellátása, mint Nagyorosziban, ott a nappali ellátás vonzóbbá tétele, programok,

előadások szervezése, szűrővizsgálatok szervezése van a feladatok fókuszában az igénybe vevők alacsony számának növelése érdekében.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A nappali ellátások esetén az önkormányzatok közreműködése szükséges ahhoz, hogy a fogyatékkal élők számára is elérhetővé váljanak olyan szociális alapszolgáltatások, mint a nappali ellátás, támogató szolgáltatás. A vármegyében a fogyatékosok nappali intézményének elhelyezkedése szórványosnak tekinthető, ami komoly nehézséget jelent a potenciális igénybevevők számára.

Sok településre igaz, hogy helyben nincs a fogyatékkal élők nappali ellátását nyújtó helyi szolgáltatás, ami főként a fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők segítése érdekében lenne szükséges. Balassagyarmaton a HEP megalkotását megelőző, szociális, gyermekjóléti, köznevelési szakemberek részvételével zajló Fórumon szintén elhangzott, hogy nemcsak a felnőtt korú fogyatékosok nappali ellátására lenne szükség, a 18 éven aluliakat fogadó nappali ellátás valódi segítséget jelentene sok család számára.

7. táblázat A nappali ellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *nappali ellátások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a nappali ellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Helyben nem érhető el idősek nappali ellátását biztosító intézmények.	Az idős személyek nappali gondozása nem biztosított.	Idősek otthona létesítése.	2028.12.31.	polgármester, önkormányzati munkatárs, humán szakember	polgármester	nem
2	Helyben nem érhető el fogyatékkal élők nappali ellátását biztosító intézmények.	A fogyatékkal élő személyek nappali gondozása nem biztosított.	Fogyatékos személyek nappali ellátásának létesítése	2028.12.31.	polgármester, önkormányzati munkatárs, humán szakember	polgármester	nem

8. táblázat A nappali ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *nappali ellátások* hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a nappali ellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
IDŐSEK							
1	Helyben nem érhető el idősek nappali ellátását biztosító intézmények.	Az idős személyek nappali gondozása nem biztosított.	Idősek otthona létesítése.	2028.12.31.	polgármester, önkormányzati munkatárs, humán szakember	polgármester	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
2	Helyben nem érhető el fogyatékkal élők nappali ellátását biztosító intézmények.	A fogyatékkal élő személyek nappali gondozása nem biztosított.	Fogyatékos személyek nappali ellátásának létesítése.	2028.12.31.	polgármester, önkormányzati munkatárs, humán szakember	polgármester	nem

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A vármegye települései közül sok helyen a helyi esélyegyenlőségi program kiemelten foglalkozik az idősek nappali ellátásának hiányaival. Szuha település programjában szerepel nappali ellátást biztosító intézmények létrehozása, az idősek otthona mellett házi gyermekfelügyelet, családi gyermekfelügyelet, családi napközi is.

Balassagyarmaton a civil kezdeményezésből született Napsugár Nyugdíjas Klub aktív közössége mellett intézményes formában a Szent Erzsébet Idősek Otthona keretei között működik az idősek nappali ellátása, azonban a város esélyegyenlőségi programja az idősek nappali ellátását támogató szociális rendszer megerősítését tűzte ki célul.

Idősek klubjának újraszervezése Hugyagon is bekerült a település intézkedési tervébe. A helyben élő lakosok részére életmód klub, testmozgást elősegítő klub működésének elősegítése Tar település programjának a része. Szügy, Karancsberény és Ipolytarnóc esetén a Nyugdíjas Klub újraszervezése és az időskorúak bevonása a hagyományőrző csoportokba adja a nappali ellátásokra vonatkozó települési terveket.

Azokon a településeken, ahol már működik idősek nappali ellátása, mint Nagyorosziban, ott a nappali ellátás vonzóbbá tétele a fenntartó önkormányzat célja. Mivel jelenleg a nappali ellátásban kevés idős vesz részt, ezért a szolgáltatás vonzóbbá tétele érdekében programokat, előadásokat terveznek és a tervekben szűrővizsgálatok szervezése is szerepet kapott.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

Balassagyarmaton nagyon szűkös és korlátozott lehetőség van fogyatékkal élő személyek nappali ellátására.

Bátonyterenyén az önkormányzat az általa fenntartott Bátonyterenye Városi Egészségügyi, Szociális és Gyermekjóléti Központ szervezeti keretei között ötféle nappali ellátás biztosít a személyes gondoskodást nyújtó alapellátások közül. Az intézményben időskorúak nappali ellátása és ezen belül a demenciában szenvedők ellátása, fogyatékkal élők nappali ellátása, hajléktalanok nappali ellátása, pszichiátriai betegek nappali ellátása és szenvedélybetegek

nappali ellátása működik. Gyermeknevelési-, gondozási ismeretek bővítésére szervezett programok biztosítása.

A fogyatékosok nappali intézményének távolsága Karancsberény esetén is jelentős, ezért az esélyegyenlőségi program fejlesztési lehetőségei között megjelenik a fogyatékosok nappali intézményének létesítése szükséges helyben vagy a környező településeken.

Karancsságon sincs a fogyatékkal élők nappali ellátását nyújtó helyi szolgáltatás, a települési önkormányzat kiemelt céljának tekinti a fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők segítését.

Közösségi ellátások

A közösségi ellátások esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

Közösségi ellátás keretében közösségi alapellátások nyújthatók a pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek részére. A támogató szolgáltatás célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén életvitelük önállóságának megőrzése mellett.

Nógrád vármegyében pszichiátriai betegek részére nyújtott közösségi alapellátást Bátonyterenye, Salgótarján és Balassagyarmat településeken biztosított. Ezt az ellátási formát a 2024-ben összesen 129 különböző személy vette igénybe legalább egy alkalommal.

Szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátás Bátonyterenye, Salgótarján, Balassagyarmat mellett Szécsény településen is működik. A szolgáltatást igénybe vevő személyek száma 141 volt a 2024-es adatok szerint. Salgótarjánban e mellett szenvedélybetegek részére nyújtott alacsonyküszöbű ellátás is elérhető. Itt pontosabb létszámadatokat a szolgáltatás jellege miatt nem lehet megadni.

Támogató szolgáltatásokat működtető szervezet Nógrád vármegyében Salgótarján, Bercel, Érsekvadkert, Balassagyarmat és Bátonyterenye településen működik. Ebben a szolgáltatási formában az érintettek, a szolgáltatást legalább egyszer igénybe vevők szám közel 400 fő volt a 2024-es adatok szerint.

A közösségi ellátásokat biztosító szolgáltatók tehát a vármegye nagyobb városaiban működnek. A szolgáltatások ugyan lakóhelytől függetlenül igénybe vehetők, azonban a nagyobb városokra koncentrálódó ellátási helyek miatt a kistelepüléseken élők hozzáférése a közösségi szolgáltatásokhoz erősen korlátozott.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

Mivel a vármegyében csak a nagyvárosokban vannak jelen a közösségi ellátások szolgáltatói a kisebb településeken a formális szolgáltatások helyett a fennálló szükségleteket alternatív úton tudják enyhíteni. A támogató szolgáltatások kiépítettlensége miatt a mozgásukban korlátozott személyek vizsgálatokra, szűrésekre eljutása a falugondnoki, tanyagondnoki ellátókra hárul. A véges kapacitások miatt ez a megoldás csak kis mértékben szolgálhatja ki a felmerülő igényeket.

9. táblázat A közösségi ellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *közösségi ellátások* **LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a közösségi ellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Kevés településen érhető el szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi ellátások.	Nincs megfelelő számú szenvedélybetegek részére közösségi ellátást biztosító szolgáltat.ó	Közösségi ellátás biztosítása szenvedélybetegek részére, pályázati lehetőségek felhasználásával.	2028.12.31.	polgármester. humán szakemberek, önkormányzati munkatársak	polgármester	nem
2	Kevés településen érhető el a pszichiátriai betegek részére nyújtott közösségi ellátások.	Kevés a pszichiátriai betegek részére közösségi ellátást biztosító szolgáltató.	Közösségi ellátás biztosítása pszichiátriai betegek részére, pályázati lehetőségek felhasználásával.	2028.12.31.	polgármester. humán szakemberek, önkormányzati munkatársak	polgármester	nem
3	Kevés településen érhető el a fogyatékkal élők részére nyújtott támogató szolgáltatás.	Nincs megfelelő számú fogyatékkal élők részére nyújtott támogató szolgáltatást biztosító szolgáltató	Támogató szolgáltatások biztosítása fogyatékkal élők részére, pályázati lehetőségek felhasználásával.	2028.12.31.	polgármester. humán szakemberek, önkormányzati munkatársak	polgármester	nem

10. táblázat A közösségi ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *közösségi ellátások* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a közösségi ellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							

1	Kevés településen érhető el a fogyatékkal élők részére nyújtott támogató szolgáltatás.	Nincs megfelelő számú fogyatékkal élők részére nyújtott támogató szolgáltatást biztosító szolgáltató.	Támogató szolgáltatások biztosítása fogyatékkal élők részére, pályázati lehetőségek felhasználásával.	2028.12.31.	polgármester. humán szakemberek, önkormányzati munkatársak	polgármester	nem

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A szenvedélybetegség a vármegye sok településén okoz komoly társadalmi problémákat. Kisecset településen a helyi esélyegyenlőségi program tervei között szerepel a szakemberek bevonásával végzett alkohol és drog rehabilitáció, esetlegesen kiscsoportos problémamegoldó beszélgetések, tanácsadás nyújtása. A drog és alkohol-problémákkal érintett személyek részére biztosított ilyen típusú lehetőség akkor is elérheti a célját, ha nem a közösségi szolgáltatás szabályozottabb formái között működtetik.

Nógrádsipeken a szenvedélybetegségek terjedése miatt a helyi szakemberek és felelős személyek szükségesnek látják a szociális, gyermekjóléti szolgáltatások bevonásával végzett tanácsadást, felvilágosítást. A megfelelő prevenció biztosítása és bővítése az egyre súlyosabb helyzetek megelőzése érdekében válik egyre fontosabbá.

Ludányhalászi és Piliny településeken a települési esélyegyenlőségi program kiemeli, hogy szükséges kialakítani a településen a szenvedélybetegek közösségi ellátását, a Szécsényi Humánszolgáltató bevonásával a környezetükben élő szenvedélybetegek, valamint alkohol, drogfüggők ellátása érdekében.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A fogyatékkal élő személyek részére biztosított támogató szolgáltatások megjelennek Őrhalom esélyegyenlőségi intézkedési terveiben. A helyi önkormányzat vállalja a szükséges közreműködést a fogyatékkal élők részére biztosítható szolgáltatás helyben történő kialakításához.

A fogyatékkal élők nappali ellátásának vármegyei hiányosságai, nehéz elérhetőségük miatt Karancsberény önkormányzata a településen helyben, vagy a környező települések valamelyikén elérhető fogyatékosok nappali intézményének kialakítását vette be intézkedési tervébe. Karancsságon is megjelenik a települési tervek között a fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők segítése.

Debercsény, Szátok és Rétság települések esélyegyenlőségi programja kiemeli az egészségügyi prevenciós szolgáltatások, szűrővizsgálatok igénybevételének elősegítését. A megfogalmazott

terv segíti a mozgásukban erősen korlátozott személyeket a szűrőprogramokra történő eljutásukban és hozzájárul, hogy a fogyatékkal élők is minél nagyobb számban részt vegyenek az egészségügyi szűrővizsgálatokon.

2. Szociális szakellátások

A szociális szakellátások esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

Nógrád vármegyében egy évben közel 13 ezer ember kerül kapcsolatba a szociális alap és szakosított ellátásokkal. Ez a létszám a vármegye teljes lakosságának több mint 7 százaléka. Az igénybe vevők és igénybevételi esetek száma főként a szolgáltatások és ellátások elérhetőségének függvénye. A településeken összeállított Helyi Esélyegyenlőségi Programok sok esetben utalnak arra, hogy egy időseket, fogyatékkal élőket célzó, vagy bármilyen más ellátás hiányzik, nem elérhető a településen, ami értelemszerűen csökkenti az ellátórendszer által elért személyek számát.

Az évben legalább egy alkalommal valamilyen szociális alap, vagy szakosított ellátást igénybe vevőknek a járás lakosságához viszonyított aránya a Rétsági és a Salgótarjáni járásban 5,5 százalékos volt, a Balassagyarmati és a Bátonyterenyei járásokban 7,2 – 7,3 százalék között volt ez az arány. A Szécsényi járásban a lakosság 9,5 százalékát tették ki az igénybevevők, a Pásztói járásban pedig 10,5 százalékra volt tehető ez az arány.

Tartós bentlakást biztosító intézmények a vármegye minden egyes járásában megtalálhatók. Idősek otthona minden járásban működik, a Salgótarjáni és a Szécsényi járásban három településen is van Idősek Otthona, a megyében pedig összesen 12 településen érhető el ez a szolgáltatás. Azonban a vármegye elöregedő lakossága ennél több intézmény működését igényelné már ma is, a demográfiai kilátások pedig egyértelműen növekvő igénylő számot prognosztizálják.

Salgótarján Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája megállapítja, hogy az önkormányzati kezelésben lévő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kapacitás kihasználtsága 1101,1 ezrelék. Ezek az értékek az országos átlaghoz viszonyítva nem kirívók, az önkormányzatra mégis jelentős terhet rónak. A demográfiai trendek alapján az ellátásra szoruló idősek száma a jövőben is növekedni fog, ezáltal az idősotthoni férőhelyek iránti igény egyre égetőbb problémává válik. Az idősellátás terén keresni kell tehát a megoldást a magára maradt idős emberek számára elérhető nyugodt, biztonságos éveket kínáló nyugdíjas otthonok, lakópark(ok) kialakítására. A városban számos kihasználatlan, jelenleg funkció nélkül álló épület áll rendelkezésre, amelynek átalakításával, felújításával biztosítható lenne a Salgótarjánban élő szépkorúak bentlakásos ellátása.

A szociális szakellátásokat működtető szolgáltatók sok esetben nagy létszámú, széles szolgáltatási palettával rendelkező szervezetek, mint a Balassagyarmaton a Szent Erzsébet Idősek Otthona, Ludányhalásziban a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működő Ipolypart Integrált Szociális Intézmény, a Gondviselés Háza - Baglyaskő Időskorúak Otthona Salgótarjánban, vagy a Dr. Göllesz Viktor Otthon Diósjenőn.

Az átmeneti elhelyezést nyújtó ellátások tekintetében is látszanak lefedettségi hiányosságok, hiszen a vármegyében csak idősek és hajléktalan személyek részére működnek átmeneti otthonok, ezek is csak Salgótarjánban és Balassagyarmaton érhetők el. Az idős személyek tartós ellátása sok településen elérhető, azonban a demens ellátás ennél jóval kevesebb helyen biztosított. Nógrádsipek és Varsány esélyegyenlőségi programjában is megjelenik a demens idősellátás biztosításának szükségessége. Alsótoldon az esélyegyenlőségi program szerint nem megoldott az idősek tartós bentlakásos elhelyezése.

A Balassagyarmaton működő Szent Erzsébet Idősek Otthonának egyes ellátások tekintetében a vármegye valamennyi településére kiterjed a működése. Ezért kiemelt fontosságú, hogy a Szent Erzsébet Idősek Otthona főzőkonyhája technikailag elavult, a több település rászorulóinak ellátását biztosító szociális konyha infrastruktúrájának fejlesztése szükségessé vált.

A szociális szakellátások intézményi lefedettségi hiányosságait jelzi, hogy a krízishelyzetbe került családok elhelyezése nem megoldott Balassagyarmat térségében. Ahogy Bátonyterenyén is problémát okoz, hogy a családi, vagy más okból bekövetkező válsághelyzetek miatt krízishelyzetbe került nők részére átmeneti elhelyezés nem megoldható.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A vármegyében fogyatékos személyek otthona három járás összesen négy településén érhető el, ami azt eredményezi, hogy a vármegye felén, a másik három járásban nincs ilyen szakosított ellátás. Pszichiátriai betegek otthona a vármegye két településen érhető el, ami szűkös ellátottságnak, hiányos lefedettségnek tekinthető ebben az ellátási formában. Lakóotthoni ellátás három járásban, rehabilitációs intézmény pedig két járásban érhető el. Fogyatékos személyek gondozóháza, pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek átmeneti otthona nem működik a vármegyében

A Balassagyarmat Kistérség Szociális Szolgáltató Központ vezetőjének jelzése alapján a városban hiányzó, de indokolt, nem kötelező szociális ellátási forma a támogatott lakhatás a fogyatékkal élők célcsoportja számára.

11. táblázat A szociális szakellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *szociális szakellátások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a szakellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Az idős személyek bentlakásos ellátásainak férőhelyei szűkösek.	A vármegye települései elöregednek, jelentősen emelkedik a tartós gondoskodást nyújtó ellátási formák iránti igény.	A jelenleg is működő ellátási helyeken szükséges a férőhelyek bővítése, az ellátatlan településeken szükséges új ellátási helyek kialakítása.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem
2	A fogyatékkal élők támogatott lakhatásának biztosítása nem megoldott.	Szociális szakemberek jelzése alapján hiányzó, de indokolt ellátási forma a támogatott lakhatás a fogyatékkal élők számára.	A vármegye nagyobb településein indokolt megteremteni a támogatott lakhatás feltételeit a fogyatékkal élők számára.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem
3	A szenvedélybetegséggel élők tartós bentlakásos, vagy lakóotthoni elhelyezése nem megoldott.	A vármegye településein folyamatosan növekszik a szenvedélybetegségben érintettek száma, a korábban is létező alkohol-problémák mellett egyre több a droghasználó .	Jelenleg nem áll rendelkezésre elegendő tartós bentlakásos, vagy lakóotthoni férőhely a szenvedélybetegek részére, ezek létrehozása indokolt.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek		nem
4	A pszichiátriai betegeket érintő szakellátások közül nagyon kevás áll rendelkezésre.	A pszichiátriai betegek ellátására a vármegyében két helyen van lehetőség, ami a szükségleteknél alacsonyabb.	További férőhelyek létrehozása meglévő intézményekben, vagy új szolgáltatási helyeken pszichiátriai betegek ellátására.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek		nem

5	A krízishelyzetbe került nők és családok átmeneti ellátása nem megoldott.	A vármegyében csak Salgótarjánban van lehetőség krízishelyzetbe került nők és családok átmeneti elhelyezésére.	A jelenleg is működő ellátási helyeken szükséges a férőhelyek bővítése, az ellátatlan településeken szükséges új ellátási helyek kialakítása.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem
6	Az idősellátás mellett szükséges, de nem megoldott a demens ellátás.	A vármegye településein az egyedül élő demens személyek száma magas, ellátásuk nem biztosított.	Szükséges és indokolt a demens idősellátás biztosítása, ahol még ez nem érhető el.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem
7	A Balassagyarmaton működő Szent Erzsébet Idősek Otthona főzőkonyhája a konyha a folyamatos üzemidő és nagyfokú igénybevétel miatt fejlesztésre szorul.	A Szent Erzsébet Idősek Otthona főzőkonyhája havonta átlagosan 5625 adag ételt készít a szociális étkezők számára. Ellátásuk a fejlesztés nélkül nem biztosítható.	A szociális konyha infrastruktúrájának fejlesztése, burkolatcsere, berendezések, új konyhai gépek és felszerelések beszerzése.	2028.12.31.	polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek	polgármester	nem

12. táblázat A szociális szakellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *szociális szakellátások* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a szakellátások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	A krízishelyzetbe került nők és családok átmeneti ellátása nem megoldott.	A vármegyében csak Salgótarjánban van lehetőség krízishelyzetbe került nők és családok átmeneti elhelyezésére.	A jelenleg is működő ellátási helyeken szükséges a férőhelyek bővítése, az ellátatlan településeken		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem

			szükséges új ellátási helyek kialakítása.				
IDŐSEK							
1	Az idős személyek bentlakásos ellátásainak férőhelyei szűkösek.	A vármegye települései elöregednek, jelentősen emelkedik a tartós gondoskodást nyújtó ellátási formák iránti igény.	A jelenleg is működő ellátási helyeken szükséges a férőhelyek bővítése, az ellátatlan településeken szükséges új ellátási helyek kialakítása.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem
2	Az idősellátás mellett szükséges, de nem megoldott a demens ellátás.	A vármegye településein az egyedül élő demens személyek száma magas, ellátásuk nem biztosított.	Szükséges és indokolt a demens idősellátás biztosítása, ahol még ez nem érhető el.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem
NŐK							
1	A krízishelyzetbe került nők és családok átmeneti ellátása nem megoldott.	A vármegyében csak Salgótarjánban van lehetőség krízishelyzetbe került nők és családok átmeneti elhelyezésére.	A jelenleg is működő ellátási helyeken szükséges a férőhelyek bővítése, az ellátatlan településeken szükséges új ellátási helyek kialakítása.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1	A fogyatékkal élők támogatott lakhatásának biztosítása nem megoldott.	Szociális szakemberek jelzése alapján hiányzó, de indokolt ellátási forma a támogatott lakhatás a fogyatékkal élők számára.	A vármegye nagyobb településein indokolt megteremteni a támogatott lakhatás feltételeit a fogyatékkal élők számára.		polgármester, szociális ellátás felügyeleti szervei, humán szakemberek, vármegyei kormányhivatal		nem

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

Tartós bentlakást biztosító intézmények a vármegye minden egyes járásában megtalálhatók, azonban csak az idősek részére nyújtott ellátások állnak rendelkezésre még minden járásban. Idősek otthona minden járásban működik, a Salgótarjáni és a Szécsényi járásban három településen is van idősek otthona. Fogyatékos személyek otthona három járás négy településén, pszichiátriai betegek otthona pedig két járás két településén érhető el.

A szolgáltatók sok esetben nagy létszámú, széles szolgáltatási palettával rendelkező szervezetek, mint a Balassagyarmaton a Szent Erzsébet Idősek Otthona, Ludányhalásziban a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működő Ipolypart Integrált Szociális Intézmény, a Gondviselés Háza - Baglyaskő Időskorúak Otthona Salgótarjánban, vagy a Dr. Göllesz Viktor Otthon Diósjenőn.

Az átmeneti elhelyezést nyújtó ellátások tekintetében is látszanak lefedettségi hiányosságok, hiszen a vármegyében csak idősek és hajléktalan személyek részére működnek átmeneti otthonok, ezek is csak Salgótarjánban és Balassagyarmaton érhetők el. Az átmeneti elhelyezés feltételeinek megteremtése minden járásban indokolt, legalább az időskorúak és a fogyatékkal élők esetén.

Az idős személyek tartós ellátása sok településen elérhető, azonban a demens ellátás ennél jóval kevesebb helyen biztosított. Nógrádsipek és Varsány esélyegyenlőségi programjában is megjelenik a demens idősellátás biztosításának szükségessége. Alsótoldon az esélyegyenlőségi program szerint nem megoldott az idősek tartós bentlakásos elhelyezése, a férőhelyek bővítése, vagy új ellátó intézmény kialakítása ezeken a településeken is indokolt.

A Balassagyarmaton működő Szent Erzsébet Idősek Otthonának egyes ellátások tekintetében a vármegye valamennyi településére kiterjed a működése, azonban főzőkonyhája technikailag elavult, a több település rászorulóinak ellátását biztosító szociális konyha infrastruktúrájának fejlesztése szükségessé vált. A fenntartó Balassagyarmat város önkormányzata pályázati forrásokból tervezi a konyha felújítását, burkolatcserét, berendezések és új konyhai gépek és felszerelések beszerzését.

A krízishelyzetbe került családok és nők részére a sürgősségi, átmeneti elhelyezés intézményi kereteinek megteremtése szerepel Balassagyarmat és Bátonyterenye esélyegyenlőségi terveiben. A válsághelyzetbe került családok elhelyezése nem megoldott Balassagyarmat

térségében, ahogy Bátonyterenyén is kialakítani szükséges a családi, vagy más okból bekövetkező válsághelyzetek miatt krízishelyzetbe került nők, családok átmeneti elhelyezését.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A vármegyében fogyatékos személyek tartós bentlakásos és lakóotthoni ellátása három járás összesen négy településén érhető el, részükre átmeneti ellátás egyáltalán nincs és rehabilitációs intézményük is csak két településen működik. A szűkös ellátási paletta bővítésre szorul, a meglévő ellátási helyeken új férőhelyek kialakításával, illetve új ellátási helyek kialakításával.

Balassagyarmat térségében indokolt a támogatott lakhatás intézményi feltételeinek megteremtése a fogyatékkal élők célcsoportjai számára.

II.2 Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás

A gyerekekre vonatkozó adatokból látható települési/járási/vármegyei jellemzők

A vármegye egészét tekintve a gyermekjóléti alap és szakellátások tekintetében figyelembe vehető népességi adatok szerint 32,7 ezer főre tehető a 18 év alatti fiatalkorú lakosok száma és ebből 5,5 ezer főre a 3 év alatti kisgyermek száma.

A vármegye járásai közül a Szécsényi és a Pásztói járásban a megyei átlag felett volt a 18 év alattiak aránya, a Salgótarjáni és a Bátonyterenyei járásban pedig elmaradt a fiatalok aránya a vármegye egészére jellemző értéktől.

Nógrád vármegyében a 2023-as adatok szerint a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos létszáma 9,1 ezer fő volt, ami 18 év alatti állandó népesség 27,9 százalékát érte el. Ezt az értéket a Szécsényi járásban a kedvezményben részesítettek aránya jelentősen meghaladta (44,5%). Magasabb volt a megyei értéknél a Salgótarjáni járásra (33,9%) és a Pásztói járásra (30,9%) jellemző érték. A Bátonyterenyei járásban (29,1%) a megyei átlagnak megfelelő volt a kedvezményben részesítettek átlaga, a Rétsági (11,3%) és a Balassagyarmati járásokban (18,2%) pedig a megyei átlag alatt maradt ez az érték.

13. táblázat Gyermekjóléti alapellátások a Nógrád vármegye járásaiban, 2023

A járások	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos létszáma (fő)	Szünidei étkeztetésben részesült gyermekek (fő)	Megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek (fő)	Megállapított halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek (fő)	Védelembe vett gyermekek (fő)	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek (2016-tól érvényes módszertan) (fő)
Balassagyarmati	1 164	496	497	372	107	234
Bátonyterenyei	964	494	315	367	152	215
Pásztói	1 678	845	627	561	112	376
Rétsági	502	250	173	145	39	142
Salgótarjáni	3 272	1 651	798	1 863	263	791
Szécsényi	1 561	1 253	630	679	112	211
Összesen	**9 139**	**4 989**	**3 040**	**3 987**	**785**	**1 969**

A nyilvántartások szerint a szünidei étkezésben részesített gyerekek száma a vármegyében az 5000 főt közelítette, ami 1000 lakosra vetítve 27,6 fős arányszámot eredményez. A nyilvántartás pontossága azonban megkérdőjelezhető, mert sok település a HEP-ben az itt feltüntetett számnál lényegesen magasabb számú gyermek szünidei étkeztetéséről számolt be.

A vármegyében a megállapított hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma meghaladta a 7 ezer főt. Különösen magas a hátrányos helyzetben élő gyermeke aránya a teljes fiatalkorú lakossághoz viszonyítva a Salgótarjáni és a Szécsényi járásokban.

A védelembe vett gyermekek száma a 800 főt közelítette a vármegye egészét tekintve, arányuk a 18 év alatti gyermekekhez viszonyítva 2.4 százalékos. A Bátonyterenyei járásban ennél lényegesen magasabb (4,6%) volt a védelembe vett gyermekek aránya, a Pásztó járásban pedig messze elmaradt ettől az értéktől (0,9%). A veszélyeztetett gyermekek aránya ugyancsak a Pásztói járásban volt a legalacsonyabb, a legmagasabb arányszámot pedig a Salgótarjáni járásban láthatunk.

1. Gyermekjóléti alapellátások

Gyermekjóléti szolgáltatások

A Gyermekjóléti szolgáltatások esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

Családsegítő és jelzőrendszer

A vármegye család és gyermekjóléti szolgáltatóinak célja a gondozási területükön élő lakosok körében részt venni a mentális és szociális ellátásában, illetve a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében lehetőség szerint megszüntetésében. A legnagyobb veszélyeztető tényezők közé sorolandó a gyermekek kapcsán az igazolatlan iskolai és óvodai hiányzások, magatartási problémák, intézménybe való beilleszkedési gondok, mentális-pszichés problémák. Nógrád megyére jellemző, hogy a nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak aránya felülreprezentált az országos átlaghoz képest. A gyermekek jelentős része anyagi és környezeti okból, lakáskörülmények miatt veszélyeztetett, magas az elhanyagolások, az iskolai hiányzások, iskolaelhagyások száma és a szenvedélybetegség jelenléte is egyre erőteljesebb.

A vármegye járásaiban a család és gyermekjóléti szolgáltatók jellemzően társulás keretében, több települést ellátva működnek. Egy családsegítő munkatársra több település juthat, ellátási területén nagy számban élnek gondozásra szoruló gyermekek, családok, ami kapacitási problémákhoz, túlterheltséghez vezet.

A gyermekvédelmi jelzőrendszer fontos elemét adják az iskolai gyermekvédelmi felelősök. A gyermekvédelmi felelős közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. A vármegye nem minden iskolájában van gyermekvédelmi felelős, ami a gyermekek körében növekvő szociális, mentális problémák miatt növeli a veszélyeztetettséget.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A vármegye több településén megjelenik az esélyegyenlőségi programokban, hogy az önkormányzat nem rendelkezik pontos adatokkal a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről. A gyermekjóléti szolgáltatók hatékony megelőző tevékenységéhez, megfelelő beavatkozáshoz elengedhetetlen a települési problémák pontos, részletes és naprakész ismerete. Családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat bővítése a vármegye több településén szükséges a növekvő ellátási igények lefedése érdekében.

A gyermekvédelmi jelzőrendszer egy korai észlelő és figyelmeztető rendszer. Olyan szakemberekből áll, mint a pedagógusok, orvosok, szociális segítők, akik észlelik, ha egy gyermek veszélyben van. Ők jelzik a problémát a család- és gyermekjóléti szolgálatoknak vagy a hatóságoknak, akik utána megteszik a szükséges lépéseket. A települési esélyegyenlőségi programokban megjelenik, hogy a meglévő jelzőrendszer tagjai tegyék intenzívebbé egymás között az információáramlást, proaktív módon tájékoztassák a potenciálisan érintett családokat a rendelkezésre álló hátránykompenzáló lehetőségekről.

14. táblázat A gyermekjóléti szolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *gyermekjóléti szolgáltatások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a gyermekjóléti szolgáltatások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Nem elegendő a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat kapacitása.	Egy családsegítő munkatársra több település juthat, ellátási területén nagy számban élnek gondozásra szoruló gyermekek, családok, ami kapacitási problémákhoz, túlterheltséghez vezet.	Szükséges bővíteni a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat kapacitásait.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ	polgármester	nem
2	Nincsenek pontos adatokkal a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről.	A gyermekjóléti szolgáltatók hatékony megelőző tevékenységéhez, megfelelő beavatkozáshoz elengedhetetlen a települési problémák pontos, részletes és naprakész ismerete.	Pontos, megbízható, naprakész adatbázis kialakításá és fenntartása a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ	polgármester	nem
3	Nem minden iskolában van gyermekvédelmi felelős	A gyermekvédelmi felelős közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében.	A vármegye iskoláiban szükséges iskolai a gyermekvédelmi felelős alkalmazása.	2028.12.31.	intézményvezető, Gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ	intézményvezető, polgármester	nem
4	A gyermekvédelmi jelzőrendszer működése nem optimális	A jelzőrendszer tagjainak feladata, hogy tegyék intenzívebbé egymás között az információáramlást,	Szükséges a jelzőrendszeri működés átalakítása, megújítása, az intenzívebbé tétele egymás között az	2028.12.31.	gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ, jelzőrendszer tagjai		nem

		tájékoztassák a potenciálisan érintett családokat a rendelkezésre álló hátránykompenzáló lehetőségekről.	információáramlás kialakítása.				

15. táblázat A gyermekjóléti szolgáltatások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *gyermekjóléti szolgáltatások* hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* körében (VEP)							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a gyermekjóléti szolgáltatások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Nem elegendő a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat kapacitása.	Egy családsegítő munkatársra több település juthat, ellátási területén nagy számban élnek gondozásra szoruló gyermekek, családok, ami kapacitási problémákhoz, túlterheltséghez vezet.	Szükséges bővíteni a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat kapacitásait.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ	polgármester	nem
2	Nem minden iskolában van gyermekvédelmi felelős.	A gyermekvédelmi felelős közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében.	A vármegye iskoláiban szükséges iskolai a gyermekvédelmi felelős alkalmazása.	2028.12.31.	intézményvezető, gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ	intézményvezető, polgármester	nem
3	A gyermekvédelmi jelzőrendszer működése nem optimális.	A jelzőrendszer tagjainak feladata, hogy tegyék intenzívebbé egymás	Szükséges a jelzőrendszeri működés átalakítása, megújítása, intenzívebbé	2028.12.31.	gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ, jelzőrendszer tagjai		nem

		között az információáramlást, tájékoztassák a potenciálisan érintett családokat a rendelkezésre álló hátránykompenzáló lehetőségekről.	tétele egymás között az információáramlás kialakítása.				
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Nincsenek pontos adatokkal a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről.	A gyermekjóléti szolgáltatók hatékony megelőző tevékenységéhez, megfelelő beavatkozáshoz elengedhetetlen a települési problémák pontos, részletes és naprakész ismerete.	Pontos, megbízható, naprakész adatbázis kialakítása és fenntartása a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ	polgármester	nem
ROMÁK							
2	Nincsenek pontos adatokkal a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről.	A gyermekjóléti szolgáltatók hatékony megelőző tevékenységéhez, megfelelő beavatkozáshoz elengedhetetlen a települési problémák pontos, részletes és naprakész ismerete.	Pontos, megbízható, naprakész adatbázis kialakításá és fenntartása a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat, Szociális szolgáltató központ	polgármester	nem

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A gyermekjóléti szolgáltatók hatékony megelőző tevékenységéhez, megfelelő beavatkozáshoz elengedhetetlen a települési problémák pontos, részletes és naprakész ismerete. A vármegyében más települések mellett Márkháza, Nagykeresztúr jelezte, hogy a családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat bővítése szükséges a növekvő ellátási igények lefedése érdekében.

A települési gyermekjóléti szolgáltatások esetén több településen jelentkezik, hogy a veszélyeztetett gyermekek esetén veszélyeztetettség felülvizsgálata, Litke községben magas a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma, ami fokozott figyelmet igényel a gyermekjóléti szolgáltatás munkatársai részéről.

A gyermekek körében a hátrányos és halmozottan hátrányos minősítés rendszeres felülvizsgálatának igénye felmerül Litke mellett Legénd, Alsópetény, Szendehely esélyegyenlőségi programjában is. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmények éves határidőinek lejárta sok gyermeknek és családjuknak jelent problémát. Diósjenőn a szülők rendszeres tájékoztatását, figyelmük felhívását tartják fontosnak.

Jelenleg a vármegye nem minden iskolájában van gyermekvédelmi felelős, ami a gyermekek körében növekvő szociális, mentális problémák miatt növeli a veszélyeztetettséget. Bárna esélyegyenlőségi programjában hangsúlyosan jelenik meg, hogy szükséges gyermekvédelmi felelős biztosítása minden nevelési oktatási intézményben.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A vármegye több településén megjelenik az esélyegyenlőségi programokban, hogy az önkormányzat nem rendelkezik pontos adatokkal a településen élő mélyszegényekről, romákról és a szegregátumban élő személyekről. Mivel a gyermekjóléti szolgáltatók hatékony megelőző tevékenységéhez, megfelelő beavatkozáshoz elengedhetetlen a települési problémák pontos, részletes és naprakész ismerete, ezért Kálló, Szurdokpüspöki, Karancsság esélyegyenlőségi programjában megjelenik egy pontos, megbízható, naprakész adatbázis kialakításának és fenntartásának szándéka.

Egyházasdengeleg esélyegyenlőségi programjában fontos szerepet kap, hogy a meglévő jelzőrendszer tagjai tegyék intenzívebbé egymás között az információáramlást, proaktív módon tájékoztassák a potenciálisan érintett családokat a rendelkezésre álló hátránykompenzáló lehetőségekről.

Gyermekek napközbeni ellátása

A gyermekek napközbeni ellátása esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

Nógrád vármegyében az állandó lakosság száma 188,5 ezer fő volt 2023-ban, ebből 5,5 ezer fő volt a 3 év alatti gyermekek száma. A vármegye járásai közül a Szécsényi és a Pásztói járásokban a vármegyei átlag felett volt a 0-2 évesek teljes lakossághoz viszonyított aránya, a Salgótarjáni és a Rétsági járásban megfelelt a megyei átlagnak, a Balassagyarmati és a Bátonyterenyei járásban pedig a vármegyei átlag alatt volt a kisgyermekek aránya.

A vármegyében a 2023-as adatok szerint összesen 589 bölcsődei férőhely működött, a családi és mini bölcsődei férőhelyeket is figyelembe véve. A vármegyében az egy bölcsődei férőhelyre jutó 3 év alatti gyermekek száma 9,3 volt. A Rétsági és a Bátonyterenyei járásokban a vármegyei átlag alatt maradt az egy férőhelyre jutó gyerekek száma (6,1 – 6,2 fő), és a Balassagyarmati járásban sem volt ez az érték sokkal magasabb (7,7). A Salgótarjáni járásban már 10,3 gyerek jutott egy bölcsődei férőhelyre, a Szécsényi és a Pásztó járásokban pedig meghaladta a 17 főt ez a mutató.

A vármegye 131 településéből összesen 33 helyen érhető el bölcsődei ellátás, vagy napközbeni gyermekfelügyelet, vagy alternatív napközbeni ellátás, ami a vármegyére jellemző településszerkezetet figyelembe véve nem tekinthető megfelelőnek. A kisgyermekek számát figyelembe véve a Szécsényi és a Pásztói járás tekinthető a kisgyermekek nappali ellátása tekintetében kevéssé ellátott területeknek. Ezekben a járásokban a szolgáltatások további fejlesztése indokolt.

A GYED-ről, GYES-ről való visszatérés nehézsége a munkaerő piacra növeli a szegénység kialakulásának a kockázatát. A gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény (bölcsőde) biztosítása a munkavállalás egyik fontos alapfeltétele. A gyermekét egyedül nevelő, vagy több gyermeket nevelő család esetében, magas a szegénység kockázata. A szociális, gyermekjóléti

szolgáltatások, ellátások során célzott támogatások körének kialakítása megjelenik a települések esélyegyenlőségi programjaiban.

A kisgyermekek napközbeni ellátása esetén a hozzáférést korlátozó tényezőként jelentkezik a szűk nyitvatartási idő. A településen kívül vállalt munkavégzés esetén az utazási idővel növelt munkaidőhöz sok esetben nem igazodnak a kisgyermekeket ellátó szolgáltatók.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A vármegye településeinek többségében a fogyatékkal élő gyermekek nappali ellátása nem biztosított. Azok részére, akiknek a bölcsődei ellátás, a napközbeni gyermekfelügyelet nem biztosít megfelelő ellátást, így a fogyatékkal élő gyermeket nevelő családok részére, specializált szolgáltatásra lenne szükség.

Sok településre igaz, hogy helyben nincs a fogyatékkal élők nappali ellátását nyújtó helyi szolgáltatás, ami főként a fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők segítése érdekében lenne szükséges. Balassagyarmaton a HEP megalkotását megelőző, szociális, gyermekjóléti, köznevelési szakemberek részvételével zajló Fórumon szintén elhangzott, hogy nemcsak a felnőtt korú fogyatékosok nappali ellátására lenne szükség, a 18 éven aluliakat fogadó nappali ellátás valódi segítséget jelentene sok család számára.

A nappali ellátások esetén az önkormányzatok közreműködése szükséges ahhoz, hogy a fogyatékkal élők számára is elérhetővé váljanak olyan szociális alapszolgáltatások, mint a nappali ellátás, támogató szolgáltatás. A vármegyében a fogyatékosok nappali intézményének elhelyezkedése szórványosnak tekinthető, ami komoly nehézséget jelent a potenciális igénybevevők számára.

16. táblázat A gyermekek napközbeni ellátásai LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *gyermekek napközbeni ellátásai* **LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az gyermekek napközbeni ellátásainál**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Nem áll rendelkezésre helyben bölcsődei férőhely, illetve az igények száma meghaladja a férőhelyeket.	A bölcsődei elhelyezés hiánya megnehezíti a munkavállalást.	Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat	polgármester	nem
2	Nem áll rendelkezésre helyben családi bölcsődei férőhely.	A családi bölcsődei elhelyezés hiánya megnehezíti a munkavállalást.	Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat	polgármester	nem
3	Nem áll rendelkezésre helyben mini bölcsődei férőhely, illetve az igények száma meghaladja a férőhelyeket.	A mini bölcsődei elhelyezés hiánya megnehezíti a munkavállalást.	További férőhelyek kialakítása.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat	polgármester	nem
4	Nem áll rendelkezésre helyben házi gyermekfelügyelet.	A házi gyermekfelügyelet, családi bölcsőde lehetőséget ad munkavállalásra.	További férőhelyek kialakítása.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat	polgármester	nem
5	A működő ellátóhelyek nyitvatartása nem igazodik a munkahelyekhez.	Igénybevétel esetén elvárható, hogy a szülők munkavégzésének ideje és munkából való hazautazásának ideje	Intézményi nyitvatartási idő meghosszabbítása a könnyebb munkavállalás érdekében.	2028.12.31.	polgármester, Gyermekjóléti Szolgálat	polgármester	nem

		alatt is biztosított legyen gyermekének felügyelete.					

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A kisgyermekek nappali ellátására vonatkozó kapacitások és férőhelyek bővítése a vármegye sok településén fontos településfejlesztési prioritást jelent és az esélyegyenlőségi intézkedési tervekben is fontos szerepet kapott.

A tervekben a nappali ellátás különböző formái a vármegye 131 településéből összesen 33 helyen érhetők el, azonban kapacitás és férőhely hiányok nem csak az ellátatlan településeken mutatkoznak, hanem azokon a településeken is, ahol már elérhető valamilyen ellátás.

Dorogházán a GYED-ről, GYES-ről a munkaerőpiacra visszatérés nehézségeit kívánják könnyíteni gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény (bölcsőde) biztosításával. Tar településen bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítés érdekében indult el a TOP-1.4.1-19-NG1-2019-00001 program keretében a Pöttöm Panna bölcsőde kialakítása.

Családi napközi, gyermekfelügyelet kialakítása szerepel a települési esélyegyenlőségi tervekben Mohorán, Kazáron és Szuha településen. Bánk településen a környékbeli bölcsődei férőhelyek növelése szerepel. A családi napközi és házi gyermekfelügyelet hiánya Cserhátsurányon, is azt eredményezte, hogy terveikben, megfelelő igény esetén szerepel a családi napközi létrehozására. Herencseny és Rákóczibánya településeken is bekerült az esélyegyenlőségi programba a családi napközi és házi gyermekfelügyelet hiánya. Becskén sem tekinthető megoldottnak a 0-3 éves korú gyermekek ellátása, ezért családi bölcsőde indítását tervezik.

A helyben működő bölcsőde hiánya és a 0-3 év közötti gyermekek növekvő száma miatti Magyarnándor, Buják, Erdőkürt, Borsosberény, Nézsa, Ságújfalu és Endrefalva településeken is a tervek között szerepel új bölcsőde építése, valamint a kialakításra kerülő férőhelyek gyermekekkel történő megtöltése. A települési ellátási hiányokat és a helyben élő kisgyermekek nappali ellátását mini bölcsőde kialakításával tervezik megoldani Kállón és Nógrád községben.

A vármegyében azokon a településeken is tervezik a férőhelyek bővítését, ahol már jelenleg is működik ilyen ellátás. Szügy és Bátonyterenye esetén is láthető, hogy bölcsődei felvételre várólistán szerepelnek gyermekek, tehát a gyermeklétszám alakulásának vizsgálata és igényfelmérés után szükséges újabb bölcsődei csoportok megnyitása.

A gyermekek szüleinek, gondozóinak könnyebb munkavállalásának érdekében Béren és Szirákon az intézményi nyitvatartási idő meghosszabbítására van szükség. Bárna településen is megfogalmazták, hogy a nők munkavégzésének ideje és munkából való hazautazásának ideje alatt is biztosított legyen gyermekének felügyelete, ellátása.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A kisgyermekek nappali ellátása a hátrányos helyzetű célcsoportok közül első sorban a fogyatékkal élőkre, így a fogyatékos gyermeket nevelő családokra vonatkoztatható. A vármegye településein jelenleg négy helyen van fogyatékkal élők nappali ellátását nyújtó helyi szolgáltatás, de ezek főként nem gyermekek ellátását szolgáló intézmények, amire pedig a fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők segítése érdekében szükség lenne. Balassagyarmaton a HEP megalkotását megelőző, szociális, gyermekjóléti, köznevelési szakemberek részvételével zajló Fórumon szintén elhangzott, hogy nemcsak a felnőtt korú fogyatékosok nappali ellátására lenne szükség, a 18 éven aluliakat fogadó nappali ellátás valódi segítséget jelentene sok család számára.

A roma népesség foglalkoztatási mutatói rendre a többségi társadalom hasonló mutatói alatt járnak. Minden olyan beavatkozás, ami a munkavállalás esélyeit növeli a romanépesség számára kiemelten hasznosnak tekinthető. A sok roma lakossággal rendelkező településen már működő férőhelyek tervezett bővítése, valamint a tervezett új intézmények beállítása várhatóan javítani fogja a roma lakosság hozzáférését a kisgyermekek ellátásaihoz és ezzel több esélyük lesz a munkát vállalni a munkaerőpiacon.

<u>Gyermekek átmeneti gondozása</u>

A gyermekek átmeneti gondozása esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

Gyermekek átmeneti otthonában az a családban élő gyermek helyezhető el, aki átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül marad, vagy elhelyezés hiányában ezek nélkül maradna, valamint akinek ellátása a család életvezetési nehézségei miatt veszélyeztetett. A gyermekek átmeneti otthona segítséget nyújt - a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve - a gyermek családjába

történő visszatéréséhez. Gyermekek átmeneti gondozását biztosító ellátások Nógrád vármegye járásai közül csak a Salgótarjáni járás három településén, Salgótarjánban, Etesen és Zabaron működnek.

Etes településen, a Salgótarján és Térsége Önkormányzatainak Társulása keretein belül a Salgótarján és Térsége Egészségügyi- Szociális Központ fenntartásában működik a 16 férőhelyes Családok átmeneti otthona. A gyerekek átmeneti otthona hasonló formában Zabar településen működteti a Salgótarján és Térsége Egészségügyi- Szociális Központ. Ezekben az intézményekben a krízishelyzetben lévő gyermekek és szükség szerint az anya rendkívüli elhelyezése biztosítható.

A megyeszékhelyen a gyermekek átmeneti gondozását az ESZK keretein belül a Családok Átmeneti Otthona és a Gyermekek Átmeneti Otthona, valamint a Magyar Vöröskereszt Menedék Családok Átmeneti Otthona biztosítja. A Magyar Vöröskereszt Menedék Családok Átmeneti Otthona működéséhez Közgyűlési döntéssel elfogadott ellátási szerződés alapján az Önkormányzat pénzbeli támogatást nyújt. Ezek az otthonok ún. várólistát nem vezetnek, hiszen a bejelentkezők akut problémával küzdenek, melynek orvosolására azonnal szükség van.

A vármegyében gyermekek átmeneti gondozását végző szolgáltatók beszámolója szerint előfordul, hogy telítettség miatt az otthonok nem tudják befogadni a segítségre szorulókat, ami a szükséges kapacitások hiányát mutatják. Más, az ellátások tervezését érdemben alátámasztó adat nem áll rendelkezésre, mert a családjukban kilátástalan krízishelyzetbe jutó gyermekek száma demográfiai, társadalmi mutatók alapján nem jelezhető előre. Salgótarján esélyegyenlőségi programjának Intézkedési Terve rögzítette, hogy a Gyermekek Átmeneti Otthonában és a Családok Átmeneti Otthonában is a férőhelyek bővítése szükséges. A vármegye jelenlegi ellátási kapacitásai tehát szűkösnek tekinthetők és bővítésük indokolt, nemcsak a járásszékhelyeken, hanem a nagyobb településeken is.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A gyermekek átmeneti gondozását végző intézményekben ellátott gyermekek többsége hátrányos helyzetűnek tekinthető. Az átmeneti ellátás a krízishelyzetben lévő, lakhatás és ellátás nélküli személyek részére nyújthat segítséget. A vármegyében az átmeneti ellátási formákban látható kapacitás és férőhelyhiány a hátrányos helyzetűnek tekintett célcsoport esetében is fennállónak tekinthető.

17. táblázat A gyermekek átmeneti gondozása LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *gyermekek átmeneti gondozása* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a gyermekek átmeneti gondozása esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Nem áll rendelkezésre elegendő férőhely a gyermekek átmeneti gondozására.	A krízishelyzetbe került gyermekek gyors ellátása nem biztosítható.	Sükséges bővíteni a férőhelyek számát a gyermekek átmeneti ellátásában, Gyermekek Átmeneti Otthona kialakítása.	2028.12.31.			
2	Nem áll rendelkezésre megfelelő számú helyettes szülő.	A krízishelyzetbe került gyermekek gyors ellátása nem biztosítható.	Szükséges bővíteni a férőhelyek számát a helyettes szülői ellátásában.	2028.12.31.			
3	A gyermekek elhelyezésére is alkalmas családok átnmeneti otthonában kevés az elérhető férőhely.	A krízishelyzetbe került gyermekek gyors ellátása nem biztosítható.	Szükséges bővíteni a férőhelyek számát a családok átmeneti ellátásában.	2028.12.31.			

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A Salgótarján és Térsége Egészségügyi- Szociális Központ látja el a Salgótarjáni járásba tartozó településeken a szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat, amely az idősellátásra, a fogyatékos személyek ellátására, a hajléktalan ellátásra, valamint a család- és gyermekjóléti ellátásokra terjed ki. A területen folyamatosan nő a halmozottan veszélyeztetett családok, illetve kisgyermekek száma. Ezen a területen problémaként jelentkezik, hogy - bár az ellátási területen működő Családok Átmeneti Otthona és a Gyermekek Átmeneti Otthona un. várólistát nem vezetnek, hiszen a bejelentkezők akut problémával küzdenek, melynek orvoslására azonnal szükség van – a segítségre szoruló gyermekeket, családokat az otthonok telítettsége miatt nem tudják befogadni, ezért a kapacitásbővítés mindenféleképpen indokolt.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

Salgótarján Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája bemutatja, hogy a szegregátumok lakossága számára évről-évre problémát jelent a téli időszakban a fűtés megoldása, sokan rongyokkal, hulladékkal fűtenek, mely egészségükre is ártalmas. Főként a komfort nélküli lakások esetében a vezetékes víz hiányában állandósultak a higiénés problémák. A higiénés és a szintén gyakran fellépő szemétkezelési gondok miatt a rovarok, rágcsálók jelenléte is veszélyezteti a lakosság egészségét. Több esetben előfordult már, hogy egyes családok lakhatási körülményeik miatt újszülött gyermeküket sem tudták hazavinni otthonukba. Esetükben csak albérlet vagy a Családok Átmeneti Otthona (Etes, Művelődés út 2.) jelenthet átmeneti megoldást, ám utóbbi kapacitásai végesek, bővítésre szorulnak.

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai

A gyermekek esélynövelő szolgáltatásai esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai a vármegye 131 településéből 19-ben érhetők el. A bölcsődékkel kevéssé ellátott Szécsényi járás 7 településén is működik Biztos Kezdet Gyermekház. A Bátonyterenyei és a Salgótarjáni járásokban három településen is elérhető a tanoda. Azonban ezekre az esélynövelő szolgáltatásokra továbbra is sokkal több településen lenne szükség.

A Balassagyarmati járás területén Mohora községben működik a Rácz Aladár Tanoda, 30 gyermek bevonásával. A járás más településein nincs ilyen szolgáltatás, a bővítés sok helyen indokolt. A Bátonyterenyei járás nagyobb településein van tanoda, Dorogházán és Mátraterenyén pedig Biztos Kezdet Gyermekház is működik, azonban sok kisebb településen nincsenek ilyen szolgáltatások. A Pásztói járásban Kállón és Ecsegen működik Biztos Kezdet gyermekház, tanoda nincs, ahogy a Rétsági járásban sincs ilyen szolgáltató. Ezekben a járásokban jelentős hiány mutatkozik az esélynövelő ellátások tekintetében.

A Salgótarjáni járásban három településen van Biztos Kezdet Gyermekház, további két helyen Tanoda, ami járás 29 települését tekintve nem tekinthető megfelelő lefedettségnek. A kisebb Szécsényi járásban tanoda ugyan nem működik, de az itt található települések felében van Biztos Kezdet Gyermekház.

Salgótarján és Térsége Önkormányzatainak Társulása Salgótarján Önkormányzatával konzorciumban valósította meg az „Esély gyermekeinknek” című pályázatot. A projekt 2017-től 2022-ig tartott. A projekt eredményeként 7 településen/településrészen 8 jelenlétház működik. A projekt célkitűzése jövőkép kialakítása, a szegény családokban élő gyermekek fokozott támogatása, szocializációjuk segítése, cselekvőhelyi közösségek kialakítása, önszerveződések ösztönzése, megerősítése. Kiemelten fontos az önkéntesek és civil szerveztek szerepvállalása a jelenlétházak működésében.

A gyermekek esélynövelő szolgáltatásaira azokban a térségekben van fokozott szükség, ahol az oktatási intézmények, valamint a bölcsődei ellátás lefedettsége nem ideális. Nógrád vármegye sok szempontból ilyen területnek tekinthető. A társadalmi kirekesztődés megelőzésének kulcsa a kora gyerekkori fejlődés támogatása, a Gyermekházak lehetőséget adnak arra, hogy a szociális hátrányokkal küzdő családok gyermekei ne maradjanak el

fejlettségben kortársaiktól, így nagyobb eséllyel állják meg helyüket az iskolában, többen szereznek szakmát és lesznek képesek elhelyezkedni a munkaerőpiacon.

A vármegyében jelenleg működő elérhető esélynövelő szolgáltatások, a Tanodák, Biztos Kezdet Gyermekházak és Jelenlétházak száma és elérhetősége nem tekinthető megfelelőnek. A vármegye településein sok esetben megjelenik az esélynövelő szolgáltatások működtetésének, bővítésének igénye.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A Biztos Kezdet Gyermekház célja a szociokulturális hátrányokkal küzdő, elsősorban a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató és az óvodába még nem járó gyermek számára együttesen nyújtott társadalmi felzárkózást segítő prevenciós szolgáltatás biztosítása. A tanoda elsősorban rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, vagy hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok számára nyújtott, önkéntesen igénybe vehető társadalmi felzárkózást segítő prevenciós szolgáltatás.

Mindkét szolgáltatás ügyfeleinek többsége hátrányos helyzetűnek tekinthető. A gyerekek esélynövelő szolgáltatás tekintetében bekövetkező kapacitásbővítés tehát értelemszerűen főként az itt is hátrányos helyzetűnek tekintett roma, mélyszegénységben élő személyek helyzetét javítja.

A helyi esélyegyenlőségi programok romákra, mélyszegénységben élőkre vonatkozó részei a szegénység egyik legfontosabb okai közé az alacsony iskolázottságot, a szakképzettség hiányát, az iskolai lemorzsolódást teszik. A már működő, vagy tervezett Tanodák ezeket a hátrányokat igyekeznek csökkenteni a roma, mélyszegénységben élő lakosok között.

18. táblázat Az esélynövelő szolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

Az *esélynövelő szolgáltatások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az esélynövelő szolgáltatások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	A települések többségében nem működik Tanoda.	A tanulást, felzárkózást segítő programok hozzájárulnak a lemorzsolódás elkerüléséhez.	Tanodát működtető szervezetek támogatása, tevékenységük bővítése.	2028.12.31.			
2	Sok településen nem érhető el a Biztos Kezdet Gyermekház.	A társadalmi kirekesztődés megelőzésének kulcsa a kora gyerekkori fejlődés támogatása.	Szükséges a Biztos Kezdet Gyermekházak müködtetését támogatni, létesítésüket pályázatokkal elősegíteni.	2028.12.31.			
3	A Jelenlétház program folytatása indokolt.	A Jelenlétházak célja a jövőkép kialakítása, a szegény családokban élő gyermekek fokozott támogatása, szocializációjuk segítése, cselekvő helyi közösségek kialakítása, önszerveződések ösztönzése, megerősítése.	A Jelenlétház program folytatása indokolt.	2028.12.31.			

A lakossági hozzáférést nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A vármegye településein az esélynövelő szolgáltatások egyenlőtlenül oszlanak el jelentős ellátási hiányokat mutatnak A települési esélyegyenlőségi dokumentunokban sok helyen megjelennek olyan esélynövelő, korai fejlesztést célzó programok, melyek nem a rögzített szolgáltatási keretek között nyújtják a szolgáltatásaikat.

A Salgótarjáni Társulás Jelenlétház programja is ide sorolható, ezen kívül Jobbágyi településen tanulmányok befejezését segítő klubokat, tanulói csoportokat terveznek működtetni.

Szuha településen megjelenik az Intézkedési tervben, hogy a településen élő gyerekek korai fejlesztése nem megoldott. A problémát délutáni foglalkozások szervezésével, utazó szakember igénybevételével tudják enyhíteni. Héhalom településen a korai fejlesztésből a beszédkészség javítását kívánják támogatni.

Endrefelván a Jelenlétház szolgáltatásainak igénybevételét tekintik megfelelőnek a gyermekeket érő hátrányok csökkentésére, tervezetükben szerepel a Gyermekház felújítása és szolgáltatásainak fejlesztése is.

Magyargécen már működik az állami támogatásból, pályázati forrásból létrehozott Biztos Kezdet Gyermekház, terveikben ehhez kapcsolódó Tanoda működtetése, fejlesztése is szerepel.

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozások, lehetséges megoldások

A roma lakosság hátrányos helyzetének generációkon átörökítését Egyházasgerge, Karancskeszi életvezetési tréningekkel, jó gyakorlatok bemutatásával, képességeiknek megfelelő munkahely felkutatásával kívánja csökkenteni.

2. Gyermekvédelmi szakellátások

A gyermekvédelmi szakellátások esetén feltárt települési/járási/vármegyei szolgáltatási hiányosságok, a lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

A gyermekvédelmi szakellátás keretében kell biztosítani az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermek otthont nyújtó ellátását, a fiatal felnőtt további utógondozói ellátását, valamint a szakellátást más okból igénylő gyermek teljes körű ellátását.

A gyermekvédelmi szakellátások vármegyei szinten lefedik a teljes ellátási palettát, járási szinten a szolgáltatások különböző formáinak egy-egy eleme jelenik meg.

A Balassagyarmati járásban a járásszékhelyen működő Reménysugár Gyermekotthon a fogyatékos és halmozottan sérült gyerekek számára nyújt bentlakásos elhelyezést. Az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermekek számára az Ipolypart Fészek Lakásotthonban való elhelyezésre van lehetőség. A krízishelyzetbe jutott családok, édesanyák elhelyezésére azonban nem működik a városban intézmény. A gyermekek átmeneti gondozásának ellátásait bemutató részben volt szó erről a hiányosságról.

Bátonyterenyén két lakásotthon működik gyermekek részére, összesen 24 férőhellyel. Pásztón működik a 20 férőhelyes, különleges gyermekotthoni szolgáltatást nyújtó Liliom Gyermekotthon. Szátok településen gyermekotthon és különleges gyermekotthon működik. Mátraszelén lakásotthon működik, Ságújfalun lakásotthoni ellátásban speciális és különleges szükségletű fiúk ellátását biztosítják. Salgótarjánban 12 fős gyermekotthon üzemel. A Fészek Befogadó Gyermekotthon 2024-től ideiglenesen befogadó gyermekotthoni szolgáltatást nyújt a krízishelyzetbe került gyermekek részére, biztosítva ezzel a korábbi fejezetben már hiányként jelzett átmeneti ellátási formát is a vármegye egésze számára.

Hátrányos helyzetűek hozzáférésének hiányai, akadályozó tényezői

A gyermekvédelmi szakellátásokban gondozott gyermekek helyzetükből, körülményeikből fakadóan hátrányos helyzetűnek tekinthetők. Jövedelmi, anyagi helyzetüket nem minősíthetjük, mert intézményi háztartásban élnek, roma származásúak aránya jelentős a körökben. A szolgáltatásokhoz, ellátáshoz való hozzáférésüket nem hátrányos helyzetük befolyásolja, hanem az elérhető férőhelyek, ellátóhelyek szűkössége. A helyi esélyegyenlőségi

programokban és más vizsgált dokumentumban nincs utalás a valamilyen szempontból hátrányos helyzetűnek tekintett személyekkel szembeni diszkriminációra.

III. Oktatás-képzés teljes szolgáltatási köre

1. Köznevelési alapfeladatok

A köznevelési alapfeladatok szolgáltatási hiányosságai – általános áttekintés

A SZÚT 3.1. pontjában bemutatott adatok alapján a köznevelési alapfeladatok ellátása terén jelentős szolgáltatási hiányosságok azonosíthatók az óvodai ellátás, az általános iskolai ellátás, a középfokú oktatás és a további köznevelési feladatok terén.

Az óvodai ellátás területén a legfőbb probléma a szolgáltatások térbeli egyenlőtlensége. Míg a nagyobb településeken, például a járási központokban (Balassagyarmat, Bátonyterenye, Pásztó, Salgótarján, Szécsény) az óvodai intézmények jól kiépítettek, stabil személyi állománnyal és megfelelő férőhelyekkel rendelkeznek, addig a kisebb, periférikus településeken az óvodai ellátás gyakran alacsony kapacitású, és a csoportok létszáma változó. A kisebb falvakban – mint Szanda, Nógrádkövesd, vagy Csitár – az óvodai csoportok kihasználtsága alacsony, a gyermeklétszám csökkenő tendenciát mutat, ami az intézmények fenntarthatóságát veszélyezteti. Az intézmények elérhetősége mellett a szakmai támogatás is hiányos: a fejlesztőpedagógusok, logopédusok és gyógypedagógusok többnyire térségi szinten, utazó rendszerben dolgoznak, ami nem teszi lehetővé a rendszeres és célzott fejlesztést a gyermekek számára. Emellett a korai nevelési formák, mint a bölcsődei ellátás, sok helyen egyáltalán nem érhetők el, vagy csak minimális kapacitással működnek, különösen a kisebb településeken, ami a kisgyermekes szülők munkavállalását is nehezíti.

Az általános iskolai ellátásban a legjelentősebb probléma a települések közötti egyenlőtlenség és a bejáró tanulók magas aránya. A járások központi településein – például Balassagyarmaton, Bátonyterenyén, Pásztón, Salgótarjánban és Szécsényben – stabil intézményhálózat működik, ahol az iskolák magas tanulói létszámmal és megfelelő szakmai háttérrel rendelkeznek. Ugyanakkor a kisebb településeken az iskolák kis létszámúak, gyakran csupán néhány osztállyal működnek, ami gazdaságtalan és pedagógiailag is kihívást jelent. Terényben például mindössze 49 tanuló van, míg Nógrádkövesden egyetlen osztályban 18 gyermek tanul. Az alacsony létszám miatt ezek az intézmények gyakran a bezárás vagy a körzetesítés veszélyével néznek szembe. Az iskolai infrastruktúra és a pedagógiai szakember-ellátottság is egyenlőtlen: míg a központi iskolákban logopédus, fejlesztőpedagógus és pszichológus is elérhető, addig a kisebb falvakban ezek a szolgáltatások vagy teljesen hiányoznak, vagy csak utazó szakemberek

révén biztosítottak. A tanulói mobilitás jelentős: számos településen a diákok jelentős része más településről jár be, például Balassagyarmaton a tanulók 47%-a bejáró.

A középfokú oktatás területén az ellátás erősen központosított. A járásokban szinte a központi városokban – Balassagyarmaton, Bátonyterenyén, Pásztón, Salgótarjánban és Szécsényben – érhetők el középfokú intézmények, míg a kisebb településeken nincs középfokú oktatási lehetőség (ez alól csak Szirák kivétel). A középfokú iskolák közül a gimnáziumok, technikumok és szakképző intézmények a nagyobb városokra koncentrálódnak, ahol a diákok nagy része bejáróként vesz részt az oktatásban. Például Balassagyarmaton a középfokú oktatásban tanulók 48%-a, Bátonyterenyén 72%-a más településről érkezik. Ez nemcsak a tanulók számára jelent komoly kihívást – hiszen napi szinten utazniuk kell –, hanem a kisebb települések fiataljai számára is hátrányos, akik az utazási költségek, az alacsony iskolai motiváció és a családi támogatás hiánya miatt gyakran kiesnek az oktatási rendszerből. A középfokú intézmények között jelentős különbségek vannak a tanulói létszám, a pedagógusok száma és a szakmai háttér tekintetében is.

A további köznevelési feladatok terén a legnagyobb probléma a szolgáltatások elérhetőségének földrajzi egyenlőtlensége. A pedagógiai szakszolgáltatások (logopédia, fejlesztőpedagógia, pszichológiai tanácsadás) szinte kizárólag a központi városokban érhetők el, mint Balassagyarmat, Bátonyterenye és Salgótarján. Az utazó gyógypedagógusi és konduktori hálózat formálisan ugyan a járás egész területét lefedi, de a valóságban a szakemberek kapacitáshiánya miatt a kisebb települések gyermekei gyakran nem jutnak hozzá a szükséges fejlesztéshez. A kollégiumi ellátás is kizárólag a központi városokban működik, ami a vidéki diákok számára a középfokú oktatáshoz való hozzáférést tovább nehezíti. Az alapfokú művészetoktatás szintén csak néhány nagyobb településen érhető el, és a hátrányos helyzetű gyermekek számára gyakran anyagi okok miatt sem hozzáférhető. A tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek oktatása is problémás: bár Balassagyarmaton formálisan biztosított, a kisebb településeken élő beteg gyermekek számára a rendszeres fejlesztés szinte lehetetlen.

A hátrányos helyzetű gyermekek és tanulók helyzete a köznevelésben

A hátrányos helyzetű gyermekek és tanulók esetében a köznevelési alapfeladatok ellátása során feltárt szolgáltatási hiányosságok különösen súlyos következményekkel járnak, mivel a társadalmi és gazdasági hátrányok tovább mélyítik az oktatási egyenlőtlenségeket.

Az óvodai ellátás terén a hátrányos helyzetű gyermekek hozzáférése rendkívül egyenlőtlen a vizsgált térségben. A kisebb településeken, ahol a gyermeklétszám eleve alacsony és az óvodai csoportok kihasználtsága ingadozó, a hátrányos helyzetű gyermekek aránya sokszor kiugróan magas. Például Hugyagon a hátrányos helyzetű óvodások aránya 69%, míg Bercelen és Patakon gyakorlatilag nincs regisztrált hátrányos helyzetű gyermek. Az ilyen magas koncentráció jelentős kihívást jelent az intézmények számára, mivel az óvodapedagógusok gyakran egyedül kénytelenek megbirkózni a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek nevelési, szocializációs és fejlesztési feladataival. Ezeken a településeken a gyermekek sokszor nem kapják meg a szükséges fejlesztést, mivel a gyógypedagógiai ellátás térségi szinten, utazó rendszerben működik, és a szakemberek kapacitáshiánya miatt a fejlesztések rendszertelenek. A hátrányos helyzetű családok esetében az óvodai beíratás is problémás lehet, mivel a szülők gyakran bizalmatlanok az intézményekkel szemben, vagy nem ismerik fel az óvodai nevelés fontosságát. Különösen a roma családok körében gyakori ez a bizalmatlanság, amelyet a dokumentum is hangsúlyoz.

Az általános iskolai ellátásban a hátrányos helyzetű tanulók koncentrációja egyes településeken extrém magas, ami komoly kihívást jelent az intézmények számára. A dokumentum alapján Drégelypalánkon a hátrányos helyzetű tanulók aránya 75%, míg Dejtáron 32%, Őrhalmon 31%. Ezeken a településeken az oktatási intézmények nemcsak tanulási feladatot látnak el, hanem szociális gondozói szerepet is kénytelenek vállalni. A hátrányos helyzetű tanulók számára az iskolai sikeresség kulcsfontosságú tényezője lenne a megfelelő szociális támogatás és fejlesztés, azonban ezek gyakran hiányoznak. Az integrált oktatás formálisan biztosított, de a hátrányos helyzetű tanulók esetében ez sokszor nem jelent tényleges befogadást vagy személyre szabott támogatást. A fejlesztőpedagógusok, iskolapszichológusok és logopédusok elsősorban a központi településeken állnak rendelkezésre, míg a kisebb falvakban a tanulók gyakran csak minimális vagy semmilyen fejlesztést nem kapnak. Az ingyenes étkeztetés és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény ugyan formálisan biztosított, de ezek nem elegendőek az oktatási hátrányok csökkentéséhez, különösen ott, ahol a szülők nem tudják támogatni gyermekeik tanulását.

A középfokú oktatásban a hátrányos helyzetű tanulók számára az elsődleges probléma a hozzáférés és a továbbtanulási lehetőségek korlátozottsága. A hátrányos helyzetű tanulók többsége a középfokú oktatásban nem a gimnáziumi képzést választja, hanem a szakképző iskolákat vagy technikumokat, ahol a képzési színvonal gyakran alacsonyabb, és a végzettség megszerzése nehezebb. Balassagyarmaton a gimnáziumokban mindössze 12 hátrányos helyzetű

tanuló található, míg a technikumokban és szakképző iskolákban egyaránt 36 fő. A tanulók többsége tehát a szakirányú képzéseket választja, ami részben a továbbtanulási esélyek hiányát, részben pedig a rövidebb képzési idő és az azonnali munkaerőpiaci elhelyezkedés reményét tükrözi. A hátrányos helyzetű fiatalok számára a középfokú intézmények elérése is problémás: a középfokú oktatás szinte kizárólag a nagyobb városokban érhető el, mint Balassagyarmat, Salgótarján vagy Szécsény és a bejárás sok család számára anyagi vagy logisztikai akadályt jelent. A lemorzsolódás különösen magas a hátrányos helyzetű tanulók körében, mivel a családok nem képesek támogatni a tanulásukat, és az iskolai kudarcok könnyen végzettség nélküli iskolaelhagyáshoz vezetnek.

A további köznevelési feladatok elérhetősége különösen korlátozott a hátrányos helyzetű tanulók számára. A pedagógiai szakszolgáltatások, mint a logopédiai ellátás, fejlesztőpedagógiai szolgáltatás és pszichológiai tanácsadás, jellemzően a központi településekhez kötődnek, mint Balassagyarmat, Bátonyterenye vagy Salgótarján, míg a periférikus települések gyermekei csak utazó szakemberek révén juthatnak fejlesztéshez. Az utazó gyógypedagógiai szolgáltatás formálisan ugyan elérhető, de a szakemberek kapacitáshiánya miatt a fejlesztések rendszertelenek és gyakran rövid időtartamúak. A hátrányos helyzetű gyermekek számára az alapfokú művészetoktatás is nehezen hozzáférhető, hiszen ez többnyire térítési díjhoz kötött, amelyet sok család nem tud megfizetni. A kollégiumi ellátás szintén kizárólag a nagyobb városokban biztosított, így a vidéki, hátrányos helyzetű fiatalok számára a középfokú oktatáshoz való hozzáférés tovább nehezül. A tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek fejlesztése és oktatása is problémás, mivel a kisebb településeken nincs lehetőség a folyamatos és szakszerű fejlesztésre.

A hátrányos helyzetű gyermekek és tanulók számára a köznevelési szolgáltatásokhoz való hozzáférés tehát nemcsak földrajzi és infrastrukturális kérdés, hanem szociális probléma is. Az alacsony iskolai végzettségű szülők, a szegénység, a munkanélküliség és a roma közösségek elszigeteltsége mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek számára a köznevelési szolgáltatások csak korlátozottan elérhetők. Az egyenlőtlenségek leküzdése érdekében a szolgáltatások földrajzi és szakmai elérhetőségének bővítése, a hátrányos helyzetű gyermekek célzott támogatása és a szülők tudatosságának növelése nélkülözhetetlen.

19. táblázat Az oktatás (köznevelési) hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

Az *oktatás (köznevelési)* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások** **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok, a köznevelési feladatok esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Tanulmányi ösztönzés, iskoláztatás támogatása hátrányos helyzetű gyermekek számára.	Sok család számára gondot okoz az iskolakezdés költsége, a tanulmányi előmenetel támogatása, illetve a tehetséges tanulók iskoláztatása. A motivációhiány és a gyenge tanulmányi eredmények is hozzájárulnak a lemorzsolódáshoz.	Beiskolázási támogatás, ösztöndíjak (pl. Bursa Hungarica, helyi ösztöndíj), tanulásra ösztönző programok. Korrepetálás, példaképekkel való találkozások, tanoda jellegű programok indítása. Tájékoztatás. továbbtanulási lehetőségekről, pályázati források bevonása.	2028.12.31.	önkormányzati munkatárs, pedagógus, tankerületi igazgató, intézményvezető, családgondozó	polgármester, intézményvezető	nem
2	Az óvodai infrastruktúra fejlesztése és a	Az óvoda kihasználtsága magas, az épület bővítésre nem	Új óvoda építése pályázati forrásból, a meglévő udvar és kert	2028.12.31.	önkormányzati munkatárs,	polgármester, óvodavezető	nem

	kötelező eszközök biztosítása.	alkalmas. Az udvar, kert és sportolási lehetőségek elavultak, az előírt kötelező eszközök egy része hiányzik.	parkosítása, felújítása. Tornaterem és elkülönítő kialakítása a tetőtér beépítésével. Kötelező eszközök beszerzése, a törvényi előírások teljesítése, szolgáltatási színvonal emelése.		projektmenedzserek, tervezők, kivitelezők		
3	A gyermekek iskolai lemorzsolódásának csökkentése.	A gyerekek jelentős része nem fejezi be az általános iskolát, és szakmát sem szerez, ami hosszú távon korlátozza munkaerőpiaci és társadalmi érvényesülésüket.	Kapcsolatok kiépítése az érintett szakmai és civil szereplőkkel, a komplex telepprogram folytatása, tanodák működtetése. A tanulók támogatása személyre szabott foglalkozásokkal, mentorálással, pályaorientációval. Az eredmények mérésére a résztvevő gyerekek számának, tanulmányi előmenetelének és képzettségszerzésének nyomon követése javasolt.	2028.12.31.		A Polgármesteri Hivatal érintett szakirodája. Az érintett alpolgármester	nem
4		A helyi középiskolások nem tudják teljesíteni az 50 órás kötelező közösségi szolgálatot, mivel hiányzik az	Az érintett tanulók és iskolák beazonosítása, információgyűjtés, majd kapcsolatfelvétel és együttműködési	2028.12.31.		polgármester, jegyző	nem

		intézményekkel való formális együttműködés.	megállapodás megkötése a középfokú köznevelési intézményekkel a lehetőségek biztosítása érdekében.				
5		Sok tehetséges és szorgalmas gyermek nem tudja folytatni tanulmányait közép- vagy felsőfokú intézményben, mert a családjuk nem tudja finanszírozni a továbbtanulást.	Pályázati lehetőségek folyamatos figyelése, beadási határidők nyomon követése, pályázatok összeállítása és benyújtása. A diákok és szüleik tájékoztatása különböző csatornákon keresztül a támogatási lehetőségekről.	2028.12.31	polgármester, intézményvezető	polgármester	nem
6	A hátrányos helyzetű gyermekek eljutásának biztosítása köznevelési és kiegészítő szolgáltatásokhoz	Az érintett gyermekek számára nehézséget jelent a más településen elérhető oktatási intézményekhez vagy kiegészítő szolgáltatásokhoz (pl. logopédus, fejlesztő pedagógus, pszichológus) való eljutás. Sok család nem tudja megoldani az utaztatást.	Falubusz vagy egyéb szállítási megoldások biztosítása a gyermekek számára. Igényfelmérés, időpont-egyeztetés a szolgáltató intézményekkel. Helyi szervezési kapacitás kialakítása a rendszeres hozzáférés érdekében.	2028.12.31.	falugondnok, önkormányzati munkatárs	polgármester	nem
NŐK							

1	A nők alacsony iskolai végzettségének és tartós munkanélküliségének problémája.	A településen sok nő legfeljebb 8 általános osztályt végzett, ami szorosan összefügg a tartós munkanélküliséggel. A női munkanélküliség aránya magas, különösen a gyermekvállalás után nehéz a visszatérés a munkaerőpiacra. A helyzet javításához elengedhetetlen a végzettség növelése és a munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzések biztosítása, amelyek hozzájárulnak a nők elhelyezkedéséhez és a település fejlődéséhez.	A településen élő alacsony végzettségű nők munkaerőpiaci esélyeinek javítása érdekében szükséges a 8 osztály megszerzésének támogatása és hiányszakmákra irányuló képzések indítása. A programok megvalósítása a Foglalkoztatási Osztály és a Munkaügyi Központ együttműködésével, pályázati forrásból történne. Fontos a rendszeres tájékoztatás az elérhető lehetőségekről, valamint a közfoglalkoztatás és a START program fenntartása, hogy a nők hosszú távon az elsődleges munkaerőpiacon találjanak megélhetést.	2028.12.31.	önkormányzati munkatárs, foglalkoztatási osztály munkatársai	polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							

1	Alacsony iskolai végzettség és szakképzettség a mélyszegénységben élők körében.	A településeken magas azoknak az aránya, akik nem rendelkeznek általános iskolai végzettséggel vagy szakképesítéssel. A tartós munkanélküliség oka gyakran a nem piacképes képzettség, motivációhiány, illetve a tanulási lehetőségek hiánya.	Általános iskolai végzettség megszerzésének támogatása, alapkompetencia-fejlesztő és szakképesítést nyújtó tanfolyamok szervezése. Pályaválasztási tanácsadás, a foglalkoztatási osztállyal és köznevelési intézményekkel való együttműködés, folyamatos tájékoztatás. Hiányszakmákhoz igazodó képzések indítása, közfoglalkoztatás fenntartása, munkahelyteremtés támogatása pályázati és helyi gazdaságfejlesztési eszközökkel. Résztvevők és igények felmérése, képzőintézmények bevonása, programok lebonyolítása és	2023.03.30 / 2028.12.31. / 2029.12.28.	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, pedagógus, tankerületi igazgató, intézményvezető, védőnő, családsegítő, felnőttképző intézmények, foglalkoztatási osztály munkatársai	polgármester, oktatási intézmények vezetői	nem

			visszacsatolás biztosítása.				
ROMÁK							
1	Alacsony iskolai végzettség, iskolai lemorzsolódás és a szakmaszerzés hiánya a roma fiatalok körében.	A tanulási motiváció hiánya, iskolázatlanság, nehéz szociális háttér, információhiány a továbbtanulási és munkaerőpiaci lehetőségekről.	Folyamatos kapcsolat a munkaügyi kirendeltséggel, alapítványokkal, képzésszervezőkkel. Pályázati lehetőségek felkutatása képzések indítására, hiányszakmákhoz igazított tanfolyamok szervezése. Adatgyűjtés, motiválás, fórumok és tájékoztatás szervezése. Rövid és középtávú célok: 8 osztály megszerzése, szakmaszerzés, önéletrajzírás, vizsgára felkészítés, támogatási lehetőségek ismertetése. Hosszú távon: valós piaci értékkel bíró szakmákhoz való hozzáférés biztosítása.	2025.09.30 / 2025.12.31. / 2028.11.30	iskolatitkár	polgármester, intézményvezető, önkormányzati referens	nem

Gyermekek

A hátrányos helyzetű gyermekek számára az oktatáshoz való egyenlő hozzáférés számos tényező miatt sérül. A családok anyagi nehézségei, az alacsony szülői iskolázottság, az intézményi infrastruktúra hiányosságai és a kiegészítő szolgáltatások elérhetetlensége egyaránt hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermekek tanulmányi előmenetele már az óvodáskortól kezdve kedvezőtlen pályára állhat.

Sok gyermek már az óvodai nevelés során is korlátozott lehetőségek között szocializálódik: az udvar és kert fejletlensége, a kötelező eszközök hiánya, vagy éppen a nem bővíthető óvodai épület mind-mind a nevelési környezet minőségét csökkenti. Ugyanakkor a köznevelési intézményekkel való kapcsolatfelvétel és az utazási nehézségek – például más településen lévő logopédus, fejlesztőpedagógus, pszichológus elérhetetlensége – szintén megnehezítik, hogy a gyermekek időben hozzájussanak a szükséges támogatásokhoz. Ezek az akadályok különösen érvényesülnek azoknál a családoknál, ahol nincs saját közlekedési eszköz vagy kellő információ az igénybe vehető szolgáltatásokról.

Az iskolás korosztály esetében a motiválatlanság, a tanulmányi lemaradás és az anyagi okokra visszavezethető iskolai lemorzsolódás jelent komoly problémát. Számos család nem tudja finanszírozni az iskolakezdéshez vagy a továbbtanuláshoz szükséges kiadásokat, miközben a tehetséges gyermekek is gyakran támogatás nélkül maradnak. Az ösztönző programok hiánya és az alacsony tanulási kedv gyakran vezet korai iskolaelhagyáshoz, ami hosszú távon a társadalmi egyenlőtlenségek konzerválódását okozza.

Megoldásként a települési önkormányzat komplex és egymásra épülő beavatkozási csomagban gondolkodik. A Bursa Hungarica és más ösztöndíjak elérhetővé tétele, tanodai programok beindítása, felzárkóztató foglalkozások és példaképekkel történő motiváló találkozások lehetőséget nyújtanak a tanulmányi előmenetel javítására. Pályázati források bevonásával bővülhet az óvodai kapacitás és korszerűsödhet az eszközpark is. Kiemelten fontos továbbá a középiskolák bevonása, hogy a helyi diákok teljesíteni tudják a kötelező közösségi szolgálatot – ehhez együttműködési megállapodásokra van szükség.

Az önkormányzat aktív szerepet vállal a pályázatok figyelésében és a támogatási lehetőségek közvetítésében, miközben a családokat is igyekszik bevonni a döntési és szervezési folyamatokba. Jó gyakorlatként megemlíthető a „Jelenlét program” vagy a különböző Tanoda-

modellek, amelyek célzott mentorálással és közösségfejlesztéssel képesek hosszú távon javítani a hátrányos helyzetű gyermekek oktatási esélyeit.

Nők

A nők oktatáshoz és képzésekhez való hozzáférését több egymással összefüggő tényező is akadályozza, különösen azokban a térségekben, ahol a munkanélküliség és az alacsony iskolai végzettség halmozottan van jelen. Sok településen a munkaképes korú nők jelentős része legfeljebb nyolc általános osztályt végzett, és hosszabb ideje távol van a munkaerőpiactól. Ez a helyzet elsősorban a gyermekvállalás utáni időszakban válik kritikussá, mivel a kisgyermekes nők esetében a munkába való visszatérés esélye alacsonyabb, különösen akkor, ha nem rendelkeznek piacképes végzettséggel vagy naprakész készségekkel.

A nők tartós munkanélküliségének hátterében tehát nemcsak az iskolai végzettség hiánya, hanem az információhoz és képzési lehetőségekhez való korlátozott hozzáférés is áll. Emellett a szociális környezet, a közlekedési lehetőségek hiánya, a családi szerepek egyenlőtlen eloszlása, illetve a gyermekek elhelyezésének megoldatlansága tovább nehezíti az aktív munkavállaláshoz vezető utat. Ezek a tényezők nemcsak az egyéni életminőséget befolyásolják, hanem a települések gazdasági fejlődését is hátráltatják.

A beavatkozási javaslatok fókuszában ezért a végzettség megszerzésének támogatása, valamint a munkaerőpiac igényeihez igazodó képzések megvalósítása áll. Első lépésként elengedhetetlen a 8 osztályos általános iskolai végzettség megszerzésének lehetővé tétele azok számára, akik ezzel még nem rendelkeznek. Ezzel párhuzamosan olyan tanfolyamokat szükséges szervezni, amelyek hiányszakmákra készítenek fel – ezáltal valódi, hosszú távon is fenntartható elhelyezkedési lehetőségeket teremtenek. A programokat a Foglalkoztatási Osztály és a Munkaügyi Központ szakmai közreműködésével, pályázati és állami források bevonásával lehet megvalósítani.

Fontos beavatkozási terület a nők számára elérhető tájékoztatás javítása is. A különféle támogatásokról, képzési lehetőségekről, közfoglalkoztatási programokról való rendszeres információszolgáltatás segíthet abban, hogy a nők jobban eligazodjanak a lehetőségek között, és aktívabban kapcsolódjanak be a munka világába. Ennek része lehet a közösségi fórumok szervezése, személyes tanácsadások, valamint az online információs csatornák (települési honlap, közösségi média) tudatosabb használata is.

A közfoglalkoztatási programok – mint például a START program – fenntartása szintén szerepet játszhat az átmeneti foglalkoztatás biztosításában, különösen azok számára, akik hosszabb ideje munkanélküliek, vagy akik számára első lépésként szükség van strukturált napi munkavégzésre, tapasztalatszerzésre. A cél azonban hosszú távon egyértelműen az elsődleges munkaerőpiacra való beilleszkedés, amely csak képzési és fejlesztési lehetőségek biztosításával, illetve a munkaadókkal való együttműködés révén valósítható meg.

Mélyszegénységben élők

A mélyszegénységben élő lakosság számára az oktatáshoz való hozzáférés számos strukturális és szociális akadályba ütközik, amelyek rendszerszintű beavatkozásokat és komplex programokat igényelnek. A legfőbb problémát a rendkívül alacsony iskolai végzettség, a szakképesítés hiánya, valamint a tartós munkanélküliség és motivációhiány együttes jelenléte jelenti. Az érintettek körében gyakori az általános iskolai tanulmányok idő előtti megszakítása, a középiskolai tanulmányok el nem kezdése vagy be nem fejezése, illetve az, hogy hiányoznak azok az alapkészségek, amelyek az élethosszig tartó tanuláshoz és a munkaerőpiaci beilleszkedéshez szükségesek.

Az oktatáshoz való hozzáférést a tanulási nehézségeken és a szociális problémákon túl gyakran az is akadályozza, hogy az érintettek nem rendelkeznek elegendő információval a tanulási lehetőségekről, a képzésekelérhetőségéről, és az ezekhez kapcsolódó támogatási formákról. A közlekedési nehézségek, a digitális írástudás hiánya, a családi háttérben tapasztalható negatív minták, valamint a tanulásba vetett bizalom elvesztése tovább súlyosbítják a helyzetet.

A beavatkozási javaslatok első lépése a résztvevők és az igények alapos felmérése. Ennek alapján szükséges az alapkompetenciák fejlesztésére irányuló, alacsony belépési küszöbű programok elindítása, amelyek célja a tanuláshoz szükséges alapvető készségek (írás, olvasás, számolás, digitális alapismeretek) megerősítése. Ezeket követhetik olyan szakképesítést nyújtó tanfolyamok, amelyek a munkaerőpiacon valóban keresett, helyi szinten is hasznosítható végzettségeket biztosítanak – például építőipari, szociális, mezőgazdasági vagy logisztikai területeken.

A lemorzsolódás csökkentése érdekében szükséges olyan támogató elemek beépítése is, mint a tanulási motiváció erősítése, mentorálás, pályaorientáció, valamint szociális és pszichológiai támogatás biztosítása. Fontos a tanulási sikerélmények megteremtése, akár rövid ciklusú

képzések révén, valamint a fokozatos haladás lehetősége. A tanfolyamokhoz kapcsolódhatnak munkaerőpiaci programok, amelyeken keresztül a résztvevők gyakorlati tapasztalatokat is szerezhetnek.

A közfoglalkoztatás fenntartása – például a START program keretében – átmeneti megoldásként továbbra is fontos szerepet játszhat, de hosszabb távon a cél az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés. Ehhez a munkahelyteremtést célzó programok (pl. önkormányzati és civil pályázatok, vállalkozások bevonása) elengedhetetlenek, különösen akkor, ha adókedvezményekkel vagy egyéb ösztönzőkkel sikerül a munkáltatókat a foglalkoztatásra motiválni.

Romák

A roma közösségek tagjai, különösen a fiatalok, jelentős mértékben ki vannak téve az oktatási hátrányok halmozódásának. A korai iskolai lemorzsolódás, az általános iskolai végzettség hiánya, a szakmaszerzés elmaradása, valamint a középfokú és felsőfokú tanulmányokban való alulreprezentáltság a hátrányos szociális körülményekkel és a tanulási motiváció gyengeségével együtt súlyos esélykülönbségeket eredményez.

A leggyakoribb akadályok között szerepel az iskolázatlanság többgenerációs jelenléte a roma családokban, amely miatt a tanulás társadalmi hasznossága és presztízse alacsonyabb, mint más társadalmi csoportokban. Ehhez gyakran társul a nehéz anyagi helyzet, a zsúfolt lakókörnyezet, a tanulást nem támogató otthoni környezet, valamint az információhiány a továbbtanulás és a képzések lehetőségeiről. A rendszeres tanulás, a felkészülés és a vizsgák teljesítése olyan kompetenciákat kíván, amelyeket az iskolai rendszer nem mindig képes megfelelően fejleszteni a leghátrányosabb helyzetű tanulók körében.

A beavatkozások kulcsa a motiváció erősítése, az információk elérhetővé tétele és az oktatási rendszerhez való kapcsolódás támogatása. Ennek érdekében a következő lépések indokoltak:

Rendszeres és célzott kapcsolatépítés a munkaügyi kirendeltségek, alapítványok, civil szervezetek és képzésszervezők között annak érdekében, hogy a roma fiatalok számára ténylegesen elérhető és releváns képzések indulhassanak. Kiemelt figyelmet kell fordítani a hiányszakmákra épülő tanfolyamokra, amelyek hosszabb távon a munkaerőpiacon is értékesíthetők.

Pályázati források felkutatása a képzési lehetőségek finanszírozására, valamint olyan kísérő programok bevezetése, amelyek a résztvevők tanulási kedvét, önismeretét és elköteleződését is fejlesztik (pl. mentorálás, egyéni tanulási tervek).

Adatgyűjtés és motivációs fórumok szervezése a célcsoport pontosabb elérése, aktivizálása és bevonása érdekében. Ezek a fórumok lehetőséget adnak arra, hogy a résztvevők első kézből értesüljenek a lehetőségeikről, valamint találkozzanak sikeres példákkal, amelyek követendő mintaként szolgálhatnak.

Rövid és középtávú célok meghatározása a fokozatos előrehaladás érdekében, például a nyolc osztály megszerzése, a hiánypótló szakképzések elvégzése, önéletrajz-írás és állásinterjúra való felkészítés. Ezeket gyakorlatorientált, kis lépésekre épülő programokkal célszerű támogatni.

Hosszú távú célként pedig biztosítani kell, hogy a roma fiatalok valódi munkaerőpiaci értéket képviselő végzettségekhez jussanak, melyek révén nem csupán foglalkoztathatóságuk nő, de hosszabb távon közösségeik gazdasági és társadalmi megerősödése is elindulhat.

Jó gyakorlatként érdemes említeni a tanoda típusú programokat, ahol kiscsoportos, személyre szabott fejlesztésre van lehetőség, és ahol nemcsak a tanulmányi támogatás, hanem a közösségépítés és az identitás megerősítése is előtérbe kerül. További példa a „Tanulva dolgozni, dolgozva tanulni” elvén működő munkaalapú képzések, amelyek az elméleti tanulást gyakorlati munkával ötvözik – ezzel egyszerre kínálnak jövedelmet, szakmát és jövőképet a fiatalok számára.

2. Felnőttképzés

A felnőttképzési szolgáltatás hiányosságai – általános áttekintés

Nógrád vármegye felnőttoktatási rendszere[3] rendkívül koncentrált és egyenlőtlen. A vármegye többi járásában, a Balassagyarmati és Salgótarjáni járások kivételével, egyáltalán nincs elérhető felnőttoktatás. A felnőttképzési lehetőségek kizárólag e két járási központban, azaz Balassagyarmaton és Salgótarjánban érhetők el. A kisebb településeken – beleértve a falvakat és a kisebb városokat – nincs helyben felnőttoktatási intézmény vagy képzési program, ami azt jelenti, hogy a felnőtt korú lakosság számára a továbbtanulás és a képzettségi szint javítása gyakorlatilag elérhetetlen, ha nem tudják rendszeresen meglátogatni a központi városokat.

A központosított oktatási struktúra azt eredményezi, hogy a felnőttképzési szolgáltatásokhoz való hozzáférés rendkívül egyenlőtlen. A járási központokban élők számára – akik könnyen és gyorsan elérhetik az oktatási intézményeket – a továbbtanulás és a szakképzettség megszerzése reális opció. Ezzel szemben a kisebb településeken élők számára az oktatási lehetőségekhez való hozzáférés rendkívül korlátozott. A közlekedési nehézségek, az utazási költségek és az időráfordítás mind jelentős akadályt jelentenek, különösen azok számára, akiknek nincs saját közlekedési eszközük, vagy akik munkavállalás mellett szeretnének tanulni.

Az információáramlás is hiányos: sokan nem tudnak a felnőttképzési lehetőségekről, vagy ha tudnak is, nem rendelkeznek elegendő információval a beiratkozás, a követelmények vagy a támogatási lehetőségek kapcsán. Az oktatási intézmények és a helyi közösségek közötti kommunikáció gyenge, ami tovább növeli az információhiányból fakadó akadályokat.

A térségben kiemelt célként jelenik meg a digitális kompetenciák fejlesztése, amely magában foglalja:

- A felnőttek digitális kompetenciáinak fejlesztését a teljes életút során.
- Az informatikai szakmai képzéseken való sikeres részvétel növelését.

[3] Fontos, hogy néhány mondatban megfogalmazzuk a Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatának Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023–2028) alapján, hogy mi is a különbség a felnőttképzés és a felnőttoktatás között. Felnőttképzés: Olyan iskolarendszeren kívüli képzési forma, ahol a résztvevők nem állnak tanulói jogviszonyban az intézménnyel. Piaci alapon működik, és a képzési jogviszonyt a résztvevő és a felnőttképzést szervező intézmény közötti szerződés szabályozza. A cél a munkaerő versenyképességének növelése, a társadalmi részvétel és a digitális írástudás fejlesztése. Felnőttoktatás: Az új szakképzési rendszer részeként a felnőttek számára is lehetőség van két szakma és egy szakképesítés ingyenes megszerzésére. Ez általában esti képzés formájában, heti 2-3 nap délutáni oktatásként zajlik, de lehetőség van e-learning formában is részt venni. A képzési idő rugalmasan csökkenthető a résztvevők előzetes tudása alapján.

- Színvonalas digitális tartalmak folyamatos elérhetőségét.
- Az információs és kommunikációs technológiák gyakorlati alkalmazásának széleskörű elterjesztését.

Különös figyelmet fordítanak az idősek és a hátrányos helyzetűek oktatására. Az idősek számára a felnőttoktatás támogatja az elektronikus ügyintézés és a számítógép-használat elsajátítását, míg a hátrányos helyzetűek számára a digitális írástudás növelése kiemelt cél.

Nógrád vármegye felnőttoktatási és felnőttképzési rendszerének központjai elsősorban Balassagyarmaton és Salgótarjánban találhatók. A térségben elérhető felnőttoktatási intézmények közül kiemelkedik a Nógrád Megyei Szakképzési Centrum, amely a felnőttképzés és felnőttoktatás fő központja, valamint a J.L. Seagull Szakképző Iskola és Felnőttképzési Központ, amely különféle szakmai képzéseket kínál az érdeklődők számára.

A Balassagyarmaton és Salgótarjánban elérhető képzési lehetőségek szorosan igazodnak a helyi munkaerőpiaci igényekhez, és széles körű oktatási programokat kínálnak. Balassagyarmaton a következő intézményekben érhetőek el ezek:

- Mikszáth Kálmán Gimnázium és Szakgimnázium: Ez az intézmény rendszeresen indít felnőttképzési programokat, amelyek hozzájárulnak a munkaerőpiaci kereslet és kínálat egyensúlyának fenntartásához.
- Szent-Györgyi Albert Technikum: Egészségügyi, sport, informatika és távközlési ágazatokban kínál szakmai képzéseket, amelyek hozzájárulnak a helyi egészségügyi és szociális ellátási szektor utánpótlásához.
- Szondi György Technikum és Szakképző Iskola: Széles körű képzési kínálattal rendelkezik, beleértve a gépészetet, elektronikát, építőipart, fa- és bútoripart, valamint kreatív szakmákat. Az iskola modern infrastruktúrával rendelkezik, amely biztosítja a magas színvonalú oktatást.

Ezek az intézmények és képzési programok a térség felnőttképzési rendszerének alapjait jelentik, és fontos szerepet játszanak a helyi munkaerőpiaci igények kielégítésében, valamint a felnőttek szakmai és személyes fejlődésének támogatásában

A hátrányos helyzetűek érintettsége a felnőttképzésben

A hátrányos helyzetű csoportok számára a felnőttképzéshez való hozzáférés még nagyobb kihívást jelent, mint a lakosság többi része számára. Ezek a csoportok, különösen a roma lakosság és az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező felnőttek, többféle akadállyal szembesülnek. Az egyik legnagyobb kihívás a közlekedési nehézségek. A hátrányos helyzetű településeken – például Hugyag, Őrhalom, Szanda – élők számára az utazás a központi városba anyagilag és időben is megterhelő. Sok esetben az utazási költségek fedezése is problémát jelentene, nem beszélve az időráfordításról, különösen, ha a tanulmányok mellett munkavállalási kötelezettségeik is vannak.

Az anyagi korlátok különösen nagy problémát jelentenek a hátrányos helyzetűek számára. A képzési programok díjai, az utazási költségek és a tanulással járó egyéb kiadások sok esetben meghaladják a hátrányos helyzetű családok lehetőségeit. Azok számára, akik már eleve alacsony jövedelemmel rendelkeznek, a továbbtanulás anyagi terhe nem vállalható.

A szociális hátrányok is jelentős szerepet játszanak a felnőttoktatásból való kimaradásban. Az alacsony iskolai végzettségű felnőttek, különösen a roma közösségek tagjai, gyakran bizalmatlanok az intézményes oktatási formákkal szemben. Nem rendelkeznek pozitív tanulási tapasztalatokkal, és nem látják a továbbtanulásban rejlő lehetőségeket. Az oktatási rendszerhez való hozzáférés hiánya és a személyes támogatás, mentorálás hiánya azt eredményezi, hogy sokan már a beiratkozás gondolatát is elvetik.

Összességében a hátrányos helyzetű csoportok számára a felnőttképzéshez való hozzáférés nem csupán oktatási, hanem társadalmi kérdés is. Az oktatási lehetőségek hiánya tovább növeli a társadalmi egyenlőtlenségeket, és hozzájárul a szegénység újratermelődéséhez. A felnőttképzéshez való hozzáférés javítása elengedhetetlen a társadalmi mobilitás biztosítása érdekében.

20. táblázat Az oktatás (felnőttképzés) LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

Az *oktatás (felnőttképzés)* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a felnőttképzés esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Alacsony képzettségi szint.	A településen élők körében jellemzően alacsony a képzettségi szint, miközben kevés a helyben elérhető képzési lehetőség. Ez különösen hátrányosan érinti azokat, akik nem tudnak más településekre utazni tanulás céljából.	A munkaügyi központtal és egyéb szakmai szervezetekkel együttműködve helyi képzési lehetőségek biztosítása; tájékoztatás a részvételi lehetőségekről; pályázatok felkutatása a tanfolyamok finanszírozására.	2028.12.31	polgármester, munkaügyi központ, munkaügyi előadó	polgármester, munkaügyi központ	nem

Lakossági hozzáférés

A járás több települését is érinti az alacsony iskolai végzettségű felnőttek magas aránya, ami jelentősen rontja az érintettek munkaerőpiaci esélyeit és társadalmi mobilitását. A probléma súlyát tovább növeli, hogy a legtöbb településen kevés vagy egyáltalán nincs helyben elérhető képzési lehetőség, így azok, akik anyagi, családi vagy közlekedési okok miatt nem tudnak más településekre utazni, tartósan kiszorulnak a tanulásból és az átképzésből. Ez különösen jellemző a mélyszegénységben élőkre, nőkre, romákra, idősebb munkanélküliekre és más hátrányos helyzetű csoportokra.

A hozzáférés javítása érdekében elengedhetetlen a felnőttképzések helyi elérhetőségének megteremtése. Ezt egyrészt a **munkaügyi központokkal, felnőttképzési intézményekkel és civil partnerekkel való együttműködés** révén lehet előmozdítani, másrészt a **pályázati források folyamatos felkutatásával** szükséges támogatni a tanfolyamok indítását.

Kiemelt fontosságú a lakosság **tájékoztatása az elérhető képzési lehetőségekről**, a részvételi feltételekről, a jelentkezés módjáról, illetve a tanulást támogató egyéb juttatásokról (pl. utazási támogatás, eszközhasználat, ösztöndíj). A programok sikerességét növeli, ha a tanfolyamok tematikája igazodik a térség gazdasági adottságaihoz és munkaerőpiaci igényeihez, például hiányszakmák betöltésére irányulnak.

21. táblázat Az oktatás (felnőttképzés) hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

Az *oktatás (felnőttképzés)* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások** **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az…** (*ellátás, szolgáltatás neve*)	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
IDŐSEK							
1	Rendszeres tájékoztatás a kistérségben elérhető felnőtt-, és szakképzési programokról.	A munkakeresők között veszélyeztetetett életkorúak az 56-60 éves korosztály.	Kapcsolatfelvétel és annak erősítése a megyei és járási Foglalkoztatási Osztállyal, - az érintettek tájékoztatása rendszerességének, módjának, felelősének meghatározása, - a publikus tájékoztatás helyének, módjának meghatározása, felelős kijelölése, - tájékoztatás szórólapon, a helyi újságban, honlapon.	2027.12.31		polgármester	nem
NŐK							

1	A kistérségben elérhető felnőtt-, és szakképzési programokról rendszeres tájékoztatás.	A munkakeresők között felülreprezentáltak a nők.	Kapcsolatfelvétel és annak erősítése a megyei és járási Foglalkoztatási Osztállyal, - az érintettek tájékoztatása rendszerességének, módjának, felelősének meghatározása, - a publikus tájékoztatás helyének, módjának meghatározása, felelős kijelölése, - tájékoztatás szórólapon, a helyi újságban, honlapon	2027.12.31		polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Képzési adatbázis kialakítása	Az alacsony képzettséggel rendelkezők részére egy olyan adatbázis kialakítása, mely segítségével továbbképzési lehetőségeket kínálhatunk a számukra, ezáltal segítve a munkanélküliek számának csökkenését.	felmérés, adatbázis létrehozása, frissítése	2024.09.30	önkormányzat munkatársai	önkormányzat munkatársai	nem

Idősek

A kistérségben számos olyan munkakereső él, akik az 56–60 éves korosztályhoz tartoznak, és különösen hátrányos helyzetbe kerülnek az elhelyezkedés során. Ennek egyik oka, hogy számukra kevés az elérhető és számukra is megfelelő felnőttképzési program, másrészt gyakran nem rendelkeznek elegendő információval a térségben működő képzésekről, átképzési lehetőségekről.

A hozzáférés javításának kulcsa a célzott, rendszeres és érthető tájékoztatás biztosítása, amelynek alapja a megyei és járási foglalkoztatási osztályokkal való aktív együttműködés. Ennek során szükséges meghatározni:

- a tájékoztatás rendszerességét és formáját (pl. havonta frissített információk),
- a felelős személy(eke)t, akik biztosítják a folyamatos adatfrissítést és kapcsolattartást,
- valamint az információközlés csatornáit, például szórólap, helyi újság, települési honlap.

A kezdeményezés célja, hogy az idősebb korosztály is esélyt kapjon az újrakezdésre, és bekapcsolódhasson a helyi gazdasági életbe akár átképzés, akár kompetenciafejlesztés révén. Fontos, hogy a tájékoztatás során figyelembe vegyék a korosztály technológiai és kommunikációs sajátosságait is – például ne kizárólag digitális felületen történjen az információközlés, hanem papíralapú formákban is.

Ez az egyszerű, de strukturált beavatkozás segíthet megelőzni az idősebbek tartós munkanélküliségét, és hozzájárulhat ahhoz, hogy felnőttképzésen keresztül még aktív éveikben új perspektívához jussanak.

Nők

A kistérségi adatok alapján a munkakeresők körében kiemelkedően magas a nők aránya, ami arra utal, hogy számukra különösen fontos lenne a képzési programokhoz való hozzáférés. Ennek egyik alapvető feltétele a megfelelő és rendszeres tájékoztatás, amely segítheti őket a számukra releváns képzési lehetőségek megtalálásában és kihasználásában.

A beavatkozás fő célja a kommunikációs csatornák fejlesztése és rendszeresítése annak érdekében, hogy a nők – különösen az alacsonyabb végzettségű, vagy kisgyermeket nevelő

csoportok – időben és érthető formában jussanak hozzá az információkhoz. Ehhez kapcsolódó javasolt lépések:

- Kapcsolatfelvétel és együttműködés a megyei és járási foglalkoztatási osztályokkal.
- A tájékoztatás rendszerességének és felelőseinek kijelölése.
- Az információk publikus és célzott elérhetővé tétele: szórólapokon, a helyi újság hasábjain, valamint a települési honlapokon.

Ez a fajta információszolgáltatás nem csupán a programok ismertségét növeli, hanem a részvételi hajlandóságot is ösztönzi – különösen azok körében, akik jelenleg távol állnak a munkaerőpiactól. A helyi szereplők – polgármesteri hivatal, civil szervezetek, családsegítők – együttműködése kulcsfontosságú a hatékony eléréshez.

Mélyszegénységben élők

A mélyszegénységben élők foglalkoztathatóságát jelentősen korlátozza az alacsony iskolai végzettség és a piacképes tudás hiánya. A települések szintjén tapasztalható, hogy nincsenek kellően rendszerezett, naprakész információk az elérhető képzési és átképzési lehetőségekről, így a lakosság gyakran nem értesül időben a számukra releváns programokról. Ez különösen azok számára jelent akadályt, akiknek digitális kompetenciája is alacsony, vagy akik információs elszigeteltségben élnek.

A beavatkozás célja, hogy önkormányzati szinten egy folyamatosan frissülő, jól hozzáférhető képzési adatbázis jöjjön létre. Ez az adatbázis összegyűjtené a térségben vagy digitálisan elérhető felnőttképzéseket, szakképzéseket, átképzéseket – külön figyelmet fordítva a hiányszakmákra irányuló lehetőségekre.

A javasolt lépések:

- Lakossági igényfelmérés a képzési szükségletek feltérképezésére.
- A továbbképzési lehetőségek rendszerezett gyűjtése és adatbázisba rendezése.
- Az adatbázis elérhetővé tétele nyomtatott és digitális formában, a helyi ügyfélszolgálatokon, közösségi tereken, könyvtárakban.

- Az adatbázis rendszeres frissítése az önkormányzati munkatársak közreműködésével.

Ez az eszköz lehetővé tenné, hogy a mélyszegénységben élők informált döntéseket hozzanak a jövőjüket illetően, és könnyebben elinduljanak a képzésen keresztüli munkaerőpiaci integráció felé. Emellett a munkanélküliség csökkenéséhez is hozzájárulhat, különösen akkor, ha a képzésekhez kapcsolódó motiváló és támogató szolgáltatások is társulnak.

3. Egyéb oktatási, képzési feladatok

Az egyéb oktatási, képzési feladatok hiányosságai – általános áttekintés

A SZÚT 3.2. pontjában szereplő adatok szerint a Nógrád vármegyében biztosított egyéb oktatási és képzési szolgáltatások – mint a korai fejlesztés, logopédiai ellátás, gyógytestnevelés, óvodai és iskolai pszichológiai ellátás, tehetséggondozás, valamint a pályaválasztási tanácsadás – súlyos területi egyenlőtlenségeket mutatnak. Ezek a szolgáltatások döntően a járási központokban koncentrálódnak, amely komoly akadályt jelent a kisebb településeken élő gyermekek és családjaik számára. A járási központok – Balassagyarmat, Bátonyterenye, Pásztó, Rétság, Salgótarján és Szécsény – az egyetlen helyszínek, ahol ezek az oktatási és képzési szolgáltatások intézményesített formában elérhetők. A kisebb településeken élők számára ezekhez a szolgáltatásokhoz való hozzáférés gyakran lehetetlen, mivel a helyi intézményekben ezek a szakmai támogatások nem biztosítottak, és az ellátás csak utazó szakemberek révén, ritkán és rendszertelenül érhető el.

A központosított szolgáltatási struktúra miatt a kisebb települések lakói rendszeresen utazni kényszerülnek a járási központokba, ha fejlesztésre, terápiára vagy tanácsadásra van szükségük. Ez az utazás időigényes és költséges, különösen azok számára, akik a periférikus, alacsony népsűrűségű településeken élnek, ahol a közösségi közlekedés ritka és megbízhatatlan. A szülőknek saját költségen kell biztosítaniuk a gyermekek szállítását, amely sok család számára megoldhatatlan feladat. Az ilyen módon központosított szolgáltatási rendszer valójában azt eredményezi, hogy a kisebb településeken élő gyermekek jelentős része nem tudja igénybe venni az egyébként elérhető szolgáltatásokat, így a fejlődésükben, tanulásukban és pályaorientációjukban komoly hátrányt szenvednek.

A SZÚT 3.2. pontjában szereplő adatok szerint különösen problémás, hogy a pályaválasztási tanácsadás kizárólag Salgótarjánban érhető el rendszeresen. Ez azt jelenti, hogy a többi járási központban – ahol szintén jelentős számú tanuló él – ilyen szolgáltatás egyáltalán nem biztosított. A pályaválasztási tanácsadás hiánya különösen a középiskolás korú fiatalok esetében kritikus, hiszen ők azok, akik számára az iránymutatás, a képzési lehetőségek bemutatása és a karriertervezés alapvető fontosságú. A tanulók a szülői háttér és az iskolai támogatás hiányában sok esetben nem rendelkeznek elegendő információval a továbbtanulási vagy szakmaválasztási lehetőségeikről, ami gyakran rosszul megalapozott döntésekhez, lemorzsolódáshoz és hosszú távú munkaerőpiaci problémákhoz vezet.

A szolgáltatási hiányosságok okai elsősorban a földrajzi koncentrációban, a szakemberhiányban és a finanszírozási nehézségekben keresendők. A járási központokban koncentrálódik a szakszolgáltatások humánerőforrása, mivel a kisebb településeken nincs elegendő forrás saját szakemberek alkalmazására. Az utazó szakemberek alkalmazása ugyan részleges megoldást jelent, de ezek a szakemberek gyakran túlterheltek, és csak rendszertelenül tudják ellátni a településeket. A finanszírozási problémák miatt az intézmények sok esetben nem képesek a szükséges ellátások biztosítására, míg a szülők információhiánya és a szociális támogatás hiánya tovább súlyosbítja a helyzetet.

A hátrányos helyzetű gyermekek és tanulók helyzete az egyéb oktatási, képzési feladatok terén

A SZÚT 3.2. pontjában szereplő adatok egyértelműen rámutatnak arra, hogy a szolgáltatási hiányosságok különösen súlyosan érintik a hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyermekeket. Noha elvileg számukra is nyitottak ezek a szolgáltatások, a gyakorlatban számos akadály miatt gyakran nem tudnak részt venni a fejlesztésekben. A legjelentősebb akadályt az anyagi körülmények jelentik. A hátrányos helyzetű családok számára a rendszeres utazás a járási központokba jelentős költségekkel jár, amelyeket gyakran nem tudnak vállalni. A közlekedési költségek, az időveszteség és a szülői jelenlét biztosítása mind olyan terhek, amelyek sok család számára megoldhatatlanok. Azok a gyermekek, akiknek leginkább szükségük lenne ezekre a szolgáltatásokra – például a korai fejlesztésre vagy a logopédiai terápiára –, gyakran éppen azok, akiknek a legkevesebb esélyük van ezekhez hozzájutni.

A szociális akadályok szintén komoly problémát jelentenek. A hátrányos helyzetű családok gyakran nincsenek tisztában azzal, hogy milyen szolgáltatások állnak rendelkezésre, illetve nincs megfelelő támogatásuk ahhoz, hogy gyermekeik részt vegyenek ezekben a fejlesztésekben. Az alacsony iskolai végzettségű szülők sok esetben nem látják a fejlesztő szolgáltatások fontosságát, vagy nem képesek támogatni gyermeküket az ezekben való részvételben. A periférikus településeken élő gyermekek számára a közösségi közlekedés hiánya további súlyos akadályt jelent. A napi néhány járatra korlátozódó buszközlekedés és a nagy távolságok miatt sok gyermek számára egyszerűen lehetetlen eljutni a járási központokba.

A tehetséggondozás szintén problémás a hátrányos helyzetű tanulók számára. Noha ezek a programok elvileg a járási központok középfokú oktatási intézményeiben működnek, a HH és

HHH gyermekek számára ezek a lehetőségek szinte elérhetetlenek. Az anyagi és közlekedési nehézségek miatt a tehetséges, de hátrányos helyzetű tanulók kimaradnak ezekből a programokból, így képességeik kibontakoztatása meghiúsul.

A pályaválasztási tanácsadás elérhetetlensége különösen súlyos probléma a hátrányos helyzetű fiatalok számára. A SZÚT 3.2. pontjában szereplő adatok szerint a pályaválasztási tanácsadás kizárólag Salgótarjánban érhető el, így a vidéki, hátrányos helyzetű településeken élő fiatalok gyakorlatilag nem kapnak megfelelő iránymutatást. Az információhiány, a szülői támogatás hiánya és a közlekedési nehézségek miatt sok hátrányos helyzetű fiatal nem ismeri a továbbtanulási lehetőségeket, és gyakran olyan döntéseket hoznak, amelyek nem szolgálják hosszú távú érdekeiket.

22. táblázat Az oktatás (egy oktatási, képzési feladatok) hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

Az *oktatás (egyéb oktatási, képzési feladatok)* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások** **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az egyéb oktatási képzési feladatok esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Gyermekek mentális támogatásának hiánya az iskolai környezetben.	A térség legtöbb általános iskolájában nincs jelen iskolapszichológus, így a gyermekek nem jutnak hozzá a szükséges mentális és pszichológiai támogatáshoz. Különösen érintettek a csonka családban élő vagy lelki nehézségekkel küzdő tanulók.	Iskolapszichológusi hálózat kialakítása vagy külső szakemberek bevonása önkormányzati közreműködéssel. Rendszeres pszichológiai tanácsadás és prevenciós programok (pl. drogprevenció) szervezése. Hosszú távon cél egy helyben elérhető szakmai támogatási struktúra kiépítése.	2028.12.31	intézményvezető, tanárok, Gyermekjóléti Szolgálat, vendégelőadók, iskolapszichológus	intézményvezető, polgármester	Nem
2	Tanulási, magatartási és beilleszkedési nehézségekkel küzdő HH/HHH-s	A problémákkal küzdő gyermekek fokozott figyelmet, egyéni bánásmódot	Családi életre nevelés az iskolákban, pedagógusok továbbképzése	2028.12.31		intézményvezető	nem

	gyermekek támogatásának hiánya.	igényelnek, amit az oktatási intézmények jelenleg nem tudnak teljes mértékben biztosítani.	(differenciálás, agressziókezelés, mentálhigiéné). Közösségfejlesztő foglalkozások, szakkörök indítása, a DADA program elindítása a rendőrség bevonásával.				

Gyermekek

A térség oktatási intézményeiben jelentős hiányosság mutatkozik a gyermekek mentális és pszichológiai támogatásában. Különösen kritikus ez azon gyermekek esetében, akik csonka családban élnek, vagy érzelmi, beilleszkedési nehézségekkel küzdenek. A legtöbb általános iskolában nincs jelen iskolapszichológus, így a tanulók nem férnek hozzá időben a szükséges segítséghez. Ez hosszú távon súlyosbíthatja az iskolai lemorzsolódást, rontja a tanulmányi előmenetelt, és gyengíti a tanulók önértékelését és társas kapcsolatait.

Az egyik legfontosabb beavatkozási cél egyhelyben is elérhető iskolapszichológusi hálózat kialakítása vagy külső szakemberek rendszeres bevonása az önkormányzat támogatásával. Ennek keretében szükséges pszichológiai tanácsadások, egyéni és csoportos foglalkozások biztosítása, valamint prevenciós programok (pl. drogprevenció, mentálhigiénés tréningek) megszervezése az iskolai közösség számára.

Ezzel párhuzamosan figyelmet kell fordítani a HH/HHH-s tanulók tanulási, magatartási és beilleszkedési problémáira is, mivel az oktatási intézmények gyakran nem rendelkeznek elegendő eszközzel és képzett szakemberrel az egyéni bánásmód biztosítására. A beavatkozások több szinten zajlanának:

- Pedagógusok továbbképzése olyan témákban, mint a differenciált oktatás, agressziókezelés, mentálhigiéné.
- Közösségfejlesztő foglalkozások és tematikus szakkörök elindítása az iskolai közösség kohéziójának erősítésére.

A komplex intézkedéscsomag hozzájárul ahhoz, hogy a nehézségekkel küzdő tanulók számára biztonságos, támogató iskolai környezet alakuljon ki, amely elősegíti nemcsak a tanulmányi eredményesség javulását, hanem a sikeres társadalmi beilleszkedést is.

IV. Lakhatás, közszolgáltatások, infrastruktúra

1. Lakhatás, lakásállomány

A lakásállomány alakulását a terület gazdasági, a környezeti, társadalmi mutatói befolyásolják. A vármegye lakásállományában mennyiségi és minőségi javulás nem számottevően tapasztalható. Nagyon kevés új lakás épült az elmúlt években. A lakások 15%-a nem lakott (2022), ami országosan az egyik legmagasabb arány. A lakások komfortfokozatát tekintve volt előrelépés a legutóbbi (2011-es) népszámlálási adatokhoz képest. A komfort nélküli és szükséglakások aránya átlagosan 6%, de járásonként jelentős eltérések tapasztalhatók. Bátonyterenyei járás: 8%, Pásztói járás: 6%, de több településen 10% feletti értékkel, Rétsági járás a legkedvezőbb 4%-os aránnyal, Salgótarjáni járás: 5%, de 15 településen 10% feletti az érték, Szécsényi járás: 7%, Balassagyarmati járásban 5%, de Ilinyen eléri a 23%-ot. A települések Helyi Esélyegyenlősségi Programja több helyen is jelzi a lakások állapotának romlását, főként azokon a településeken, ahol a nem lakott lakások száma magasabb, illetve ahol magas az egyedül élő idősek száma, vagy a mélyszegénység jellemzőbb. Ezeken a területeken az állagmegóvásra tett erőfeszítések kevésbé figyelhetők meg. Tovább nehezíti a beruházásokat a rezsiköltségek drasztikus emelkedése és a lakáshitelek törlesztőrészletének inflációja okozta forráshiányok. A települések infrastrukturális ellátottsága megfelelőnek mondható, villany, víz és csatornahálózat kevés kivétellel a települések teljes területén elérhetők. Az igénybevétele azonban a térségben élők jövedelmi helyzetéből adódóan eltérő mértékű.

Vannak olyan települések, ahol az önkormányzatok lakásállománya sem megfelelő minőségű. Magyargéc, Ludányhalászi jelezte, hogy egyes intézményei felújításra szorulnak. A közintézmények és közszolgáltatások ingatlanjai is felújításra vagy fejlesztésre szorulnak. A települések többsége tervez a lakásállomány megújítására irányuló programokat, az alapvető közművek kiépítését, bővítését, és a fiatal családok letelepedésének ösztönzését. Balassagyarmat, Kétbodony, Nógrád, Pásztó a bérlakás állomány fejlesztését, bővítését tervezi, Karancsság az első lakáshoz jutáshoz nyújt segítséget a fiataloknak. Jellemző a rendelőintézetek, óvodák, bölcsődék épületének felújítására vagy bővítésére tervezett programok is. Például: Buják, Endrefalva, Kazár, Romhány településeken. Endrefalva a bontásra érett lakások megvásárlását, lebontását is tervezi, az ilyen lakásban élőknek albérlethez, vagy ingatlan vásárláshoz nyújtana támogatást.

Szegregátumok a Bátonyterenyei járás 5 településén, Pásztói járás 6 településén, Salgótarjánban több területen, és a Salgótarjáni járás 3 településén, a Szécsényi járás 2 településén, és a Balassagyarmati járás 1 településén található. A szegregátumok jellemzője, hogy a lakásállomány komfortfokozata és minősége alulmarad a települések átlagos állapotához képest, helyenként kritikusak, akár életveszélyesek is. A villany, víz és szennyvízelvezetés ezeken a területeken a szolgáltatás hiánya, vagy a felhasználók tartozás-felhalmozásai miatt a lakások egy részében nem találhatók. Itt a legnehezebb lakásminőség javító programokat tervezni, hiszen a fenntarthatósága ezen programoknak nem biztosított. Karancsság településen komplett telep programot terveznek, melynek része szociális bérlakások építése, és a lakosok képzettségi szintjének emelése, szemléletformálás és közösségi programok szervezése is. Ahol a szegregátum külterületen található, a terület megközelíthetősége is problémás, és a felzárkóztatási folyamat lassabb és nehézkesebb.

23. táblázat A minőségi lakhatási körülmények LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *minőségi lakhatási körülmények* **LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a minőségi lakhatási körülmények esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Elégtelen lakáskörülmények, komfort nélküli, vagy alacsony komfort fokozatú lakások.	Alacsony jövedelemmel rendelkező családok, az épületek felújítására, karbantartására nem tudnak költeni.	Pályázati források felkutatása, lakásfenntartási költségekhez hozzájárulás, energetikai fejlesztések támogatása.	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, pályázatfigyelő szakemberek, építészeti szakemberek, civil szereplők	polgármester	nem
2	Bérlakások, szociális bérlakások hiánya.	Önkormányzati ingatlanok száma, vagy minősége.	Ingatlanfejlesztések által növelni a bérlakások számát, ingatlan vásárlás, felújítás.	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak	polgármester	nem
3	Növekedtek a lakhatási költségek és a hiteltörlesztések miatti eladósodottak száma, de erről nincs teljes képe az önkormányzatnak.	Nincs adatbázis arról, hány családot érint a probléma.	Az érintett családok feltérképezése, egy adatbázis létrehozása, amely a segítségnyújtás, támogatások és a megelőzés alapja lehet. (Kishartyán)	2024.09.30	Családsegítő szolgálat munkatársai	Családsegítő szolgálat vezetője	nem

4	A település lakónépességének elöregedése, a fiatalok más településekre költöznek.	A fiatalok lehetőségei szűkösek.	Letelepedési támogatás, első lakáshoz jutás támogatásának szabályozása, kedvezmények rendszerének kidolgozása (Karancsság).	2025.12.31.	önkormányzati munkatársak	polgármester	nem

24. táblázat A minőségi lakhatási körülmények hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *minőségi lakhatási körülmények* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások** **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a minőségi lakhatási körülmények esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
IDŐSEK							
1	Lakások és lakókörnyezet rendben tartásában segítségre szorulnak.	Egyedül élő idősek nem tudják saját maguk elvégezni vagy megszervezni a ház körüli felújítási,	Önkéntesek bevonásával segítségnyújtás az időseknek. Szakemberek felkutatása.	2028.12.31	szociális szolgáltatók, civilek, vállalkozók	polgármester	nem

		karbantartási feladatokat.					
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1	A közintézmények akadálymentesítése nem mindenhol komplex. A fogyatékkal élők számára a közszolgáltatások ezért nehezen, vagy egyáltalán nem elérhetők.	Az eddigi beruházások és fejlesztések során nem minden közintézményi ingatlant sikerült teljes mértékben akadálymentessé tenni.	Pályázati források bevonása mellett a feltárt hiányosságok mentén az akadálymentesítés kivitelezése.	2028.12.31.	szociális szolgáltatók munkatársai, vállalkozók	polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Rendezetlen, elhanyagolt lakókörnyezet, rossz állapotú, komfort nélküli lakások.	Az alacsony jövedelmű családok a karbantartásra, felújításra, korszerűsítésre nem tudnak forrást teremteni. A rezsiköltségek megemelkedése adósság spirálba taszítja őket. Nehezíti ezt, ha társul alacsony iskolai végzettséggel és	Pénzbeli és természetbeni támogatások, tájékoztatások a pályázati és szolgáltatási lehetőségekről. Szolgáltatói központ létrehozása: fuvarozás, fűnyírás, kisebb barkács munkák; kisjavítás; gépkölcsönzés, kertészeti termékek/szolgáltat	2028.12.31.	szociális szolgáltatok munkatársai, önkormányzati munkatársak	polgármester	nem

		munkanélküliséggel is.	ások (Mátraterenye).				

2. Közszolgáltatások

A vármegye kulturális és infrastrukturális adottságait tekintve a térség egyenlőtlenségeket mutat. A turisztikai szempontból kiemelt helyeken, a Pest megyéhez közelebb eső területeken, és a főútvonalak mentén elhelyezkedő települések kedvezőbb helyzetben vannak. A városok és nagyobb községek közszolgáltatásokkal és kulturális intézményhálózattal jól ellátott területek, a kulturális élet központjai, és a közszolgáltatások (egészségügyi és szociális szakellátások, járási hivatalok, közép és felsőoktatási kínálat) itt koncentrálódnak A kisebb települések bár mindegyike rendelkezik művelődési, vagy közösségi házzal - a KSH adatai szerint, - annak állapota vagy kihasználtsága eltérő. A városok, mint Salgótarján vagy Balassagyarmat, jól felszerelt kulturális létesítményekkel rendelkeznek, színházakat, mozikat és közösségi programokat kínálva, míg a kisebb településeken gyakran hiányoznak ezek az alapvető szolgáltatások, ami korlátozza a kulturális élet lehetőségeit, különösen a hátrányos helyzetű lakosság számára. A községek eseményei főként alkalomszerűek, neves napokhoz kötődnek, az egyéb kulturális programokat gyakran az oktatási és szociális szolgáltatók, vagy civil szervezetek kezdeményezik vagy bonyolítják le. A hagyományőrzés ápolását főleg a kisebbségi önkormányzatok vagy az erre a célra alakult egyesületek végzik, de az ehhez kötődő események, fesztiválok minden lakos számára nyitottak.

Egyéb közintézmények, közszolgáltatások is eltérő mértékben érhetők el a települések lakói számára. Bölcsődei férőhelyek hiányát több település is említi, néhol az óvoda és iskola is csak korlátozottan, vagy egyáltalán nem elérhető helyben. Egészségügyi és szociális ellátások, illetve a kulturális szolgáltatások is eltérő módon és mértékben adottak. A területi egyenlőtlenségek főként a hátrányos helyzetű családokat és a mobilitásukban korlátozottabb idős korosztályt, és a fogyatékkal élőket érintik. A települések lakói a járások területi nagyságától és a tömegközlekedés kiépítettségétől függően jutnak a nem helyben nyújtott szolgáltatásokhoz. Szécsénke település Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében erre is kíván megoldást találni, és a települést érintő buszjáratok racionalizálásának kezdeményezésére a képviselő testületet jelölték ki. Az intézkedési tervek törekvései, a területfejlesztési koncepciók célja a hátrányok csökkentése, a kulturális infrastruktúra fejlesztésével, a közösségek és civil szervezetek aktív bevonásával, a fejlesztési törekvések a helyi közösségek megerősítésére, az infrastruktúra korszerűsítésére, valamint a társadalmi felzárkóztatásra irányulnak.

Megtaláljuk a közösségi terek és kulturális intézmények fejlesztésére tett törekvéseket (pl.: Mohora, Bátonyterenye), és a közintézmények (bölcsődék, óvodák, orvosi rendelők, könyvtár, templomok) felújítására, korszerűsítésére tett intézkedéseket (pl.: Mohora, Etes, Kazár, Magyargéc, Szécsényfalu), de a programok színesítését és bővítését, a résztvevői kör szélesítését is több településen tervezik. (pl.: Mátraterenye, Mátraverebély, Egyházasdengeleg – Dengelegen élni jó! Kisecset, Nagyoroszi, Bárna, Szécsényfalu). Sportlétesítmény felújítása, a sportolási lehetőségek kiszélesítése is szerepel a tervek között Magyarnándor, Mátraszele települések nevezték meg külön az intézkedési tervükben.

A települések többsége csak pályázati forrásra tud támaszkodni, az intézkedési tervek megvalósításának feltétele a pályázati források elérése.

25. táblázat A közszolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *közszolgáltatások* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a közszolgáltatások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Könyvtárépület, óvoda épület állagának javítása, az épület felújítása szükséges.	Az épület külső és belső adottságai befolyásolják a szolgáltatás igénybevételi kedvét.	Épület szigetelés, tetőcsere, nyílászárók cseréje, fűtés korszerűsítés. Felmérés, tervezés, költségvetés szükséges. (Mohora)	2025.12.31.	önkormányzati munkatársak, intézményvezetők, vállalkozók	polgármester	nem
2	Templomok épületének felújítása szükséges.	A templomok a közösség színterei, a felújítás a közösség érdekét szolgálja.	Korszerűsítés, felmérés, tervezés (Mohora).	2025.12.31	egyházi képviselők, önkormányzati munkatársak, vállalkozók	polgármester	nem
3	Hiányzik a településről a bölcsődei szolgáltatás.	Bölcsőde hiánya a családok életére kihatással van. A szülők munkavállalása nehezített.	Bölcsőde építése és felszerelése. Pályázati forrás feltérképezése. (Kazár)	2025.12.31.	önkormányzati munkatársak	polgármester	nem
4	Az orvosi rendelő épülete felújításra	Az orvosi alapellátások elérhetősége fontos	Orvosi rendelő felújítása, korszerűsítése,	2028.12.31.	egészségügyi szolgáltató, önkormányzati	polgármester	nem

	szorul, nincs fogorvosi rendelő.	a települések lakosainak egészségmegőrzése szempontjából.	fogorvosi rendelő kialakítása, fogorvosi eszközök beszerzése. Pályázati források felkutatása. (Etes, Kazár)		munkatársak, vállalkozók		
5	Rekreációs területek, ifjúsági közösségi terek hiánya. Kulturális központ hiánya.	Cél, hogy a lakosság körében minden korosztály megtalálhassa a szabadidejének hasznos eltöltésére alkalmas helyet, programot.	Szabadidős tevékenységek körének bővítésérhez közösségi tér, kulturális központ kialakítása Felmérés, forrásteremtés, kivitelezés. (Magyargéc, Bátonyterenye, Szécsényfalu)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, civil szervezetek, szakemberek	polgármester	nem
6	Sportolási lehetőségek szűkösek, a sportlétesítmények felújításra szorulnak.	A sport a lakosság egészségmegőrzésének és a közösségépítésnek fontos eszköze.	Sportöltöző felújítása, átalakítása (Magyargéc) Új műfüves sportpálya, futókör kialakítása, kültéri tornaeszközök telepítése (Magyarnándor), Sportnap szervezése	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, intézményvezetők, sportvezetők, vállalkozók	polgármester	nem

			(Mátraszele). Forrásteremtés, kivitelezés.				
7	Kevés kulturális program van a településeken.	Minden korosztály és a település minden lakója számára vonzó és érdekes programok kellenek, ami segíti a generációk közötti kapcsolatokat, és erősíti a helyi identitást.	Forrásteremtés és programszervezés (Keszeg, Kisecset, Bárna, Mátraszele)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, civil szervezetek	polgármester	nem
8	Turizmus fellendítése a helyi természeti adottságok kiaknázásával.	A turizmus fellendítése a helyi lakosok számára is lehetőségeket biztosít.	Kilátó építése pályázati forrásból (Szécsényfalu)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, vállalkozók	polgármester	nem

26. táblázat A közszolgáltatások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A közszolgáltatások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a közszolgáltatások esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Csellengő gyerekek az iskola után és az iskolai szünetekben, nincs elegendő program a szabadidejük hasznos eltöltésére. Kevés a gyermekeknek szóló program. Nincs megfelelő tér a szabadidős tevékenységekhez.	A család működését zavaró és akadályozó okok miatt, a gyermekek iskolaszünetben való felügyeletének megoldása, veszélyeztetettség.	Szabadidős programok szervezése, (Szanda, Szuha, Bátonyterenye, Pusztaberki, Márkháza) Természeti környezet megismerését célzó programok, (Bér) Nyári táborok szervezése (Erdőkürt, Héhalom, Berkenye)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, civil szervezetek, egyházak, intézményvezetők	polgármester	nem

			Játszótér kialakítása, bővítése (Nézsa, Szanda)				
IDŐSEK							
1	Generációs különbségek a településeken, az idősek elszigetelődése.	A települések kulturális programjainak elérése az idősek számára sokszor a családon vagy a szociális alapellátáson múlik.	Olyan programok szervezése, amelybe minden korosztály bevonása megoldható.	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, intézményvezetők, civil szervezetek	polgármester	nem
NŐK							
1	Kevés olyan program van, amely a nőket szólítja meg.	Problémát okoz a kisgyermekes anyáknak a helyi programok és kulturális intézmények látogatása, mert nem megoldott a gyermekeik felügyelete.	Gyermekfelügyelet biztosítása (Legénd).	2028.12.31	önkormányzati munkatársak, intézményvezetők	polgármester	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1	Fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés hiánya.	A fogyatékkal élők igényeinek ismerete hiányos. A közszolgáltatások intézményei részben	Az igények feltérképezése, a közszolgáltatások infokommunikációs fejlesztése, online elérés biztosítása.	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, szakemberek, rendszergazdák, tervezők, kivitelező vállalkozók	polgármester	nem

		vagy egyáltalán nem akadálymentesítettek.	A közintézmények akadálymentesítésé-hez: tervezés, forrásteremtés, kivitelezés.				

3. Infrastruktúra

A vármegye infrastruktúráját a gazdasági tényezők mellett a földrajzi adottságok, településszerkezet és közlekedési hálózat is befolyásolja. A természeti és turisztikai szempontból vonzó dombos és hegyvidéki környezet az utak állapotára és a közlekedési kapcsolatokra kedvezőtlenül hatnak. A fő közlekedési mód a közúti közlekedés, a vasút korlátozottan elérhető. A vármegye közlekedési és infrastrukturális helyzete jelentős területi különbségeket mutat. A városok e tekintetben is kedvezőbbek, de még a járásszékhelyek között is van különbség. Balassagyarmat földrajzi elhelyezkedése, megközelíthetősége a közlekedés szempontjából ideális, Rétságon a Budapest és Szlovákia összeköttetését biztosító 2-es főút áthalad, míg Salgótarján bár kétsávos főúton megközelíthető, de az M3-as autópálya kb. 50 km-re van a várostól, ez biztosítja a főváros megközelítését. Az egyes járások településeinek távolsága a járásszékhelytől szintén különbségeket mutat. A Pásztói járás egyes települése akár 38-43 km távolságra is lehetnek a székhelytől, míg Bátonyterenye településeinek átlagos távolsága18 km, a Szécsényi járás legtávolabbi települése Hollókő csupán 17 km-re van a várostól.

Kerékpárút még nagyon kevés településen volt megtalálható 2022-ben a KSH adatai szerint. Minden településen mutatkozik kiépítetlen út vagy köztér, és a Helyi Esélyegyenlőségi Programok szinte mindegyike jelenti a járdák és utak minőségi problémáit. Hiány mutatkozik a zöldterületek és játszóterek tekintetében, összesen 67 településen találunk a KSH adatokban kiépített játszótereket, tornapályákat vagy pihenőhelyeket.

A települések intézkedési terveiben ezekre a problémákra próbálnak megoldásokat biztosítani az Önkormányzatok, 30%-uk pályázati forrásból szeretné megvalósítani a szükséges fejlesztéseket.

Csécse és Ecseg települések az autóbusszal való közlekedés minőségének javítása érdekében egyeztetéseket kezdeményez az üzemeltető társasággal. Cered település falubuszra keres pályázati forrást. Szécsényfalu több parkolót alakítana ki a településen, a személygépjárművek megállását és várakozását segítve. Az utak és járdák állapotának javítását, karbantartását az infrastrukturális fejlesztést tervező 124 település 31%-a említette a tervében. Közvilágítási beruházás és parkosítás is szerepel a települési tervek között.

27. táblázat A megfelelő minőségű infrastruktúra LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *megfelelő minőségű infrastruktúra* **LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a megfelelő minőségű infrastruktúra esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Szükséges a meglévő belterületi utak javítása, új járdák kialakítása és a meglévők állapotának javítása.	Lakosság közlekedésének megkönnyítése, biztonságosabbá tétele.	A javításra szoruló utak, járdák felmérése, új járdák kialakításának kijelölése. Pályázati lehetőségek feltérképezése, kivitelezés.	2028.12.31.	közútkezelő, önkormányzati munkatársak, tervező szakemberek, kivitelezők.	polgármester	nem
2	Távolsági közlekedés minőségének javítása vált szükségessé.	A lakosság mobilitásának segítése.	Egyeztetés a szolgáltatókkal. (Csécse, Ecseg)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak	polgármester	nem
3	Csapadékelvezetés hiányos, a meglévő tisztításra szorul.	A nem megfelelő csapadékelvezetés a lakosság életét is megnehezítik, a házakhoz befolyik a víz, és jelentős károkat tud okozni.	Felmérés, forrásteremtés, kivitelezés. (Kisbágyon, Palotás, Szarvasgede, Tar, Szalmatercs)	2027.12.31.	jegyző, szakemberek, önkormányzati munkatársak	polgármester	nem

4	Az intézmények energia költségként jelentkező kiadásai jelentősek.	Az energetikai költségek csökkentése a költségvetés átstrukturálását eredményezheti.	A település intézményeinek minél gazdaságosabb működtetése, a fenntartási költségek csökkentése. Az energetikai beruházások lehetőségének feltérképezése, forrásteremtés, kivitelezés. (Bátonyterenye, Kazár)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, energetikai szakember, kivitelezők	polgármester	nem
5	Buszmegálló és gyalogosátkelőhely hiánya.	A biztonságos közlekedés feltételei a gyalogos átkelőhely, és a megfelelő minőségű, az időjárási viszonyoknak is megfelelő buszmegálló.	Buszmegálló és gyalogos átkelőhely kialakítása. (Bánk)	2027.12.31.	önkormányzati munkatársak, kivitelezők	polgármester	nem
6	Közösségi tér fejlesztés, település szépítés, örökségvédelem hiányos.	A közösségi élet fontos színtereinek karbantartása, a településeken fellelhető, a település múltját	Forrásteremtés, pályázatfigyelés, közös cselekvés, programszervezés,	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, intézményvezetők, helyi lakosok,	polgármester	nem

		megjelenítő alkotások, helyszínek gondozása a közösséghez tartozás, és települési identitást erősítik.	kivitelezés. (Szente, Magyargéc) Gyommentesítés (Nagylóc) Illegális szemétlerakóhelyek megszüntetése. (Nógrádmegyer)		vállalkozók, közfoglalkoztatottak		
7	Játszótér hiánya, vagy játszótéri játékok hiányosak, elavultak.	A játszótér a település lakosainak számára közösségi térként, találkozási pontként szolgál.	Állapotfelmérés, forrásteremtés, kivitelezés. (Magyargéc, Debercsény, Ipolyvece, Szurdokpüspöki, Alsópetény, Somoskőújfalu, Endrefalva)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, szakemberek, kivitelezők.	polgármester	nem

28. táblázat A megfelelő minőségű infrastruktúra hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *megfelelő minőségű infrastruktúra* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások** **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a megfelelő minőségű infrastruktúra esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Oktatási, nevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése, korszerűsítése, felújítása szükséges.	A gyermekek biztonsága érdekében szükséges az intézmények karbantartása, fejlesztése.	Vizesblokkok és egyéb kiszolgáló helyiségek felújítása (Balassagyarmat, Romhány) Intézményi udvar parkosítása, modernizált eszközökkel való ellátása (Balassagyarmat, Dejtár,) Tornaszoba kialakítása (Romhány, Szécsényfalu)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, intézményvezetők, vállalkozók	polgármester	nem
IDŐSEK							

1	A rossz utak és járdák balesetveszélyesek az idősek számára	Az idősek érdekeit szem előtt tartva szükséges a járdák burkolatának karbantartása.	Felmérés, forrásteremtés, kivitelezés (Nagyoroszi)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, kivitelezők	polgármester	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1	Épületek, járdák, terek, buszmegállók akadálymentesítése hiányos.	A fogyatékkal élők számára az akadálymentesítés életminőségi javulást jelent.	Az akadálymentesítést szolgáló programok, pályázati lehetőségek figyelése. Felmérés, forrásteremtés, kivitelezés. (61 település)	2029.12.31.	önkormányzati munkatársak, szakértők, kivitelezők, szociális ügyintéző, közfoglalkoztatottak, önkéntesek	polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Ipari park hiánya.	A kevés munkalehetőség a szegénység egyik faktora. Az ipari parkok több vállalkozásnak adnak helyet, ami a munkalehetőségeket szélesíti.	Az ipari park kialakításához az előkészítő munkálatokat követően különböző vállalkozások letelepednek, megkötik a szerződést a működtetésre vonatkozóan. (Kazár)	2025.01.01.	önkormányzati munkatársak, képviselő-testület	polgármester	nem

2	Parkosítás, utak, terek felújítása, karbantartása.	A szegregált és szegregációval fenyegetett településrészek felzárkóztatásának egyik eleme a közösségi terek, utak, járdák felújítása, karbantartása. Az elszegényedés megelőzésének is fontos eszköze.	Közművesítés, utak és járdák felújítása, új járdák építése. Feltérképezés, forrásteremtés, kivitelezés. (Rákóczibánya, Mátraterenye, Kazár)	2028.12.31.	önkormányzati munkatársak, közfoglalkoztatottak, vállalkozók	polgármester	nem

4. Bűnmegelőzést és közbiztonság javítását segítő programok

A vármegye bűnelkövetési statisztikája országos viszonylatban kedvező. Az országban történt bűnelkövetések 2%-a történt Nógrád vármegyében 2022-ben. Lakosságarányosan is a középmezőnybe pozícionálható, pontos bűnözési ráta adat hiányában, a lakosságszámhoz viszonyított bűnelkövetési számok aránya mentén vizsgálva.

Legjellemzőbb bűnelkövetési forma a lopás (54%). Területi különbségek ezen a téren is megfigyelhetők. A legtöbb lopás Salgótarjáni járásban történt, itt a bűnesetek 61%-át teszi ki a lopások aránya. A csalások a következő legjellemzőbb bűncselekmény, a vármegyei bűnesetek 13%-a. Legmagasabb arányban Szécsényi (26%) és Balassagyarmati (21%) járásban fordult elő csalás. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények a Pásztói járásban erősebbek (13%) a vármegyei átlag 8%-hoz képest. Az elkövetők jellemzően a felnőtt (25-59 éves) korosztályból kerülnek ki (60%). A fiatal felnőttek (18-24 éves) aránya az elkövetők között a Bátonyterenyei járásban a legmagasabb 30%-os, de Salgótarjáni járásban (26%) is túllépi a vármegyei 23%-os arányt.

A bűnmegelőzés és áldozatsegítés területén a települési programok többsége a felvilágosító előadásokra, a polgárőrség és a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetésére és a szociális alapszolgáltatásokra épül. A lopások ellen a polgárőrség és rendőrség fokozott jelenlétét, és a térfigyelő kamerarendszer kiépítését, a meglévő bővítését látják megoldási lehetőségként.

Az áldozattá válás esélyét az idősek vonatkozásában magasabbnak ítélik a települések, ezért a bűnmegelőzési tevékenységet tervező 69 település 58%-ka az idősek áldozattá válásának megelőzését tűzte ki célul a intézkedési tervében. A gyerekek esetében a csellengést, és az alkohol és drogok jelentette veszélyt emelik ki. A nőket a családon belüli erőszak kontextusában említik. A mélyszegénységben élőket egyetlen település nevesíti, Varsány, ahol a szenvedélybetegségek visszaszorítására terveznek programok és tájékoztató előadások szervezését, mint intézkedést.

29. táblázat A bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok* **LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Megnövekedett a lopások, és a rongálások száma. A drogos fiatalok veszélyeztetik a közbiztonságot.	A közbiztonság növelése a település szociokulturális és gazdasági fejlődésének is alapja.	Figyelemfelhívó előadások, szórólapok (Magyargéc, Nógrádmegyer, Nógrádsipek) Térfigyelő-kamerarendszer kiépítése, bővítése (Egyházasgerge, Etes, Kishartyán)	2028.12.31.	rendőrség, polgárőrség	polgármester	nem

30. táblázat A bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Csellengő gyerekek az iskolai szünetekben. Nincs jövőképük, rossz példákat látnak maguk körül.	A gyerekek könnyen befolyásolhatók, könnyen keverednek rossz társaságba, így bűncselekmények (lopás, testi sértés, állatkínzás) elkövetőivé válhatnak.	Bűnmegelőző és drogprevenciós előadások, programok, nyári táborok szervezése. (Jobbágyi, Pásztó, Horpács, Tereske, Salgótarján, Endrefalva, Szalmatercs)	2028.12.31.	jelzőrendszer tagjai, civil szervezetek, rendőrség	polgármester	nem
IDŐSEK							
1	Az idősek könnyen válnak bűncselekmények áldozatává.	Az idősek biztonságérzetének növelése az aktivitásuk megőrzését, a	Felmérés, elégedettségi felmérés az idősek körében, prevenciós előadások, felvilágosító	2028.12.31.	falu- és tanyagondnokok, polgárőrség, rendőrség, szociális szolgáltatók	polgármester	nem

		kapcsolataik szélesítését is segíti.	szórólapok, többgenerációs programok szervezése, gyors segítségnyújtás. (40 település)				
NŐK							
1	Nincs teljes körű ismeret a nők ellen elkövetett erőszakos cselekedetek, családon belüli erőszak jelenlétéről.	A nők ellen elkövetett erőszakos bűncselekmények, főként a családon belüli erőszak gyakran a gyermekek veszélyeztetése kapcsán kerül felszínre.	Felvilágosító, tájékoztató előadások, füzetek készítése. A jelzőrendszer működtetése, célzott programok szervezése. (Karancskeszi, Litke, Salgótarján, Szalmatercs, Szécsényfalu)	2028.12.31.	rendőrség, jelzőrendszer tagjai	polgármester	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	Szükségessé vált a Szenvedélybetegségek visszaszorítása.	A mélyszegénység gyakori kísérő jelensége a szenvedélybetegségek jelenléte, amely generátora a szegénységi állapot mélyülésének, és gátja a kitörésre tett kísérleteknek.	Drogprevenciós programok, tájékoztatók. (Varsány)	2028.12.31.	szakemberek, rendőrség	polgármester	nem

V. Közösségi programok a hátrányos helyzetű csoportokat érintően a társadalmi befogadás, társadalmi kohézió és identitás, munkaerőpiaci kompetenciák, együttműködés erősítésére

1. Mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások

A mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára a szociális, gyermekvédelmi, oktatási és egészségügyi, foglalkoztatási rendszerek számos szolgáltatást nyújtanak.

Kifejezetten a gyermekekre, szegénységben élőkre irányul a segítő, támogató tevékenységnek gondoljuk a fiatal felnőtt szülők és kisgyermekeik részére biztosított óvodai, bölcsődei szolgáltatásokat, különösen a kisgyermekek esélynövelő szolgáltatásait és a védőnői ellátást, gyermekorvosi ellátást. A tartós mélyszegénységben élő gyermekek között Nógrád vármegyében is nagy számban találunk roma származásúakat. Részükre és az őket gondozó család részére alapvető fontosságú segítő tevékenységet látnak el a családsegítő szolgálat munkatársai. Sok esetben az egyetlen meleg étkezésüket a szociális, iskolai és szünidei étkezés biztosítja, aminek esetleges elmaradása súlyosan érinti a szegénységben élő gyerekeket.

A fent jelölt célcsoportba tartoznak azok a súlyosan hátrányos helyzetűnek tekintett, sok esetben roma gyermekek, akik nem nőhetnek fel saját családjukban, akik részére születésüktől fogva, vagy súlyos veszélyeztetésüktől kezdődően otthont nyújtó ellátások jelentenek átmenti, vagy tartós megoldást.

A gyermekeket érintő problémák közül kiemelendő, hogy a változó társadalmi szokások miatt nőtt a gyermekeket veszélyeztető tényezők köre. Növekszik a gondoskodás alá kerülő gyermekek száma iskolai problémák, csavargás, iskolakerülés, súlyos magatartási, beilleszkedési zavarok miatt. A vármegyében a család és gyermekjóléti szolgálat munkatársai tevékenységüket térségi integrációban, jellemzően több települést ellátva végzik. A növekvő számú, súlyosbodó problémák kimerítik a családsegítők kapacitásait.

A mélyszegénységben élő, gyakran roma származású gyerekek, fiatalok körében a munkanélküliség, alulképzettség generációkon át öröklődik, akik az alulszocializáltság jegyeit átörökítik. A vármegye szinte összes településeinek esélyegyenlőségi programjában hangsúlyos részt kap az iskolázatlanság hatásait enyhítő szándék és törekvés. A településeken magas az

iskolai lemorzsolódás, a 8 általánost sem befejező gyerekek aránya. A szakképzettség hiánya alapjában kérdőjelezi meg későbbi munkavállalásuk sikerességét.

A települési esélyegyenlőségi programok is láttatják az iskoláskorú gyermekek érdektelenségét, motivációvesztését az oktatás, iskolai képzés iránt. A gyerekek nem tartják fontosnak az iskola elvégzését, szakmák elsajátítását.

A vármegye 131 településéből összesen 33 helyen érhető el bölcsődei ellátás, vagy napközbeni gyermekfelügyelet, vagy alternatív napközbeni ellátás, ami a vármegyére jellemző településszerkezetet figyelembe véve nem tekinthető felelőnek. A kisgyermekek számát figyelembe véve a Szécsényi és a Pásztói járás tekinthető a kisgyermekek nappali ellátása tekintetében kevéssé ellátott területeknek. Ezekben a járásokban a szolgáltatások további fejlesztése indokolt.

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai a vármegye 131 településéből 19-ben érhetők el. A bölcsődékből kevéssé ellátott Szécsényi járás 7 településén is működik Biztos Kezdet Gyermekház. A Bátonyterenyei és a Salgótarjáni járásokban három településen is elérhető a tanoda. Azonban ezekre az esélynövelő szolgáltatásokra továbbra is sokkal több településen lenne szükség.

A GYED-ről, GYES-ről való visszatérés nehézsége a munkaerő piacra növeli a szegénység kialakulásának a kockázatát. A gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény (bölcsőde) biztosítása a munkavállalás egyik fontos alapfeltétele. A gyermekét egyedül nevelő, vagy több gyermeket nevelő család esetében, magas a szegénység kockázata. A szociális, gyermekjóléti szolgáltatások, ellátások során célzott támogatások körének kialakítása megjelenik a települések esélyegyenlőségi programjaiban.

A kisgyermekek napközbeni ellátása esetén a hozzáférést korlátozó tényezőként jelentkezik a szűk nyitvatartási idő. A településen kívül vállalt munkavégzés esetén az utazási idővel növelt munkaidőhöz sok esetben nem igazodnak a kisgyermekeket ellátó szolgáltatók.

Az óvodai ellátás terén a hátrányos helyzetű gyermekek hozzáférése rendkívül egyenlőtlen a vizsgált térségben. A kisebb településeken, ahol a gyermeklétszám eleve alacsony és az óvodai csoportok kihasználtsága ingadozó, a hátrányos helyzetű gyermekek aránya sokszor kiugróan magas. Például Hugyagon a hátrányos helyzetű óvodások aránya 69%, míg Bercelen és Patakon gyakorlatilag nincs regisztrált hátrányos helyzetű gyermek. Az ilyen magas koncentráció jelentős kihívást jelent az intézmények számára, mivel az óvodapedagógusok gyakran egyedül

kénytelenek megbirkózni a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek nevelési, szocializációs és fejlesztési feladataival. Ezeken a településeken a gyermekek sokszor nem kapják meg a szükséges fejlesztést, mivel a gyógypedagógiai ellátás térségi szinten, utazó rendszerben működik, és a szakemberek kapacitáshiánya miatt a fejlesztések rendszertelenek. A hátrányos helyzetű családok esetében az óvodai beíratás is problémás lehet, mivel a szülők gyakran bizalmatlanok az intézményekkel szemben, vagy nem ismerik fel az óvodai nevelés fontosságát. Különösen a roma családok körében gyakori ez a bizalmatlanság, amelyet a dokumentum is hangsúlyoz.

A további köznevelési feladatok terén a legnagyobb probléma a szolgáltatások elérhetőségének földrajzi egyenlőtlensége. A pedagógiai szakszolgáltatások (logopédia, fejlesztőpedagógia, pszichológiai tanácsadás) szinte kizárólag a központi városokban érhetők el, mint Balassagyarmat, Bátonyterenye és Salgótarján. Az utazó gyógypedagógusi és konduktori hálózat formálisan ugyan a járás egész területét lefedi, de a valóságban a szakemberek kapacitáshiánya miatt a kisebb települések gyermekei gyakran nem jutnak hozzá a szükséges fejlesztéshez

Nagyon alacsony szegénységben élő, különösen a roma nők foglalkoztatása. A szülés utáni időkiesés miatt nehéz az újra elhelyezkedés, a munkáltatóknak fenntartásai vannak a kisgyermekes anyák alkalmazásával szemben. Nagyarányú a munkanélküliség az alacsony végzettségű roma származású nők között. Állásinterjú alkalmával nem tudják magukat kellőképpen kifejezni, sokszor a tesztek megírása is problémát jelent számukra.

A vármegye területén folyamatosan nő a halmozottan veszélyeztetett családok, illetve kisgyermekek száma, egyre gyakrabban kerülnek azonnali beavatkozást igénylő krízishelyzetbe gyerekek és családjuk, jellemzően anyák, kisgyermekekkel. Ezen a területen komoly hiányosságnak tekinthető a gyermekek átmeneti ellátásának kapacitáshiánya. A Salgótarjánban működő Családok Átmeneti Otthona és a Gyermekek Átmeneti Otthona sok esetben a segítségre szoruló gyermekeket, családokat telítettsége miatt nem tudja befogadni, ezért a kapacitásbővítés a városban mindenféleképpen indokolt, ahogy a szolgáltatás feltételeinek megteremtése is a vármegye többi, nagyobb településén.

A fiatalok, a mélyszegénységben élő gyermekek között is egyre növekvő probléma a könnyen elérhető drogok, kábítószerek fogyasztása. A súlyos, potenciálisan végzetes egészségügyi problémákat okozó szerhasználat pár éves távlaton is szinte kilátástalanná teszi az érintettek iskolai , azt követően munkavállalási lehetőségeit. A megelőzés, prevenció szerepét nem lehet

elégé kiemelni, azonban a települések egy részén, szegregátumokban élők körében az ártalomcsökkentés és a tartós szerhasználat súlyos következményeinek enyhítése válik szükségessé.

Mátramindszent esélyegyenlőségi programja megjeleníti, hogy a nem lekötött, csavargó gyermekek célpontjai lehetnek a különböző bandáknak, szektáknak, drogkereskedőknek. Ezért látszólagos hasznosságukon is túlmutatnak a szabadidős programok szervezésére, biztonságos, kulturált színterek működtetésére irányuló törekvések. Sok településen hiányoznak a gyermekek, fiatalok biztonságos sportolását, szórakozását lehetővé tevő terek, létesítmények, játszóterek.

A szegénységben élő gyerekek esetén az infokommunikációs hátrányok is egyre nagyobb figyelmet érdemelne. A számítógép egyre kevésbé csak a játék és szórakozás eszköze és egyre inkább válik a mindennapok ügyintézéseinek, ismeretszerzésének és a munkavégzésnek alapvető eszközéve. Sok szegény családban élő gyermeknek nincs otthon számítógépe, ennek a hátránynak az enyhítése érdekében több település művelődési háza beszerzett számítógépeket. A számítógépek elérhetőségének biztosítása enyhíti a szegénységben élők infokommunikációs lemaradását, azonban a jelenleginél több helyen van szükség az elérhetőség megteremtésére.

31. táblázat A mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok a mélyszegénységben élő és roma gyermekek esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Alacsony iskolázatlanság, lemorzsolódás és képzetlenség jellemzi sok település fiataljait.	Nem áll rendelkezésre elegendő iskolai felzárkóztató program, Tanodák.	Iskolai felzárkóztató programok, Tanodák létrehozása.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, intézmények, családsegítő	polgármester	nem
2	Magas a munkanélküliség a képzetlenül iskolát elhagyó fiatalok körében.	Nincsenek ismeretek az elérhető továbbképzések, tanfolyamok, munka mellett is elvégezhető képzésekről.	Továbbképzések, tanfolyamok, munka mellett is elvégezhető képzések, teljes körű képzési, foglalkoztatási projekt megvalósítás	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, pedagógus, foglalkoztatási osztály	polgármester	nem
3	A településeken nincs megfelelő, a gyermekek veszélyeztetettségét csökkentő program, elfoglaltság az iskolaidőn kívül.	Nincs megfelelő játszótér, sportolási lehetőség létrehozása, délutáni kézműves, fejlesztő programok.	Játszótér, sportolási lehetőség létrehozása, délutáni kézműves, fejlesztő programok kialakítása.	2028.12.31	polgármester, civil szervezetek	polgármester	nem
4	Nem minden településen megoldott a szünidei étkeztetés elérése a gyermekek részére.	A településen helyben nincs szünidei gyermekétkeztetés.	A településen helyben igénybe vehető szünidei gyermekétkeztetés feltételeinek megteremtése.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, intézmények, családsegítő	polgármester	nem

5	Sok településen hiányzik a kisgyermekek ellátását biztosító bölcsődei szolgáltatás.	Nincs, vagy nem elegendő a bölcsödei férőhely.	A bölcsödei ellátás kialakítása, bővítése a településen.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, intézmények, családsegítő	polgármester	nem
6	Sok településen nem áll rendelkezésre semmilyen korai fejlesztés támogató szolgáltatás a gyermeket nevelők részére.	Nincs Biztos Kezdet Gyermekház, Jelenlét-ház a településen.	Biztos Kezdet Gyermekhát, Jelenlét-házak kialakítása, férőhelyeik bővítése.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, családsegítő	polgármester	nem
7	Egészségügyi szűrővizsgálatok nem érhetők el a településeken .	Az egészségügyi szűrővizsgálatokhoz eljutás nem biztosított.	Az egészségügyi szűrővizsgálatokhoz eljutás biztosítása falubusszal, szűrővizsgálatok helyi megszervezése.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, családsegítő, falugondnok	polgármester	nem
8	Iskolai oktatáshoz kapcsolódó szolgáltatások nem érhetők el a településen.	A pedagógiai szakszolgáltatások helybeli igénybevételének nem biztosított.	Pedagógiai szakszolgáltatások helybeli igénybevételének biztosítása, más településeken működő szolgáltatás elérésének biztosítása falubusszal.	2028.12.31	nevelési, oktatási intézmények intézményvezető	polgármester	nem
9	A településen élő gyermekek, fiatalok körében súlyos problémákat okoz az elterjedt alkohol és droghasználat.	Nem érhető el helyben szakszerű segítségnyújtás.	Alkohol és drog rehabilitációs szolgáltatás, kis csoportos problémamegoldó foglalkozások.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, családsegítő	polgármester	nem
10	A krízishelyzetbe került gyermekek és családok átmeneti elhelyezése a	Nem megfelelő a gyermekek és családok átmeneti ellátásának kapacitása.	A gyermekek és családok átmeneti ellátásának bővítése.	2028.12.31	polgármester, TEGYESZ, SZGYF	polgármester, TEGYESZ, SZGYF	nem

	vármegye nagy részén megoldatlan.						
NŐK							
1	A gyermeknevelési támogatásokból visszatérők nem találnak munkát.	Nincs, vagy nem elegendő a bölcsödei férőhely.	A gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény (bölcsőde) biztosítása.	2028.12.31	polgármester, nevelési, oktatási intézmények intézményvezető	polgármester	nem
2	A krízishelyzetbe került nők akut elhelyezése, átmeneti ellátása kapacitásai nem megfelelőek.	Nem megfelelő a gyermekek és családok átmeneti ellátásának kapacitása.	A gyermekek és családok átmeneti ellátásának bővítése.	2028.12.31	polgármester, TEGYESZ, SZGYF	polgármester, TEGYESZ, SZGYF	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1	A képzetlenség, iskolaelhagyás és munkanélküliség generációkon át öröklődik.		A családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat kapacitásbővítése a településen, komplex program keretében a szegregátumok felszámolása.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, intézmények, védőnő, családsegítő	polgármester	nem
ROMÁK							
1	A képzetlenség, iskolaelhagyás és munkanélküliség generációkon át öröklődik.		A családsegítő- és gyermekjóléti szolgálat kapacitásbővítése a településen, komplex program keretében a szegregátumok felszámolása.	2028.12.31	önkormányzati munkatárs, civil szervezetek, intézmények, védőnő, családsegítő	polgármester	nem

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozásokat, lehetséges megoldások

A Nógrád vármegye sok településére jellemző képzetlenség, iskolaelhagyás, munkanélküliség enyhítése érdekében sok település esélyegyenlőségi programjában megjelenik a helyben élők iskolai képzésének támogatása, képzettségi szintjének lehetőség szerinti emelése. Tar és Mátraverebély településeken is magas az iskolai lemorzsolódás, a 8 általánost sem befejező gyerekek aránya. A szakképzettség hiánya alapjában kérdőjelezi meg későbbi munkavállalásuk sikerességét. Az iskolázatlanság felszámolása érdekében indítottak felzárkóztató programot indítottak a hátrányok csökkentésére. Mátraterenyén Tanoda kezdte meg működést ennek érdekében.

Salgótarjánban tanoda és mentorprogram indul az iskolai lemorzsolódások csökkentése érdekében. Kisebb településeken is megjelent az a probléma, hogy a gyerekek nem tartják fontosnak az iskolába járást. Jobbágyi programjában hangsúlyozta, hogy ez a probléma különösen 13 éves kortól növekszik és ennek érdekében a szülőkkel kellene beszélgetni, tanácskozni, hogy követeljék meg a gyermekeiktől, hogy fejezzék be az iskolát. A településen tanuló csoportokat hoztak létre a felzárkóztatás segítésére. Más önkormányzatok a tanulási kedv és családi kényszer hiányát önkormányzati ösztöndíj programmal kívánják erősíteni. Csitár települése, továbbá Őrhalom, Iliny, Endrefalva esélyegyenlőségi programjában szerepel ez az előremutató kezdeményezés.

A gyermekek körében látható motivációvesztés, továbbá az igazoltalan hiányzások csökkentése érdekében Mátranovákon szülői értekezleteket, felzárkóztató órákat szerveznek.

Nagybárkányon a települési programjában a 8. osztály befejezésének segítése szerepel ingyenes tanfolyamok segítségével. Jobbágyin tanulmányok befejezését segítő klubbokat kívánnak alakítani.

Az alacsony iskolázottság, szakképzettség csökkentése szinte minden településen a programok központi elemét adja. Bátonyterenye, Mátranovák, Szirák, Bánk, Bárna, Karancskeszi és Ságújfalu esetében a település programja tartalmazza a tanulói lemorzsolódás csökkentését az általános iskolai tanulmányok befejezésének segítését, szakképzettséget adó képzések, átképzések, tanfolyamok szervezését és pályaválasztási tanácsadás biztosítását.

A munkanélküliség, alulképzettség miatt generációkon keresztül viselik a családok a szegénység, alulszocializáltság jegyeit és ezeket átörökítik. Sok településen a roma és nem roma származású, szakképzetlen fiatalok esetén is a közmunkaprogram folytatását, korábbi magas

szintjeinek közelítését tekintik elfogadható megoldásnak. Ennek érdekében Dorogháza, Bér, Szarvasgede, Palotás, Tar, Alsópetény, Diósjenő, Felsőpetény, Borsosberény, Nógrádsáp, Tolmács, Tereske, Rétság, Ipolytarnóc, Karancskeszi és Litke esélyegyenlőségi terveu között szerepel a kapcsolat erősítése a Kormányhivatal Foglalkoztatási osztályával, a közdoglalkoztatási lehetőségek feltárása, lehetőség szerinti bővítése. A fiatalok képzését a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó ingyenes továbbképzések keretében tervezik elérhetővé tenni Egyházasdengeleg, Kisbágyon, Legénd, Kazár és Mátraterenye községben is.

A jellemzően roma lakosságú, rendkívül rossz életfeltételeket jelentő szegregátumok esetén a jelenleg ott élni kényszerülők számára is a komplex felszámolási programok vezetnek eredményre, amit Salgótarján a Fenntartható Városfejlesztési Programjában bemutat. A vármegye más településein, mint Bátonyterenyén külön programmal igyekeznek enyhíteni a szegregátumok hátrányait és elérni, hogy új szegregátum már ne alakuljon ki a városban, valamint másodlagos célként, hogy a meglévő szegregátumok területe, lakosságszáma ne növekedjen.

A kisgyermekek nappali ellátásának megteremtése, bővítése a vármegye sok településen megjelent. A 3 év alatti gyermekek növekvő száma miatti Magyarnándor, Buják, Erdőkürt, Borsosberény, Nézsa és Endrefalva esetén is igény van új bölcsőde építésére, továbbá a kialakításra kerülő férőhelyek gyermekekkel történő megtöltésére. A települési ellátási hiányokat és a helyben élő kisgyermekek nappali ellátását mini bölcsőde kialakításával tervezik megoldani Kállón és Nógrád községben.

A vármegyében azokon a településeken is tervezik a férőhelyek bővítését, ahol már jelenleg is működik ilyen ellátás. Szügy és Bátonyterenye esetén is látható, hogy bölcsődei felvételre várólistán szerepelnek gyermekek, tehát a gyermeklétszám alakulásának vizsgálata és igényfelmérés után szükséges újabb bölcsődei csoportok megnyitása.

A gyermekek szüleinek, gondozóinak könnyebb munkavállalásának érdekében Béren és Szirákon az intézményi nyitvatartási idő meghosszabbítására van szükség. Bárna településen is megfogalmazták, hogy a nők munkavégzésének ideje és munkából való hazautazásának ideje alatt is biztosított legyen gyermekének felügyelete, ellátása.

A szenvedélybetegségek, drogfogyasztás terjedése Nógrádsipeken a szociális, gyermekjóléti szolgáltatók bevonásával a tanácsadás, felvilágosítás, prevenció biztosításával kívánják megelőzni. Kisecseten szakember bevonásával alkohol és drog rehabilitációs programot

terveznek, ahol kis csoportos problémamegoldó beszélgetések, tanácsadás szolgálná a kívánt cél elérését.

Minden korosztály, de különösen a fiatalok, gyerekek esetén fontos az egészségtudatos életvitel kialakítása. Ennek alapfeltételét a szűrővizsgálatok, szakellátások elérése jelenti. A vármegye sok településén jelent problémát a mélyszegénységben élő roma és nem roma származású lakosoknak a szűrővizsgálatok, kezelések elérése. Erdőtarcsa programjában a speciális vizsgálatok helyben ellátására megvalósítására törekednek, Egyházasgerge esetében a vizsgálatokhoz falubusszal szállítják a rászorulókat. Más települések mellett Zabar, Szilaspogony kiemelt problémaként említi programjában a fiatal nők/lányok ismeretének hiányait a családtervezéssel, gyermekvállalással kapcsolatban. Ennek enyhítésére tájékoztatás, információk elérhetővé tételét tervezik.

A Buják településen indított „Egészséges gyerekek" program az oktatásnevelés minden szintjén, óvodától az általános iskoláig egészségvédelmi programok megvalósításának ösztönzését tartalmazza. Nagyorosziban a helyben élő gyerekeknek részére pszichológiai tanácsadást, drogprevenciót működtetnek. Kishartyánban a gyermekek közül sokakat érintő lúdtalp megelőzése érdekében Mezítlábas parkot hoztak létre.

Az iskolai szünetek idejére a hátrányos helyzetű gyermekek étkeztetése gondot okoz a szülőknek, a nyári étkezés nem megoldott Diósjenő, Felsőpetény, Legénd, Nézsa és Romhány településen. Azokon a településeken, ahol ez még nem biztosított teljes körűen, a gyermekek és más rászorulók, jogosult igénylők részére az étkeztetés biztosítását kiszállítással, a falu és tanyagondnoki szolgálatokkal tudják biztosítani. Patak, Szátok településen igényfelmérést végeznek a nyári étkeztetésre vonatkozóan és pályázat keretében fogják ezt a szolgáltatást is biztosítani. A megoldást a vásárolt étkeztetési szolgáltatás és a kiszállítás lehetőségének megteremtése jelenti. A vásárolt szolgáltatás a helyben meleg ételt biztosító vendéglátó bevonásával, vagy más településről történő kiszállítással biztosítható. Ebben a falu és tanyagondnoki szolgáltatás ad segítséget.

Sok szegény családban élő gyermeknek nincs otthon számítógépe, ezért Nagyorosziban a helyi Művelődési Házban van lehetőségük ezek használatára. A település az elavult géppark megújítását tervezi pályázati forrásból.

2. Sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások

A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások hiányosságai – általános áttekintés

Nógrád vármegye számos járásában az SNI és BTMN gyermekek számára nyújtott szolgáltatások részben biztosítottak, azonban jelentős eltérések mutatkoznak az egyes települések között az ellátás szintjében, minőségében és hozzáférhetőségében. A nagyobb központi településeken, például Balassagyarmaton, Salgótarjánban vagy Pásztón komplex és teljes körű ellátás érhető el, beleértve a logopédiai, gyógypedagógiai, fejlesztőpedagógiai és pszichológiai szolgáltatásokat, valamint a speciális intézményi formákat is. Ezek a települések szakszolgálatokkal és módszertani intézményekkel is rendelkeznek, amelyek rendszeres szűréseket, egyéni fejlesztéseket és prevenciós programokat biztosítanak.

A kisebb települések azonban gyakran kizárólag utazó szakemberek – logopédusok, gyógypedagógusok, pszichológusok – révén tudják biztosítani az alapellátást. Ezek a szakemberek heti néhány órában látogatják az intézményeket, így korlátozott kapacitással és időkerettel tudják csak ellátni a gyermekeket. Számos helyszínen hiányzik a helyi jelenlétű szakmai támogatás, vagy nem teljes körű a hozzáférés a szűrésekhez, fejlesztésekhez.

További problémát jelent, hogy egyes településeken nincs állandó fejlesztő szakember, vagy ha elérhető is az ellátás, a családoknak másik településre kell utazniuk, ami különösen a kisgyermekes, szegényebb háztartások esetében jelent nehézséget. A szakemberek közötti utánpótlás is nehézkes: több járásban is kevés az elérhető gyógypedagógus, logopédus, fejlesztőpedagógus, pszichológus, illetve gyakran nem biztosított a megfelelő helyiség és eszköz a fejlesztésekhez.

Összességében elmondható, hogy a térségben az SNI és BTMN gyermekek támogatási rendszere széttöredezett, földrajzi, intézményi és humánerőforrás-hiányosságokkal küzd.

A hátrányos helyzetűek érintettsége a sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatásokban, ellátásokban

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű (HH/HHH) gyermekek esetében az SNI és BTMN ellátásokhoz való hozzáférés számos akadályba ütközik, különösen a kistelepüléseken.

Ezek a gyerekek gyakran olyan családi háttérből érkeznek, ahol a szülők alacsony iskolázottsága, rossz szociális helyzete, információhiánya, valamint a közlekedés és a digitális elérhetőség nehézségei is korlátozzák az ellátások igénybevételét. Sok esetben maga a probléma-felismerés is késik, mert a szülők nem tudják beazonosítani gyermekeik eltérő fejlődését, vagy nincsenek tisztában a rendelkezésre álló szolgáltatásokkal.

Jellemző, hogy a hátrányos helyzetű családok nem tudják megoldani a gyermekek más településre történő szállítását logopédushoz, fejlesztő pedagógushoz vagy pszichológushoz. Az ellátás gyakran utazó szakemberekre épül, akik heti egy-két alkalommal látogatják a településeket, így a fejlesztés gyakorisága és időtartama nem mindig elegendő a szükséges előrelépéshez. Emellett a várólisták hosszúak, a helyben elérhető szolgáltatások kapacitása pedig szűkös.

Ezek a körülmények azt eredményezik, hogy a HH/HHH gyermekek közül sokan már az óvodás kor elején hátránnyal indulnak, amely később tanulási nehézségekben, magatartási problémákban és iskolai lemorzsolódásban csúcsosodik ki. Az érintett gyermekek iskolai beilleszkedése gyakran nehézkes, alacsonyabb tanulmányi eredményeket érnek el, és fokozott pszichés terhelésnek vannak kitéve.

A hátrányok csökkentéséhez elengedhetetlen a korai fejlesztés és az egyéni támogatási formák megerősítése. Kiemelt jelentőségű a fejlesztő pedagógusok és logopédusok helyi biztosítása, valamint a gyermekekhez való eljutásuk logisztikai támogatása (pl. falubusz, utazási támogatás). Emellett fontos lenne a szülők célzott tájékoztatása, érzékenyítése, valamint a helyi közösségi intézmények bevonása a prevenciós és fejlesztő tevékenységekbe.

32. táblázat A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a sajátos nevelési igényű és pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Korai fejlesztés és speciális szakemberek biztosítása a hátrányos helyzetű gyermekek számára.	A gyermekek fejlődési elmaradásait gyakran nem ismerik fel időben. Sok gyermek nem jut el szűrővizsgálatokra, fejlesztő ellátásra, vagy logopédushoz, különösen hátrányos helyzetű családokban.	Fejlesztő pedagógus és logopédus biztosítása helyben. Korai azonosítás és célzott egyéni/csoportos fejlesztés biztosítása. Hátránykompenzáló programok, mentori támogatás, SNI és BTM gyermekek támogatása. Anyagi forrás biztosítása a szolgáltatás bevezetéséhez.	2028.12.31	védőnő, pedagógusok, szakszolgálatok munkatársai, oktatási intézmények pedagógusai	polgármester, bölcsőde-, óvodavezetők	nem
2	A hátrányos helyzetű gyermekek eljutásának biztosítása	Az érintett gyermekek számára nehézséget jelent a más településen elérhető oktatási	Falubusz vagy egyéb szállítási megoldások biztosítása a gyermekek számára. Igényfelmérés,	2028.12.31	falugondnok, önkormányzati munkatárs	polgármester	nem

	köznevelési és kiegészítő szolgáltatásokhoz.	intézményekhez vagy kiegészítő szolgáltatásokhoz (pl. logopédus, fejlesztő pedagógus, pszichológus) való eljutás. Sok család nem tudja megoldani az utaztatást.	időpont-egyeztetés a szolgáltató intézményekkel. Helyi szervezési kapacitás kialakítása a rendszeres hozzáférés érdekében.				

Gyermekek

A sajátos nevelési igényű (SNI), illetve beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézségekkel küzdő (BTMN) gyermekek ellátása Nógrád vármegye településein számos akadályba ütközik, amelyek elsősorban az ellátórendszer kapacitáshiányából, a szakemberek hiányából és a hozzáférés földrajzi korlátjaiból erednek. A probléma különösen a hátrányos helyzetű gyermekeket sújtja, akik számára sok esetben már az is kihívást jelent, hogy időben eljussanak a szűrővizsgálatokra.

Gyakori, hogy a gyermekek fejlődési elmaradásai csak későn kerülnek felismerésre, vagy egyáltalán nem azonosítják azokat, így nem történik meg a korai intervenció. A megfelelő támogatás elmaradása pedig tartós hátrányt eredményez az érintett gyermekek iskolai előmenetelében, társas beilleszkedésében, hosszú távon pedig a munkaerőpiaci esélyeik is csökkennek.

A fejlesztést leginkább akadályozó tényező az, hogy rendkívül kevés a logopédus, fejlesztő pedagógus, pszichológus, akik helyben biztosítani tudnák a szükséges foglalkozásokat. Bár a járási szakszolgálatok formálisan elérhetők, a települések közötti távolság, az utazás megszervezésének nehézségei és a szülők anyagi, időbeli korlátai miatt sok gyermek nem jut el rendszeresen a szolgáltatásokra.

E probléma orvoslására a következő beavatkozások szükségesek:

- Fejlesztő szakemberek helyi biztosítása: Elsődleges cél a logopédus, fejlesztő pedagógus, pszichológus és más speciális szakemberek helyben történő jelenlétének megteremtése, akár részmunkaidőben, mozgó szolgáltatás formájában vagy települések közötti megosztással.

- Korai azonosítás és célzott fejlesztés: A korai szűrés, mentori támogatás, egyéni és kiscsoportos fejlesztések megszervezése, valamint a szülők felkészítése és tájékoztatása a fejlesztés lehetőségeiről kulcsfontosságú.

- Szállítási támogatás biztosítása: Olyan falubusz- vagy egyéb helyi közlekedési megoldások bevezetése, amelyek segítik az SNI/BTMN gyermekek rendszeres eljutását a közeli ellátóhelyekre.

- Pályázati források felkutatása: A szükséges humán és infrastrukturális források biztosítása elsősorban pályázati úton történhet, a szakszolgálatokkal, tankerületekkel és önkormányzatokkal szoros együttműködésben.

- A hátrányos helyzetű gyermekek számára az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása az SNI/BTM ellátásokhoz nemcsak oktatási, hanem esélyegyenlőségi és társadalmi integrációs kérdés is. A probléma komplexitása miatt csak több ágazat (köznevelés, szociális szolgáltatások, önkormányzatok) együttműködésével valósítható meg hatékony és fenntartható megoldás.

3. Ifjúságot célzó tevékenységek

A települések többségében vannak minden korosztály számára elérhető kulturális programok, sportesemények. A programok többségében neves ünnepekhez kötődnek, vagy a hagyományőrzés részeként jelennek meg. A Helyi Esélyegyenlőségi Programok Intézkedési Tervei kimondottan az ifjúságot (15-29 éves korosztály) célzó intézkedéseket nem tartalmaznak. A generációs szakadék csökkentése érdekében főként az idős emberek segítése és azokkal közös programok szervezése terén említik a fiatalokat, mint bevonható önkénteseket.

Sportprogramok lehetnek olyanok, amik a fiatalok számára jó időtöltést, a szabad energiák lekötését jelenthetik. A közszolgáltatások széleskörű elérhetősége mentén és az infrastrukturális beruházások során említődnek, közvetetten sorolhatjuk ide ezeket. Például Magyarnándor településen a megvalósítani kívánt fejlesztések, új műfüves sportpálya, futókör, kültéri tornaeszközök mindenképpen a fiatal korosztály érdekét is szolgálják.

Nagylócon szerepel egyetlen intézkedés, amelynek tartalma, hogy a 15-25 év közötti fiatalok szabadidejének hasznos eltöltése érdekében a megalakult Ifjúsági Klub számára támogatást nyújtanak.

Lakhatással kapcsolatban Karancsság község tervez fiatalokat célzó intézkedést azzal, hogy segíti az elsőlakáshoz jutásukat.

Bűnmegelőzéssel kapcsolatban a gyermekeket érintő, illetve település szintű problémaként Tereske, Salgótarján, Nógrádmegyer és Nógrádsipek említi a fiatalokat, mint a drogproblémával érintett korosztályt. Intézkedési tervük a célzott programok, tájékoztatók, és figyelemfelhívás a rendőrség bevonásával.

4. Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat

A kulturális események színtere részben a településeken lévő közösségi házak, de a minden korosztályt megszólító események, települési programok szintúgy teret adnak a közösségi élményeknek. A vármegyében több, színes kulturális örökséggel rendelkező kisebbségi nemzetiség képviseli magát. A német, szlovák és roma kisebbségi közösségek, a kisebbségi önkormányzatok és egyesületek a hagyományőrzés keretében több településen kínál kulturális programokat, és a közösség életében, tevékenységében résztvevők számára fejlődési lehetőségeket. A településeken jelen lévő egyházak és a civil szervezetek szintén kínálnak közösségfejlesztő programokat. A sportszervezetek bár külön nem jelennek meg a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban, nagyon fontos jellemformáló és közösségépítő tevékenységet folytatnak.

A generációk közti kapcsolódás többnyire a szociális és oktatási intézmények együttműködése által valósul meg.

Az intézkedési tervekben a közszolgáltatások fejlesztése és a szolgáltatások szélesítése mentén találunk közösségfejlesztő tevékenységre utaló terveket. Az idősek aktív bevonása, tevékeny időskor segítése a kulturális programok, az aktivitást és a függetlenséget megőrző programok, szolgáltatások szervezése, képzések szervezése mentén. (Dorogháza, Bátonyterenye, Szuha, Buják, Felsőtold stb.) Összesen 32 településen találunk ilyen törekvést.

A nők bevonását a közösségi programokba Alsótold települése emeli ki. Mátraverebély "NEM VAGY EGYEDÜL" akcióprogramja a nők elleni erőszak megfékezésére összpontosít, de a sorstárs kapcsolatoknak is van közösségfejlesztő ereje és hatása.

Célzottan a fiatalokat csak a bűnmegelőzéssel kapcsolatban szólítják meg programokkal az intézkedési tervekben. A kortárscsoportok szerepét a körükben szinte egyáltalán nem hangsúlyozzák közösségfejlesztő tevékenységekkel összefüggésben. A szabadidős tevékenységek jelentős részét a gyerekekre, mint célcsoportra tervezik a dokumentumokban, a nyári szünidő, iskolai szünetek és iskola utáni szabadidő hasznos eltöltésére tett intézkedésekkel.

Az infrastrukturális fejlesztések és a programok szélesítésére tett törekvések a kulturális közösségfejlesztési célok meglétére enged következtetni.

5. Vármegyei és térségi identitás erősítése, térségfejlesztési együttműködések

A vármegyei és térségi identitás és térségfejlesztési együttműködések hiányosságai – általános áttekintés

Nógrád vármegye társadalmi és kulturális szerkezetét erőteljes széttagoltság jellemzi, amely számos tényező összefüggéseként alakult ki. A vármegye települései között általában laza, esetleges kapcsolatok figyelhetők meg, miközben hiányzik az egységes térségi gondolkodás és a közös jövőkép – a vármegyei/térségi identitás érzése, tudata.

E széttagoltság egyik alapvető oka az aprófalvas településszerkezet, amely a megyében meghatározó: a települések többsége kis lélekszámú, gyakran elöregedő közösségekből áll, ahol a helyi erőforrások és együttműködési lehetőségek korlátozottak.

Tovább nehezíti az összefogást a földrajzi és közlekedési elszigeteltség, mivel sok falu nehezen, vagy csak hosszabb utazással érhető el, tömegközlekedési kapcsolataik gyengék, és hiányzik a megfelelő infrastrukturális összeköttetés a megye központi települései között.

A gazdasági perifériára szorulás szintén jelentős tényező: Nógrád a kevésbé fejlett magyarországi vármegyék közé tartozik, alacsony a beruházási arány, és kevés a munkahely, ami gyengíti a társadalmi kohéziót és a helyi közösségek önszerveződő képességét.

Mindezt súlyosbítja a fiatalabb generációk elvándorlása: a munkalehetőségek és továbbtanulási opciók hiánya miatt a fiatalok gyakran más megyékbe vagy külföldre költöznek, így a helyi közösségek megújulása és hosszú távú fejlődése tovább gyengül.

Ennek eredményeként a megye térségi identitása gyenge, az együttműködési hajlandóság alacsony, és a közös térségfejlesztési kezdeményezések csak korlátozottan tudnak gyökeret verni. A jövőben kulcsfontosságú lenne olyan térségi programok támogatása, amelyek erősítik a lokális kötődést, fejlesztik az intézményesített együttműködéseket, és hosszú távon képesek megalapozni egy erősebb, közös „nógrádi” identitást.

A közös értékek, hagyományok és érdekek mentén történő összefogás alacsony szintű, és a helyi közösségek gyakran elszigetelten működnek, ami csökkenti az önszerveződő kezdeményezések és a közösségi érdekérvényesítés erejét.

A Nógrád vármegyei kistérségek, járások és települések közötti fejlesztéspolitikai együttműködések jellemzően esetlegesek és projektalapúak, ami gátolja a térség hosszú távú és fenntartható fejlődését.

Problémát jelent, hogy hiányzik az összehangolt, térségi szintű stratégiai tervezés. A települések gyakran saját, szűk érdekük mentén gondolkodnak, nem pedig a térség egészének javát szolgáló célok mentén. Emellett ritkák a hosszú távon is fenntartható, partnerségen alapuló együttműködések. A kooperációk többnyire pályázati forrásokhoz kötődnek, és azok lezárultával megszűnnek, a közös tanulás, tapasztalatmegosztás és hálózatosodás lehetőségei kevéssé hasznosulnak.

További gondot jelent, hogy a települések gyakran inkább versengenek a fejlesztési forrásokért, mintsem, hogy egymást erősítő, szinergikus programokat dolgozzanak ki. Ez különösen jellemző az erőforráshiányos környezetben, ahol minden település a saját túlélésére fókuszál.

Végül, a térségi intézmények, civil szervezetek és gazdasági szereplők közötti koordináció gyenge. A szereplők közötti kommunikáció és információáramlás esetleges, nincsenek kialakult együttműködési fórumok vagy közös platformok, amelyek elősegítenék a térségi szintű gondolkodást és cselekvést.

Nógrád vármegyében az elmúlt években néhány identitáserősítő és térségfejlesztési kezdeményezést indított, amelyek célja a helyi közösségek összetartozásának erősítése, a kulturális örökség megőrzése és a fiatalok helyben tartása[4].

Identitáserősítő programok és térségi együttműködések:

1. **„Vedd a nógrádit!" program**: Ez a kezdeményezés a helyi termelők és kézművesek támogatására jött létre, elősegítve termékeik piacra jutását és népszerűsítését. A program célja a helyi gazdaság élénkítése és a nógrádi identitás erősítése.
2. **„Mátranovák és környéke kulturális maraton":** A projekt keretében 13 település összefogásával rendezvényeket szerveztek, amelyek a helyi kultúra és hagyományok bemutatását szolgálták. A program célja a közösségi élet fellendítése és a helyi identitás erősítése volt.
3. **„A közösség erősítése Nógrádtól Kállóig":** Ez a projekt a Cserhát dombvidékének településeit fogta össze, célja a helyi hagyományok ápolása és a közösségi összetartozás erősítése volt. A program során rendezvényeket és közösségi eseményeket szerveztek, amelyek elősegítették a térségi identitás kialakulását.

[4] SZUT 5.5 (2025)

4. **„Identitáserősítő és felzárkóztató programok Nógrád vármegyében”:** A 2024-ben indult projekt célja a társadalmi kohézió erősítése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra. A program keretében közösségi eseményeket, képzéseket és felzárkóztató programokat szerveznek.

A vármegyei és térségi identitás erősítése, térségi együttműködés javításához **tervezett beavatkozások**[5]							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az…** (*ellátás, szolgáltatás neve*)	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**

[5] A HEP-ek nem tartalmaznak javaslatokat az egészségügyi szakellátások vonatkozásában

6. Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok

Nógrád vármegyében, az ország más területeihez hasonlóan rendkívül alacsony a roma nők foglaloztatási rátája. Körükben magas a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező, tartósan munkanélküli személyek száma és aránya. Salgótarján FVS is kiemeli, hogy a városban alacsony a nők foglalkoztatása, a szülés utáni időkiesés miatt nehéz számukra az újra elhelyezkedés, a munkáltatóknak fenntartásai vannak a kisgyermekes anyák alkalmazásával szemben. Nagyarányú a munkanélküliség az alacsony végzettségű roma származású nők között. Állásinterjú alkalmával nem tudják magukat kellőképpen kifejezni, sokszor a tesztek megírása is problémát jelent számukra.

A munkahelyi beilleszkedés, munkavégzés napi rutinná válása kihívás elé állítja mind a projektben résztvevőket, mind családjaikat, ezért fontos, hogy a foglalkoztatás első szakaszában odafigyelő, védett környezetben kezdhessék meg a munkát. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (SZGYF) kiterjedt országos hálózatával és a célcsoport fogadására felkészült munkahelyekkel támogatni tudja a munkahelyi integráció és beilleszkedés folyamatát, a valós és értékteremtő foglalkoztatást, a célcsoport önazonosságának megszilárdítását.

A települési esélyegyenlőségi programok alapján a helyben élő nők foglalkoztatási esélyeit számos beazatkozás módosíthatja eredményesen. Ilyen, a helyben élő roma nők foglakoztatását elősegítő tényezőnek tekinthetjük az iskolai és iskolán kívüli oktatást segítő programokat. A kisgyermekek ellátását biztosító szolgáltatások áttételesen, a munkavállalás családi feltételeinek biztosításán keresztül eredményezhetik a női munkavállalás növekedését.

33. táblázat Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a roma nők foglalkoztatását elősegítő programok esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
NŐK							
1	Alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek.	Sok esetben lemorzsolódnak, kiesnek az általános iskolából.	Az általános iskola 8 osztályának befejezését célzó programok.	2028.12.31.	polgármester, nevelési, oktatási intézmények intézményvezető	polgármester	nem
2	Nem rendelkeznek szakképzettséggel.	Az általános iskola elvégzését követően a távolabbi helyeken elérhető szakképzés részükről vállalhatatlan.	Szakképzettséget adó képzések szervezése helyben.	2028.12.31.	polgármester, nevelési, oktatási intézmények intézményvezető	polgármester	nem
3	Nincsenek helyben elérhető kisgyermeket ellátó szolgáltatások.	A gyermekek gondozása, ellátása mellett nem tudnak munkát vállalni.	Bölcsődei, óvodai férőhelyek bővítése.	2028.12.31.	polgármester, bölcsőde-, óvodavezetők	polgármester	nem
4	Nincsenek helyben megfelelő munkahelyek.	Helyben nincs számukra is megfelelő munkahely.	A helyi foglalkoztatási lehetőségek feltárása, a közfoglalkoztatás bővítése.	2028.12.31.	önkormányzati munkatárs, foglalkoztatási osztály munkatársai	polgármester	nem
5	A munkahelyek esetén nagyon magas a lemorzsolódás.	Nehezen illeszkedek be munkahelyi környezetbe.	A munkahelyi integrációt elősegítő mentori program.	2028.12.31.	önkormányzati munkatárs, foglalkoztatási osztály munkatársai	polgármester	nem

A hátrányos helyzetűek hozzáférését nehezítő, akadályozó tényezők enyhítésére, felszámolására irányuló beavatkozásokat, lehetséges megoldások

A vármegyében kifejezetten a hátrányos helyzetű, romák és roma nők képzési és foglalkoztatási problémáinak kezelését szolgálja az EFOP-1.1.2-16 azonosító számú Nő az esély - képzés és foglalkoztatás című kiemelt projekt. A kiemelt projekt elsődleges célja az, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű romák, különösen a roma nők képzettségi és foglalkoztatási szintjét hatékonyan, hosszú távon, kimutathatóan növelje, a velük szemben fennálló társadalmi és munkaerő-piaci előítéleteket, diszkriminációt csökkentse, társadalmi befogadásukat és foglalkoztathatóságukat javítsa. A projekttől elvárt eredmény a piacképes tudás megszerzése, a munkaerőpiacon helyt álló roma nők elhelyezkedési esélyeinek és foglalkoztatásának növekedése.

Az EFOP-1.1.2-16 projektbe bevont célcsoport olyan képzésben vehet részt, amellyel azonnal foglalkoztatottá is válik/válhat. A képzési tartalmak és módszerek alkalmasak az elméleti és gyakorlati tudás megszerzésére, a feladatellátás gyakorlati színtéren való megismerésére, megtapasztalására.

A munkahelyi beilleszkedés, munkavégzés napi rutinná válása kihívás elé állítja mind a projektben résztvevőket, mind családjaikat, ezért fontos, hogy a foglalkoztatás első szakaszában odafigyelő, védett környezetben kezdhessék meg a munkát. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (SZGYF) kiterjedt országos hálózatával és a célcsoport fogadására felkészült munkahelyekkel támogatni tudja a munkahelyi integráció és beilleszkedés folyamatát, a valós és értékteremtő foglalkoztatást, a célcsoport önazonosságának megszilárdítását.

A települések többsége, így Mihálygerge, Magyargéc, Nőtincs, Mátraszele a roma nők foglalkoztatását a saját eszközeit tekintve a közfoglalkoztatásba történő bevonással tudja elősegíteni. A közfoglalkoztatás az utóbbi években jelentősen csökkenő létszámok mellett nőtöbbségűvé alakult át. A települések programjai egyre inkább a helyben élő, más munkát nem találó, idősebb női munkavállalók alkalmazásának formájává vált.

Egyházasdengeleg, Kisbágyon, Legénd, Kazár és Mátraterenye települések programjában a női, ezen belül a roma foglalkoztatás problémáinak megoldására a tájékoztatás és közfoglalkoztatás szervezése, ingyenes továbbképzés szerepel. Más települések esélyegyenlőségi programjukban a munkanélküli regisztrációról, állásbörzékről szóló tájékoztatókat említik. A hivatalos foglalkoztatáspolitika eszközeit említi Héhalom, Bánk,

Diósjenő, Felsőpetény, Legénd, Rétság, Salgótarján, Karancsberény, Ipolytarnóc, Karancskeszi, Zabar, Szilaspagony, Ságújfalu és Sóshartyán is.

7. Digitális kompetenciafejlesztés

A digitális kompetenciafejlesztés hiányosságai – általános áttekintés

A Nógrád vármegyei járásokban – így a Balassagyarmati, Bátonyterenyei, Pásztói, Rétsági, Salgótarjáni és Szécsényi járásban – a digitális kompetenciafejlesztési lehetőségek elérhetősége jelentős eltéréseket mutat a települések között. Míg néhány városban (pl. Balassagyarmat, Bátonyterenye, Pásztó, Salgótarján) komplex, szervezett programok működnek, addig sok kisebb községben a digitális készségek fejlesztése, vagy csak részlegesen, vagy egyáltalán nem elérhető.

A programok hiányosságai leggyakrabban a következő okokra vezethetők vissza:

- Oktatók hiánya: több település jelezte, hogy szívesen biztosítanának térítésmentesen helyszínt, de nincs, aki vállalná az oktatást.
- Infrastruktúra hiányosságai: főként a kisfalvakban alacsony az internetsebesség (pl. Szécsénke), hiányzik a megfelelő sávszélesség, vagy a digitális eszközpark korszerűsítése (pl. Vizslás).
- Programok elérhetősége más településen: számos helyen (pl. Érsekvadkert, Pusztaberki) a lakosságnak utaznia kell a digitális képzések eléréséhez, ami gyakran akadály a hátrányos helyzetű csoportok számára.
- Alacsony érdeklődés vagy tájékozatlanság: több önkormányzat igényfelmérést végzett (pl. Hollókő), de érdemi jelentkezés nem történt. Ez utalhat az információhiányra, vagy a motiváció alacsony szintjére.
- Digitális pontok részleges kihasználtsága: egyes településeken (pl. Karancslapujtő, Kisecset) működnek DJP pontok vagy közösségi internet-elérési helyek, de ezek nem kapcsolódnak össze rendszeres képzésekkel.

Mindazonáltal számos jó gyakorlat is megfigyelhető, például:

- Balassagyarmat 2017-től részt vesz az idősek digitális felzárkóztatására létrehozott Segítő Kezek programban.
- Bánkon tanúsítványt és eszközt (pl. táblagép) is kaptak a résztvevők.

- A Pásztói térség több településén (pl. Kozárd, Alsótold, Egyházasdengeleg) a könyvtárak aktív digitális hozzáférési pontként működnek.

A megye több térségében tapasztalható a közművelődési intézmények pozitív szerepvállalása (pl. könyvtárak, közösségi házak), azonban ezek csak akkor hatékonyak, ha szorosabb együttműködés jön létre a szakmai szereplőkkel (DJP, munkaügyi központ, civil szervezetek).

A hátrányos helyzetűek érintettsége a digitális kompetenciafejlesztésben

A digitális kompetenciahiány súlyosabb formában jelenik meg a hátrányos helyzetű csoportok körében, akik gyakran halmozott akadályokkal szembesülnek.

Idősek: Ők a leginkább érintettek, mivel az alacsony digitális tudás mellett gyakran szociális izolációban élnek. Számukra már több célzott program is indult (pl. "Digitalizáció az aktív idősekért" Balassagyarmaton, Magyargécen), amelyek jó gyakorlatként említhetők. Ezekben mentorok segítették az eszközhasználatot, a Skype vagy email elsajátítását.

Mélyszegénységben élők, romák: E csoportok számára a hozzáférés legnagyobb akadályát a pénzügyi és közlekedési nehézségek jelentik. Sok esetben sem eszközhöz, sem stabil internethez nem férnek hozzá, és az alapkészségek hiánya miatt még a legalapvetőbb digitális műveletek is akadályt jelentenek. Pozitív példák Bercel, vagy Rimóc településéről ismertek, ahol célzott képzéseket biztosítottak számukra.

Gyermekek: Bár az iskolai digitális oktatás előrehaladottabb, a hátrányos helyzetű gyermekek gyakran nem rendelkeznek otthoni eszközökkel vagy támogatással. A Pásztói járásban a Vöröskereszt és a Yettel együttműködésében eszközöket osztottak ki, ami jelentős előrelépés.

Nők: Több település jelezte, hogy a nők felülreprezentáltak a munkakeresők körében. Számukra fontos lenne a digitális tudás erősítése, hiszen az otthoni munkavégzés, vagy az online ügyintézés lehetőséget kínálna számukra a munkaerőpiacra való visszatéréshez. Ilyen programról konkrét példa kevesebb jelent meg, ami további fejlesztési igényt jelez.

Fogyatékkal élők: Számukra az akadálymentesített eszközök és tartalmak hiánya jelenthet komoly nehézséget (ennek megoldását azonban több HEP is jelezte). A DJP programok vagy a művelődési házak fejlesztésekor fontos lenne ezt a szempontot is figyelembe venni.

34. táblázat A digitális kompetenciafejlesztés LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások

A *digitális kompetenciafejlesztés* LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, a digitális kompetenciafejleszt és esetén**	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
1	Digitális tájékozottság és kompetencia fejlesztése.	A lakosság – különösen az idősebb és alacsony jövedelmű rétegek – digitális jártassága elmarad a járási és megyei átlagtól. Nem ismerik, vagy nem használják az online ügyintézési felületeket, hiányoznak a technikai feltételek és az alapvető digitális készségek.	Információgyűjtés és igényfelmérés a településen; technikai feltételek vizsgálata; tanfolyamok szervezése különböző portálok (pl. Ügyfélkapu) használatának megismerésére; digitális kompetenciafejlesztés minden korosztály számára; közösségi internet-hozzáférés biztosítása a közművelődési intézményben; pályázati források felkutatása a képzések támogatására.	2027.12.15 / 2028.12.31		polgármester, önkormányzat, művelődési házak vezetője	nem

Lakossági hozzáférés

Nógrád vármegye több járásában a digitális jártasság és tájékozottság szintje elmarad a kívánatostól, különösen az idősebb generációk és az alacsony jövedelmű, hátrányos helyzetű rétegek körében. A lakosság jelentős része nem rendelkezik alapvető digitális ismeretekkel, így nem tudja hatékonyan használni az online ügyintézési felületeket (pl. Ügyfélkapu, e-Egészségügy, NAV-felületek, digitális oktatási platformok), vagy egyáltalán nem fér hozzá az ezekhez szükséges technikai eszközökhöz és internetkapcsolathoz.

A probléma összetett: egyrészt tudáshiányból, másrészt infrastrukturális elmaradottságból fakad. Több településen nincs megfelelő sávszélességű internetkapcsolat, vagy a háztartások jelentős részében nincs számítógép, okoseszköz. Emellett hiányoznak a rendszeres, strukturált oktatások és támogatások, amelyek lehetővé tennék a digitális készségek elsajátítását.

A fejlesztéshez első lépésként átfogó információgyűjtés és igényfelmérés szükséges minden érintett településen, különös tekintettel a technikai feltételek, az elérhető infrastruktúra, valamint a lakossági szükségletek feltérképezésére. Ezt követően célzott, életkorra és szociális helyzetre szabott digitális kompetenciafejlesztő tanfolyamok szervezése indokolt – különösen az olyan alapfelületek, mint az Ügyfélkapu, e-mail-kezelés, vagy elektronikus ügyintézés megismerésére.

Fontos beavatkozás lehet a közösségi internet-hozzáférés biztosítása – például művelődési házakban, könyvtárakban, közösségi házakban –, ahol azok is használhatnak digitális eszközöket, akik otthon nem rendelkeznek ezekkel.

A programok fenntartható működtetéséhez elengedhetetlen a pályázati források felkutatása, valamint az önkormányzat, a közművelődési intézmények és helyi közösségi szereplők (pl. könyvtárosok, DJP mentorok, civil szervezetek) aktív együttműködése.

35. táblázat A digitális kompetenciafejlesztés hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében

A *digitális kompetenciafejlesztés* **hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások** **a HÁTRÁNYOS helyzetűek** *(gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák)* **körében (VEP)**							
Sorszám	**A SZÚT-ben feltárt szolgáltatási hiányok, az…** (*ellátás, szolgáltatás neve*)	**A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében**	**Beavatkozási, intézkedési javaslatok**	**Ütemezés a beavatkozás végrehajtásának határideje**	**Közreműködő szakemberek, szervezetek**	**A megvalósításért felelős személy(ek)**	**Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás-e**
GYERMEKEK							
1	Korlátozott számítógép-hozzáférés az egyes településeken a gyermekek számára.	Sok gyermekotthon nem rendelkezik számítógéppel, így nem tud tanulni, vagy gyakorolni digitálisan.	Pályázati lehetőségek figyelése és kihasználása a számítógép állomány bővítése érdekében, hogy minél több gyermek számára biztosított legyen a tanuláshoz szükséges eszköz.	2028.12.31	könyvtáros, önkéntes	polgármester	nem
IDŐSEK							
1	Időskorúak informatikai képzése.	A tevékeny időskor nem jellemző a településen. A felgyorsult informatika fejlődésével az idősek nehezen tudnak lépést tartani, az új informatikai fejlesztésektől a modern elektronikai	Idősebb korosztály informatikai jártasságának javítása. Az internet és a számítógép felhasználó szintű kezelésének elsajátítása. A 65 év feletti emberek is képesek legyenek arra az információszerzésre, amelyre egy mai kor	2028.12.31 / 2029.04.30. / 2025.06.30.	önkormányzati munkatárs	polgármester	nem

		eszközöktől idegenkednek.	emberének szüksége van. Az alap informatikai, és elektronikai eszközök használatának elsajátítása, az idősek informatikai jártasságának segítése, ismereteik bővítése, hogy az elektronikus ügyintézésben könnyebben boldoguljanak. Informatikai képzések, előadások, foglalkozások megszervezése szakemberek segítségével. Alapszintű informatikai jártasság megszerzése. Korszerű elektronikai eszközök biztonságos, alapszintű használat elsajátítása, digitális kompetenciák elsajátítása. Internet veszélyeinek figyelem felvilágosító, megelőző előadások szervezése, az áldozattá válás ellen. Biztonságos internet használat megtanítása.				

Gyermekek

A digitális világban való eligazodás és a tanulási folyamatokhoz szükséges eszközhasználat már a gyermekkorban alapvető készséggé vált. Ennek ellenére több településen – különösen a hátrányos helyzetű térségekben – továbbra is korlátozott a gyermekek hozzáférése a számítógépekhez és az internethez, különösen az otthoni környezetben. Sok család nem rendelkezik digitális eszközökkel, így a gyermekek nem tudnak bekapcsolódni a digitális tanulásba, nem tudnak gyakorolni vagy fejleszteni a készségeiket, különösen a tanórán kívüli időszakokban.

Ez a hiányosság nemcsak az iskolai teljesítmény romlását eredményezheti, hanem hosszabb távon a digitális szakadék elmélyülését is, amely szociális és munkaerőpiaci hátrányokat vetít előre. A tanulásban való lemaradás különösen a mélyszegénységben élő és hátrányos helyzetű gyermekek esetében jelent veszélyt, akik a formális oktatási rendszeren kívül más módon nem jutnak eszközökhöz.

A probléma enyhítésére javasolt beavatkozás a számítógép állomány bővítése, különösen a közösségi terek – például könyvtárak, művelődési házak – eszközparkjának fejlesztése révén. A helyi önkormányzatok, könyvtárosok és önkéntes segítők közreműködésével, pályázati források bevonásával lehetne biztosítani, hogy minél több gyermek férjen hozzá a digitális tanulást támogató környezethez.

A közösségi terek ilyen célú használata nemcsak az eszközhasználatot biztosítja, hanem egyúttal tanulási és közösségi élményt is nyújthat a gyermekeknek, hozzájárulva a digitális írástudás erősítéséhez és az iskolai sikeresség javításához. Ezért a digitális kompetenciafejlesztés egyik alappillére a gyermekek számára az infrastruktúra elérhetőségének javítása és az esélyteremtő közösségi támogatási formák kiépítése.

Idősek

A digitális világ rohamos fejlődése következtében az idősebb korosztály – különösen a 65 év felettiek – gyakran szembesül azzal a kihívással, hogy nehezen tudnak lépést tartani az új technológiákkal és az elektronikus ügyintézés mindennapossá válásával. A Balassagyarmati és más járásokban tapasztalható, hogy a tevékeny időskor kevéssé jellemző, sok esetben az idősek elzárkóznak a digitális eszközök használatától, mivel azokat idegennek érzik, vagy egyszerűen nincs lehetőségük elsajátítani azok kezelését.

A szolgáltatási hiányok egyik fő oka, hogy hiányoznak a helyben szervezett, életkorhoz igazított informatikai képzések, illetve nem áll rendelkezésre elegendő oktató vagy mentor, aki segítené az időseket a digitális világban való eligazodásban. Ugyanakkor az idősebb generáció digitális bevonása nélkülözhetetlen a társadalmi egyenlőség és a mindennapi életben való önálló boldogulás szempontjából – legyen szó orvosi időpontfoglalásról, banki ügyintézésről, vagy akár családi kapcsolattartásról.

A megoldás egyik kulcseleme az alapszintű informatikai képzések szervezése önkormányzati támogatással és szakértők bevonásával. Ezeknek a programoknak célja, hogy az idősek elsajátíthassák a legfontosabb digitális kompetenciákat: a számítógép, a tablet és az okostelefon használatát, az interneten történő biztonságos böngészést, a közösségi oldalak és a levelezőrendszerek használatát, valamint az elektronikus ügyintézési lehetőségek kihasználását.

Kiemelten fontos a tudatosítás és prevenció: tájékoztató előadások szervezése az internet veszélyeiről, az áldozattá válás megelőzéséről (pl. adathalászat, online csalások), és arról, hogyan ismerhetik fel a kockázatos helyzeteket. Ezzel párhuzamosan növelhető az idősek önbizalma és biztonságérzete az online térben.

Az idősek digitális kompetenciájának fejlesztése nem csupán informatikai képességfejlesztés, hanem az önállóság megőrzésének, a társadalmi kapcsolódásnak és az aktív életminőség fenntartásának kulcsa is. Ezért a programok kiterjesztése és rendszeres, fenntartható működtetése a jövő egyik alapvető közösségi feladata.

VI. Összegzés – A vármegyében élő hátrányos helyzetű csoportok körében feltárt szolgáltatási hiányok, megoldási/beavatkozási lehetőségek átfogó, összegző bemutatása

Egészségügy

Nógrád vármegye egészségügyi alap- és szakellátási rendszere jelentős strukturális nehézségekkel küzd, amelyek különösen élesen érintik a hátrányos helyzetű lakosságot. A legkritikusabb problémát a humánerőforrás hiánya jelenti: sok háziorvosi és fogorvosi praxis betöltetlen, és ezeket csak helyettesítéssel tudják fenntartani. Ez főként a kisebb, hátrányos helyzetű településeket sújtja, ahol a rendszeres és folyamatos ellátás biztosítása komoly nehézségekbe ütközik. A helyettesítések nemcsak az ellátás minőségét rontják, hanem a páciensek egészségügyi biztonságát is veszélyeztethetik.

Az orvosok elöregedése is egyre súlyosbodó probléma, különösen a hátrányosabb térségekben, ahol a fiatal szakemberek letelepedési hajlandósága minimális. A védőnői hálózat működése hasonló gondokkal terhelt: bár formálisan szinte minden településen jelen van, a túlterheltség és az utánpótlás hiánya itt is érzékelhető. Egy-egy védőnő gyakran több településen is dolgozik, ami csökkenti a szolgáltatás elérhetőségét és hatékonyságát.

A megelőzés és egészségfejlesztés terén szintén súlyos hiányosságok mutatkoznak. A szűrőprogramok ritkák és rendszertelenek, különösen a kisebb, elszigeteltebb falvakban, ahol a hátrányos helyzetű csoportok zöme él. Ez a helyzet fokozza az egészségügyi egyenlőtlenségeket, mivel ezek az emberek nem jutnak időben diagnózishoz vagy megelőző ellátáshoz. Az egészségtudatosság alacsony szintje – amit az alacsony iskolázottság és a szegénység tovább súlyosbít – különösen hátrányosan hat az érintettek egészségi állapotára. Ennek következményei hosszú távon nemcsak az egyéni életminőséget rontják, hanem az egészségügyi rendszerre is jelentős terhet rónak.

A megoldási lehetőségek között szerepel az orvosi praxisok betöltését ösztönző programok bővítése, például letelepedési támogatások vagy bérlakásprogramok formájában, valamint a szűrőprogramok rendszeres és célzott szervezése, különösen a hátrányos helyzetű településekre koncentrálva. A védőnői szolgálat megerősítése, a mobil egészségügyi egységek kiépítése és az egészségtudatosságot fejlesztő közösségi programok elindítása is nélkülözhetetlen a hátrányos helyzetűek ellátásának javítása érdekében.

Szociális szolgáltatások

Nógrád vármegyében a szociális szolgáltatások rendszere különösen fontos szerepet tölt be a hátrányos helyzetű csoportok életminőségének alakításában, azonban a rendszer számos ponton alulfejlett, illetve egyenlőtlen hozzáférést biztosít. A megye területi sajátosságai – például az aprófalvas településszerkezet és az infrastruktúra hiányosságai – jelentős mértékben nehezítik a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A szegénységben élő, alacsony jövedelmű családok, romák, idősek és fogyatékossággal élők különösen kiszolgáltatott helyzetben vannak, mivel a szolgáltatások elérése gyakran fizikai, közlekedési és információs akadályokba ütközik.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok hálózata formálisan lefedi a vármegyét, de az ellátás minősége és intenzitása rendkívül változó. A szakemberek túlterheltek, a fluktuáció magas, és több térségben tartós a szakemberhiány, különösen a kisebb, peremhelyzetű településeken. Ez oda vezet, hogy a szolgáltatások gyakran nem proaktívak, hanem reaktív módon, problémakezelésként működnek, holott a hátrányos helyzetű családok esetében a megelőző, támogató jellegű munka lenne kiemelten fontos.

A bentlakásos szociális intézmények, például az idősek otthonai vagy fogyatékossággal élőket ellátó otthonok kapacitása szűkös, várólistákkal terhelt, és területi koncentrációjuk miatt sok érintett egyszerűen nem tud hozzáférni ezekhez. A nappali ellátások – például idősek klubjai, közösségi pszichiátriai ellátás vagy fogyatékkal élők nappali ellátása – sem egyenletesen elérhetők, és hiányoznak az olyan szolgáltatási formák, amelyek a szegregált, elszigetelt településeken is jelen tudnának lenni. A házi segítségnyújtás területén mutatkozó hiányok is különösen élesen érintik az időseket, akik közül sokan magányosan élnek, és nem jutnak megfelelő támogatáshoz.

A szolgáltatásokkal szembeni bizalmatlanság – különösen a roma közösségekben – további akadályt jelent. A hatóságként értelmezett intézményekkel szembeni félelem, valamint az információhiány csökkenti a részvételi hajlandóságot, ami még inkább visszaveti a szociális integráció esélyét.

A megoldási lehetőségek között szerepel a helyi szinten elérhető, mobil szociális szolgáltatások fejlesztése, a szakember-utánpótlás biztosítása ösztöndíjprogramokkal, képzésekkel és lakhatási támogatásokkal, valamint a helyi közösségekkel való bizalomépítés – különösen a roma lakosság esetében – civil és egyházi partnerek bevonásával. Kiemelten fontos a

szolgáltatások célzott fejlesztése azokon a területeken, ahol az ellátatlanság halmozott hátrányokat idéz elő.

Oktatás

Nógrád vármegye oktatási rendszere komoly kihívásokkal küzd, amelyek leginkább a hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok esetében mutatkoznak meg élesen. A megye számos településén magas a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya, különösen a roma lakosság körében. Az ő oktatási esélyeik szoros összefüggésben állnak a szegénységgel, az alacsony szülői iskolázottsággal, a lakókörnyezet elszigeteltségével, valamint az oktatási rendszer strukturális hiányosságaival.

Az óvodai ellátás terén általánosan jellemző, hogy az elérhetőség javult az elmúlt években, de a minőség és a gyermekekkel való egyéni foglalkozás sok helyen nem kielégítő. Különösen a szegregált, roma többségű településeken fordul elő, hogy az intézmények nem tudják érdemben csökkenteni a társadalmi hátrányokat, sőt, egyesesetekben azok újratermeléséhez is hozzájárulnak. Az alacsony óvodába járási arány a korai szocializáció és fejlesztés szempontjából súlyos hátrányokat eredményez, amelyeket az iskolai évek alatt már nehezen lehet kompenzálni.

Az iskolai szegregáció továbbra is jelen van, akár települési, akár intézményi szinten, és ez jelentősen rontja a hátrányos helyzetű tanulók integrációs esélyeit. A hátrányos helyzetű diákok gyakran alacsonyabb presztízsű, kevesebb erőforrással rendelkező iskolákba járnak, ahol kevésbé érvényesülnek a kompenzáló pedagógiai módszerek. A lemorzsolódás aránya magas, különösen az általános iskola felső tagozatán és a középfokú képzések első éveiben. A szakképzésben részt vevők között is sok a hátrányos helyzetű fiatal, de ezek az intézmények gyakran nem kínálnak valós esélyt a munkaerőpiacra való belépéshez.

Komoly gondot jelent a tanulók és családjaik motivációjának hiánya, amelyet a rossz szociális körülmények, az oktatásba vetett bizalom megingása, valamint a negatív iskolai élmények táplálnak. A pedagógushiány – különösen a kisebb, hátrányos helyzetű településeken – tovább súlyosbítja a helyzetet, mivel ezekben az iskolákban kevesebb a speciális nevelési igényekkel foglalkozni tudó, illetve felzárkóztatásban jártas szakember.

A beavatkozási lehetőségek közé tartozik a korai fejlesztés és a minőségi óvodai nevelés megerősítése, a tanodák, tanulást segítő programok és mentorálási rendszerek bővítése, valamint a családok bevonását elősegítő iskolai programok indítása. Emellett szükséges lenne a szegregáció csökkentését célzó intézkedések bevezetése, például körzethatárok újragondolásával vagy iskolai együttműködések ösztönzésével, valamint a pályaelhagyás csökkentését célzó komplex támogatási csomagok bevezetése a középfokú oktatásban.

Lakhatás / infrastruktúra / bűnözés

Nógrád vármegye lakhatási viszonyait erős területi különbségek jellemzik, amelyeken belül a hátrányos helyzetű csoportok – elsősorban a roma közösségek, mélyszegénységben élők és alacsony iskolázottságú háztartások – rendkívül kedvezőtlen körülmények között élnek. A lakásállomány minősége sok esetben rossz: elöregedett, alacsony komfortfokozatú, közművektől részben vagy egészben elzárt ingatlanok jellemzik a legszegényebb települések szélén vagy a szegregált falurészeken található lakókörnyezetet. Ezek az ingatlanok gyakran nem felelnek meg az alapvető egészségügyi és biztonsági követelményeknek sem.

Különösen súlyos probléma a szegregált lakókörnyezetek jelenléte, ahol az ott élők – leggyakrabban roma családok – elszigetelten, a közszolgáltatásokhoz való hozzáféréstől jelentős mértékben elzárva élnek. Ezekben a településrészekben gyakori a közlekedési nehézség, a tömegközlekedés hiánya vagy ritkasága, az egészségügyi és szociális ellátások nehéz elérhetősége, illetve az oktatási intézményekhez való fizikai és szimbolikus távolság is. A közműellátottság – különösen a víz, csatorna és gáz – több szegregátumban hiányos, ami tovább rontja a lakhatási körülményeket.

Az infrastruktúra hiányosságai egyenes következményei a területi hátrányoknak: a mellékutak állapota rossz, az internetelérés sok esetben nem biztosított, és a szolgáltatások – például banki, hivatali, posta vagy gyógyszertár – teljesen hiányoznak egyes kistelepüléseken. Mindez azt eredményezi, hogy a hátrányos helyzetű lakosok kiszolgáltatottá válnak, mindennapi ügyeik intézése és életvitelük is nehezítetté válik.

A bűnözés kérdése szintén nem hagyható figyelmen kívül. Bár a vármegyében nem kiugróan magas a regisztrált bűncselekmények száma, a hátrányos helyzetű településeken élők gyakran kevésbé érzik magukat biztonságban. Az önkormányzati, rendészeti és lakossági visszajelzések alapján ezekben a közösségekben jellemzőbb a kisértékű vagyon elleni bűncselekmények

előfordulása, valamint a lakosság biztonságérzetét csökkentő szabálysértések – például garázdaság, közterületi konfliktusok. Az áldozattá válás kockázata is nagyobb azokban a közösségekben, ahol alacsony az együttműködés, gyenge a közösségi kohézió, és nincs stabil jelenléte a hatóságoknak.

A beavatkozási lehetőségek között elsődleges fontosságú a szegregált lakókörnyezetek felszámolása vagy integrálása, például szociális bérlakásprogramokkal, célzott infrastrukturális beruházásokkal és közösségi fejlesztésekkel. A közszolgáltatások helyi elérhetőségének biztosítása, például mobil szolgáltató pontokkal, szintén enyhítheti a földrajzi elszigeteltséget. A közbiztonság megerősítése, helyi bűnmegelőzési programok indítása – különösen a fiatalok körében –, valamint közösségi rendészeti modellek bevezetése hozzájárulhat a biztonságérzet növeléséhez és a társadalmi kohézió erősítéséhez.

Közösségi programok

A közösségi programok és fejlesztések kulcsszerepet játszanának a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációjában, azonban Nógrád vármegyében ezek az eszközök csak korlátozottan és egyenetlen módon érhetők el. A megye hátrányos helyzetű településein – különösen azokon, ahol magas a roma lakosság aránya – gyakran hiányoznak az olyan közösségi terek, amelyek lehetőséget biztosítanának a társas kapcsolatok, közösségi részvétel és önszerveződés erősítésére. A meglévő művelődési házak, faluházak, közösségi központok sok helyen leromlott állapotúak, alulfinanszírozottak, vagy egyszerűen nem működnek.

A közösségi programok elérhetősége is egyenlőtlen. A kisebb falvakban szinte egyáltalán nincs szabadidős, kulturális vagy fejlesztő célú program, így az ott élő hátrányos helyzetű emberek számára kevés lehetőség kínálkozik az önkifejezésre, az értelmes szabadidő eltöltésére vagy épp a készségek fejlesztésére. A fiatalok különösen érintettek ebben, mivel számukra alig akad olyan rendszeres, szervezett program, amely segíthetné a tanuláshoz, munkaerőpiaci belépéshez vagy közösségi részvételhez szükséges képességek kialakulását.

A közösségi aktivitás általánosságban is alacsony a hátrányos helyzetű lakosság körében, amit az információhiány, a motiváció hiánya, valamint a társadalmi bizalom és az intézményekbe vetett hit meggyengülése is súlyosbít. Az önkéntesség, civil szerveződés, részvételi demokrácia formái ritkán jelennek meg ezekben a közösségekben. A roma közösségek esetében az önszerveződés és a belső kohézió megerősítésének lehetőségeit számos akadály nehezíti,

ideértve az alulról jövő kezdeményezések támogatásának hiányát és az együttműködés hiányát az önkormányzatokkal vagy más intézményekkel.

A fejlesztési lehetőségek között kiemelkedő szerepe lehetne a közösségi terek fizikai és funkcionális megerősítésének, például felújítási programokkal, új közösségi házak létrehozásával, vagy többfunkciós, integrált szolgáltató pontok kialakításával. Fontos lenne olyan programok indítása, amelyek nemcsak szórakozást, hanem tanulást, készségfejlesztést, közösségépítést is szolgálnak – különösen fiatalok, nők és romák számára. A közösségszervezés helyi kapacitásainak fejlesztése, közösségfejlesztő szakemberek képzése és alkalmazása, valamint a civil szervezetek támogatása hozzájárulhatna ahhoz, hogy ezek a közösségek megerősödjenek és képesek legyenek saját ügyeiket képviselni, alakítani.

VII. Melléklet

1. Táblajegyzék

1. táblázat Az egészségügyi alapellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 8
2. táblázat Az egészségügyi alapellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 9
3. táblázat A szociális alapszolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 27
4. táblázat A szociális alapszolgáltatások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 29
5. táblázat A családsegítés LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 36
6. táblázat A családsegítés hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 37
7. táblázat A nappali ellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 42
8. táblázat A nappali ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 42
9. táblázat A közösségi ellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 46
10. táblázat A közösségi ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 46
11. táblázat A szociális szakellátások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 53
12. táblázat A szociális szakellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 54
13. táblázat Gyermekjóléti alapellátások a Nógrád vármegye járásaiban, 2023 58
14. táblázat A gyermekjóléti szolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 61
15. táblázat A gyermekjóléti szolgáltatások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 62
16. táblázat A gyermekek napközbeni ellátásai LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 67

17. táblázat A gyermekek átmeneti gondozása LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 72
18. táblázat Az esélynövelő szolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 76
19. táblázat Az oktatás (köznevelési) hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 84
20. táblázat Az oktatás (felnőttképzés) LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 98
21. táblázat Az oktatás (felnőttképzés) hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 100
22. táblázat Az oktatás (egy oktatási, képzési feladatok) hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 108
23. táblázat A minőségi lakhatási körülmények LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 113
24. táblázat A minőségi lakhatási körülmények hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 114
25. táblázat A közszolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 119
26. táblázat A közszolgáltatások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 122
27. táblázat A megfelelő minőségű infrastruktúra LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 126
28. táblázat A megfelelő minőségű infrastruktúra hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 129
29. táblázat A bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások 133
30. táblázat A bűnmegelőzés és közbiztonság javítását célzó programok hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 134
31. táblázat A mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 140
32. táblázat A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 148

33. táblázat Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében 159
34. táblázat A digitális kompetenciafejlesztés LAKOSSÁGI hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások..... 164
35. táblázat A digitális kompetenciafejlesztés hozzáférésének javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS helyzetűek körében..... 166